

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Մակրոտնտեսական իրավիճակը	4
Փոխհարաբերությունները ՀՀ պետությունների հետ	11
Արտաքին հատված	14
Դրամավարկային քաղաքականություն	18
Ֆինանսական շուկա	27
ՀՀ բանկային համակարգի զարգացման հիմնական միտումները	32
Վճարահաշվարկային հարաբերություններ	36
Մակրոտնտեսական ցուցանիշները 2003 թ. հունվար – սեպտեմբերին	41
ՀՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ	49
ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	
ՀՀ տարածքում գործող առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների վարկային ներդրումների և ներգրաված միջոցների կազմն ու կառուցվածքը ըստ մարզերի (30.06.2003 թ. դրությամբ)	
51	
Հայաստանի Հանրապետության վճարային հաշվեկշիռը, միջազգային ներդրումային դիրքն ու արտաքին պարտքը 2002 թվականին	
92	
Վահագն Գրիգորյան	
Սղաճը և ներմուծման գները Հայաստանում	
118	
Հարություն Սարգսյան, Աշոտ Մկրտչյան	
Աշխատավարձի, արտադրության և գների փոփոխությունները միջազգային առևտրի պայմաններում	
136	

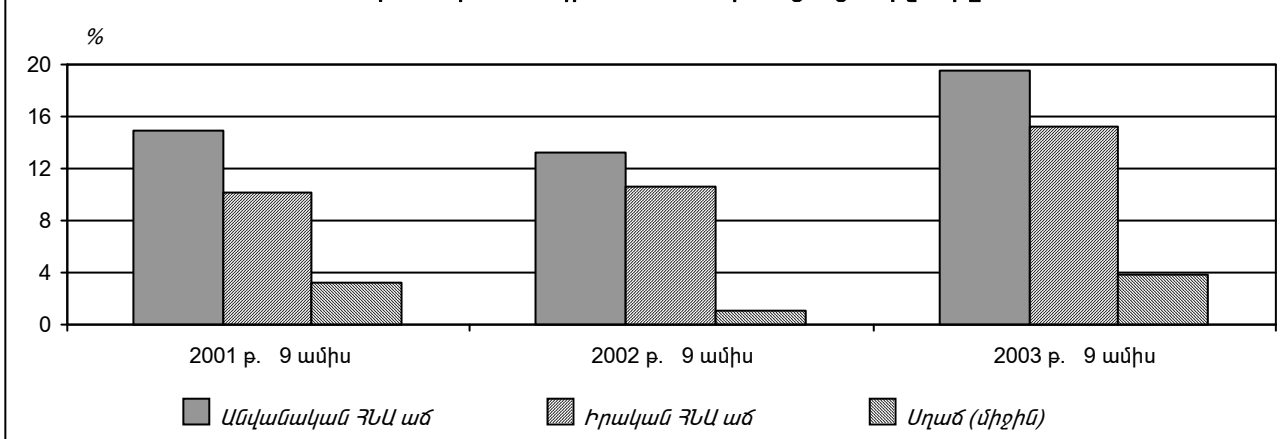
Մակրոտնտեսական իրավիճակը

2003 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում գրանցված 15% տնտեսական աճը վկայում էր, որ հետագա զարգացումները տատանվելու են այդ ցուցանիշի շրջանակներում: Երրորդ եռամսյակի ընթացքում տնտեսական աճի տեմպերը կրկնակի գերազանցել են ՀՀ դրամավարկային քաղաքականության ծրագրով նախատեսված ցուցանիշը: Փաստացի արդյունքներով՝ ինն ամիսներին գրանցվել է 15.2% տնտեսական աճ՝ ծրագրված 7%-ի փոխարեն:

Շարունակվել է նախորդ տարիներին արդյունաբերության և կապիտալ շինարարության ճյուղերում նկատված աճի բարձր տեմպերի դրսևորումը: Ընդ որում, նշված ճյուղերի մասնակցությունը ՀՆԱ աճին վեց ամիսներին գրանցված 8.7 տոկոսային կետից ինն ամիսների ընթացքում վերաճել է 10.4-ի:

Բարձր աճ է գրանցվել նաև սպառման և ներդրումների ծավալներում, որոնք զրեթե կրկնակի գերազանցել են ծրագրով նախատեսված ցուցանիշները և համապատասխանաբար կազմել 10.3% և 36.3%: Դրանով պայմանավորված՝ 13.6%-ով ավելացել է նաև ներքին պահանջարկը: Նման իրավիճակում ժամանակահատվածի վերջի դրությամբ սղաճի և միջին սղաճի ցուցանիշները բարձր են եղել ՀՀ դրամավարկային քաղաքականությամբ նախատեսված ցուցանիշներից: Ընդ որում, ժամանակահատվածի վերջի դրությամբ սղաճի ցուցանիշի շեղումը գերազանցել է միջին սղաճի ցուցանիշի շեղումը՝ ծրագրային 2.2% գնանկման փոխարեն գրանցվել է 1.1% սղաճ: Միջին սղաճի ցուցանիշը ծրագրայինից շեղվել է 0.7 տոկոսային կետով և կազմել 3.8%: Հարկ է նշել, որ դիտարկվող ժամանակահատվածում, բացի այն, որ բնակչության եկամուտների աճը պետք է դրական ազդեցություն ունենար շուկայում ապրանքների և ծառայությունների նկատմամբ պահանջարկի վրա, հունիս ամսից նկատված՝ հացի գների շարունակական աճը ևս հանգեցրեց սղաճի բարձր մակարդակի ձևավորման: Դրան նպաստել է նաև անբարենպաստ բնակլիմայական պայմաններով պայմանավորված՝ գյուղմթերքների սեզոնային համեմատաբար ցածր առաջարկը, որի հետևանքով հունվար-սեպտեմբերին գյուղմթերքների գների մակարդակները բարձր են եղել:

Հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշները



ՀԱՍՄԱՆԱՌՆ ՊԱՐԱՆՔԱՐԿ

Դիտարկվող ժամանակահատվածում ներքին պահանջարկի իրական աճը գերազանցել է ծրագրված մակարդակը 5.7 տոկոսային կետով և կազմել 13.6%: Նշվածն, ինչպես տարվա առաջին կիսամյակիում, ամբողջությամբ պայմանավորվել է մասնավոր հատվածի սպառման և կապիտալ ներդրումների ծավալների աճով: Ի տարբերություն մասնավոր հատվածի, պետական հատվածում արձանագրվել են նույն ցուցանիշների՝ ծրագրվածից ցածր մակարդակներ:

ՄԱՍՆԱԿՈՐ ՄՊԱՌՈՒՄԸ 2003 թվականի ինն ամիսների ընթացքում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, իրական արտահայտությամբ աճել է 9.4%-ով՝ ծրագրված 4.0%-ի և նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում գրանցված 6.6%-ի փոխարեն: Նշված ցուցանիշի ձևավորմանը զգալի մասնակցություն է ունեցել երրորդ եռամսյակի մասնավոր սպառումը, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ աճել է 10.1%-ով՝ երկրորդ եռամսյակի նույն ցուցանիշի 8.7%-ի փոխարեն: Չնայած մասնավոր սպառման նման բարձր աճին, ՀՆԱ առաջանցիկ աճի պայմաններում ինն ամսվա արդյունքներով աստիճանաբար նվազել է մասնավոր սպառման կշիռը ՀՆԱ-ում՝ նախորդ տարվա 89.9%-ի փոխարեն կազմելով 84.8%: Վերջինս դրական երևույթ կարելի է համարել, ինչը նշանակում է, որ սպառմամբ պայմանավորված տնտեսական աճն աստիճանաբար վերածվում է ներդրումներով և արտահանմամբ պայմանավորված աճի:

**Հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշների աճը (իրական արտահայտությամբ)
2002 – 2003 թթ. ինն ամիսների ընթացքում**

Ցուցանիշներ	2002/2001 թ. ինն ամիսների նկատմամբ, փաստացի %	2002 թ. կշիռները ՀՆԱ-ում	2003/2002 թ. ինն ամիսների նկատմամբ, ծրագիր %	2003 թ. կշիռները ՀՆԱ-ում (ծրագիր)	2003/2002 թ. ինն ամիսների նկատմամբ, փաստ. %
Իրական ՀՆԱ	10.6	100	7.0	100	15.2
Ներքին պահանջարկ	6.6	120.5	7.9	20.0	13.6
Սպառում	5.4	100.4	5.8	100.57	10.3
Պետական	-6.2	10.6	22.2	11.48	119.5
Մասնավոր	6.6	89.9	4.0	89.09	9.4
Կապիտալ ներդրումներ	14.2	20.0	19.6	19.42	36.3
Պետական	52.3	4.9	66.6	4.86	40.8
Մասնավոր	5.4	15.2	4.0	14.56	34.7
Ներմուծում	5.4	49.1	10.6	49.4	33.8
Արտահանում	24.3	31.6	15.8	31.9	33.2

ՀԱՄԱԽԱՐՆ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԸ 2003 թվականի հունվար-սեպտեմբերին, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, իրական արտահայտությամբ աճել են 36.3%-ով՝ ծրագրված 19.6%-ի և նախորդ տարվա 14.2%-ի փոխարեն: Զգալի թերակատարվել են պետական հատվածի կապիտալ ներդրումների ծրագրային ցուցանիշները. ըստ ինն ամիսների արդյունքների, ծրագրված 66.6% աճի փոխարեն ավելացել են 40.8%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ԾԻԳ-երի համար նախատեսված միջոցների մոտ 9.7 մլրդ դրամ և Լիմսի հիմնադրամի կողմից տրամադրվող դրամաշնորհային միջոցների 9.5 մլրդ դրամ թերստացմամբ: Նշենք նաև, որ 2 մլրդ դրամով թերակատարվել են նաև պետբյուջեի ներքին միջոցների հաշվին իրականացվող կապիտալ ներդրումները:

Հակառակ պետական հատվածի կապիտալ ծախսերի թերի կատարման, մասնավոր հատվածի կողմից կատարվող կապիտալ ծախսերն ինն ամիսների կտրվածքով բավական բարձր են եղել: Ընդ որում, դրանք ոչ միայն փոխհատուցել են պետական հատվածի կողմից թերի կատարված կապիտալ ծախսերն, այլև նպաստել համախառն ներդրումների աճի տեմպերի գերազանցմանը ծրագրված ցուցանիշից: Ինն ամիսների ընթացքում մասնավոր ներդրումներն աճել են 34.7%-ով՝ ծրագրված 4.0%-ի և նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 5.4%-ի փոխարեն: Ըստ էության, նշված միտումը վկայում է, որ տնտեսությունում աստիճանաբար աշխուժանում է մասնավոր հատվածի խնայողությունները ներդրումների վերածելու գործընթացը: Ընդ որում, նշված ներդրումներում զգալի է բնակարանային շինարարության տեսակարար կշիռը՝ 35%:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՄՊԱՌՈՒՄ՝ Չնայած վերջին տարիներին բյուջետային գործընթացը որոշակիորեն բարելավվել է, այնուամենայնիվ 2003 թվականի ինն ամիսների արդյունքներով՝ պետական սպառման գծով ծախսերը ծրագրված ցուցանիշի համեմատ թերակատարվել են: Նշված ցուցանիշը, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, իրական արտահայտությամբ աճել է 19.5%-ով՝ ծրագրված 22.2%-ի և նախորդ տարվա 6.2% նվազման փոխարեն: Միայն երրորդ եռամսյակում ծրագրվածից

¹ Ամբողջական պահանջարկի մասում պետական հատվածին վերաբերող ցուցանիշները համախմբված բյուջեի՝ 33 ԿԲ կողմից գնահատված ցուցանիշներն են:

պետական սպառման աճի շեղումը կազմել է 8.2 տոկոսային կետ (փաստացի 9.8%՝ ծրագրված 18.0%-ի փոխարեն):

ԱՐՏԱՔԻՆ ՉԱՏՎԱԾ: ՀՀ դրամավարկային քաղաքականության ծրագրով նախատեսված սցենարից նկատելի շեղվել են ներմուծման և արտահանման ցուցանիշները: Այսպես՝ ապրանքների և ծառայությունների արտահանման փաստացի աճը գերազանցել է ծրագրվածը 17.4 տոկոսային կետով և կազմել է 33.2%: Էլ ավելի մեծ է եղել ներմուծման ծավալների աճի շեղումը ծրագրվածից՝ ինն անսվա համար ծրագրված 10.6% աճի փոխարեն փաստացի գրանցվել է 33.8% աճ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ևս արտաքին ապրանքաշրջանառության ծավալների մեջ մեծ կշիռ է կազմել «Թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարեր, մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» ապրանքախմբի հումքի ներմուծումը և դրանցից պատրաստված արտադրանքի արտահանումը՝ համապատասխանաբար 54% և 28%: Սակայն արտաքին ապրանքաշրջանառության ծավալների աճը, առանց «Թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարեր, մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» հոդվածի, ևս բարձր է եղել՝ 27% :

ՀԱՄԱԽԱՈՒՆ ԱՌԱՋԱՐԿ

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ: Թեև տարեսկզբին, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, դանդաղել էին արդյունաբերական արտադրանքի թողարկման ծավալների աճի տեմպերը (նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի 13.9% աճի փոխարեն այս տարի գրանցվել է 10.6%), այնուամենայնիվ, սկսած երկրորդ եռամսյակից, վերջինիս աճի տեմպերն արագացել են: Ընդ որում, դրանք գերազանցել են ոչ միայն նախորդ տարվա ինն ամիսների գրանցված աճի տեմպերը, այլ նաև ՀՆԱ աճի տեմպերը: Այսպես՝ այս տարվա ինն ամիսներին գրանցվել է արդյունաբերական արտադրանքի թողարկման ծավալների 20.5% իրական աճ՝ նախորդ տարվա 11%-ի և ՀՆԱ 15.2% իրական աճի փոխարեն: Բնականաբար նման զարգացումները վկայում են, որ ճյուղի զարգացման տեմպերը շարունակում են առաջ ընկնել ընդհանուր տնտեսության զարգացման տեմպերից:

Արդյունաբերության ճյուղային կառուցվածքում հիմնականում պահպանվել են նախորդ եռամսյակի միտումները: Սակայն նախորդ տարվա համեմատությամբ թերևս արձանագրվել են դրական տեղաշարժեր: Այսպես՝ հաշվետու ժամանակահատվածում կրկին գրանցվել է էլեկտրաէներգիայի, գազի և ջրամատակարարման արտադրության ծավալների իրական աճ՝ 10.4%-ով, մինչդեռ նախորդ տարվա ինն ամիսներին գրանցվել է նույն ցուցանիշի 20.5%-ով նվազում: Նկատելի աշխուժացել է նաև հանքագործական արդյունաբերությունը. վերջինիս իրական աճը նախորդ տարվա ինն ամիսների իրական աճի ցուցանիշը գերազանցել է 1.8 տոկոսային կետով և կազմել 7.9%: Մշակող արդյունաբերության՝ ինն ամիսների իրական աճի ցուցանիշը գրեթե համընկել է նախորդ տարվա նույն ցուցանիշին՝ 125%-ին և կազմել 125.1%: Սակայն որոշակի տեղաշարժեր են նկատվել վերամշակող արդյունաբերության առանձին ճյուղերում.

Արդյունաբերության հիմնական ճյուղերի ցուցանիշները հունվար-սեպտեմբերին, %

Արդյունաբերության ճյուղ	Տեսակարար կշիռ*		Իրական աճ (+) / նվազում (-) **	
	2002	2003	2002	2003
Էլեկտրաէներգիա, գազ և ջրամատակարարում	24.2	23.3	-20.5	10.4
Հանքագործական արդյունաբերություն	8.2	11.0	6.1	7.9
Մշակող արդյունաբերություն, որից՝	67.5	65.7	25.0	25.1
սննդի արդյունաբերություն	36.0	33.4	4.5	15.6
մետաղագործական արդյունաբերություն	11.0	10.6	24.3	20.1
ոսկերչական արտադրատեսակների արտադրություն	6.2	5.1	126.0	38.7
մեքենաների և սարքավորումների արտադրություն	1.2	1.3	-40.1	34.7
քիմիական արդյունաբերություն	2.0	1.9	-32.9	-2.4
գործունեության այլ տեսակներ	11.1	13.3	61.2	44.3
Ամբողջ արդյունաբերություն	100	100	11.1	20.5

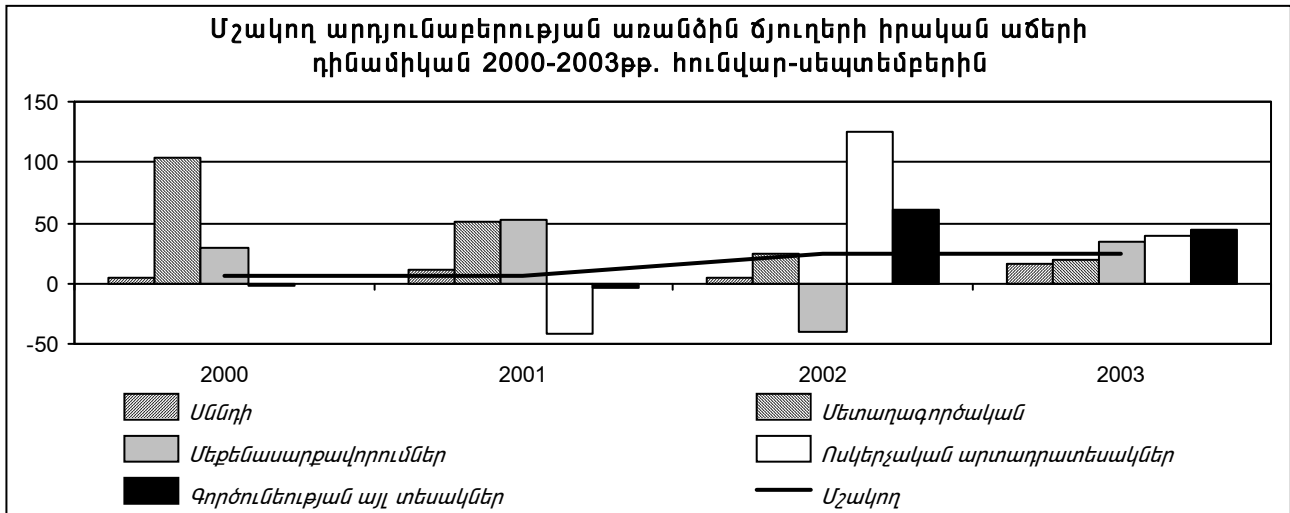
* Ընթացիկ տարում տեսակարար կշիռը ողջ արդյունաբերության մեջ:

** Տվյալ ճյուղի համախառն արտադրանքի իրական աճ / նվազում:

Զգալի դրական տեղաշարժեր կան մեքենասարքավորումների արտադրության և սննդի արդյունաբերության ճյուղերում, որոնց թողարկման ծավալների իրական աճն ինն ամիսների ընթացքում համապատասխանաբար կազմել է 34.7% և 15.6%՝ նախորդ տարվա նույն ցուցանիշների՝ համապատասխանաբար 40.1% նվազման և 4.5% աճի փոխարեն: Գիշտ հակառակ պատկերն է ոսկերչական արտադրատեսակ-

ների և մետաղագործական արդյունաբերությունների ճյուղերում. թողարկման ծավալների իրական աճերը համապատասխանաբար կազմել են 38.7% և 20.1%՝ նախորդ տարվա 126% և 24.3%-ի փոխարեն: Անփոփոխ է մնացել պատկերը քիմիական արդյունաբերության ճյուղում, որի թողարկման ծավալները շարունակում են իրական արտահայտությամբ նվազել և կազմել են 2.4%՝ նախորդ տարվա 35.4% նվազման փոխարեն: Ցուցանիշների մեծ վարքագիծը ցույց է տալիս, որ արդյունաբերության ճյուղային կառուցվածքում դեռևս շարունակում են տեղ գտնել զգալի կառուցվածքային տեղաշարժեր:

Ճյուղի մասնակցությունը ՀՆԱ աճին հունվար-սեպտեմբերին կազմել է 4.7%:



ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ: Այս տարվա բնակլիմայական պայմանները զգալի բացասական ազդեցություն են ունեցել գյուղատնտեսական արտադրանքի ֆիզիկական ծավալների վրա: Հունվար-սեպտեմբերին գյուղատնտեսական արտադրանքի իրական աճը, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ կազմել է ընդամենը 0.5%, մինչդեռ նախորդ տարի նշված ցուցանիշը եղել է 2.8%: Նշենք, որ նախորդ տարի ևս գյուղատնտեսական ապրանքների աճը կրել էր բնակլիմայական անբարենպաստ պայմանների ազդեցությունը, իսկ 2001 թվականին նույն ցուցանիշի աճը ինն ամիսների ընթացքում կազմել էր 11.8%:

Զնայած ճյուղի գրեթե զրոյական աճին, ամսանաբաժնության զարգացումները դրական են եղել, և իրական աճը կազմել է 8.4%²: Փաստորեն ճյուղի թողարկման ծավալների աճի ցածր մակարդակը, հիմնականում բնակլիմայական գործոնով պայմանավորված, բուսաբուծության ծավալների կրճատման հետևանք էր: Իսկ գյուղապրանքների նկատմամբ գրեթե կայուն պահանջարկի պայմաններում առաջարկի ցածր մակարդակն էապես նպաստել է ճյուղում նախորդ տարվա համեմատ գների բարձր մակարդակի ձևավորմանը:

ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ: Կապիտալ շինարարության ծավալների իրական աճը շարունակում է մնալ բարձր մակարդակի: Հաշվետու ժամանակահատվածում վերջինիս իրական աճը կազմել է 51.9%՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 33.4%-ի փոխարեն: Վերջինիս արդյունքում ճյուղի մասնակցությունը ՀՆԱ իրական աճին ամենամեծն է եղել՝ 5.8:

Կապիտալ շինարարության ծավալների մեծ մասը իրականացվել է բնակարանային տնտեսությունում, որին բաժին է ընկել ընդհանուր կապիտալ շինարարության աշխատանքների 44.7%-ը՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 37.0%-ի փոխարեն: Կապիտալ շինարարության աշխատանքների ամենափոքր մասնաբաժինը դեռևս առողջապահության և կրթության ոլորտներինն է, որոնց ցուցանիշը համապատասխանաբար կազմել է 0.2% և 1.2%:

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, ըստ ֆինանսավորման աղբյուրների ամենաբարձր աճը գրանցվել է բնակչության միջոցների և մարդասիրական օգնության (հիմնականում՝ Լիսիսի հիմնադրամի միջոցների) հաշվին կատարված կապիտալ շինարարությունում՝ համապատասխանաբար 98.2% և 62.4%: Զգալի աճ է նկատվել նաև պետական բյուջեի միջոցների հաշվին կա-

² Հաշվարկված է, որպես կաթի արտադրության և սպանդի համար անասունի և թռչնի իրացման ծավալների միջին կշռված ցուցանիշ: Սղբյուրը՝ ԴՀ ԱԿԾ «ԴՀ տոցիալ-տնտեսական վիճակը 2003թ. հունվար - օգոստոսին»:

տարված կապիտալ շինարարությունում, որն, ըստ ինն ամսվա տվյալների, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ աճել է 67.6%-ով: Բարձր աճի տեմպ է արձանագրվել նաև կազմակերպությունների միջոցների հաշվին կատարված կապիտալ շինարարության աշխատանքներում, որը կազմել է 81.5%: Արդյունքում՝ ամենամեծ մասնաբաժինն ունեցել է բնակչության միջոցների և մարդասիրական օգնության հաշվին կատարված կապիտալ շինարարությունը՝ համապատասխանաբար՝ 52.4% և 26%՝ նախորդ տարվա նույն ցուցանիշների՝ 40.2% և 24.3%-ի փոխարեն:

Նշենք նաև, որ մասնավոր հատվածի (բնակչություն և կազմակերպություններ) կողմից իրականացված շինարարության ծավալների բարձր աճի շնորհիվ վերջինիս կողմից ֆինանսավորված կապիտալ շինարարության մասնաբաժինը, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, աճել է 2.4 տոկոսային կետով և կազմել 64.5%-ը:

ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ: Տարվա ինն ամիսներին ծառայությունները, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, աճել են 12.5%-ով: Ծառայությունների ոլորտում մանրածախ առևտրի իրական աճն առաջանցիկ է եղել բնակչությանը մատուցված ծառայությունների աճից, որոնք համապատասխանաբար կազմել են 14.0% և 9.0%: Արդյունքում՝ նախորդ տարվա համեմատությամբ, 1.3 տոկոսային կետով աճել է մանրածախ առևտրի կշիռն ընդհանուրի մեջ և կազմել 75.8%: Փոխարենը նույնչափ նվազել է բնակչությանը մատուցված ծառայությունների կշիռը և կազմել 24.2%:

Բեռնափոխադրումների ծավալները, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, նվազել են 0.2%-ով, որը հիմնականում ավտոտրանսպորտով բեռնափոխադրումների ծավալի 10.9% նվազման հետևանք է: Միևնույն ժամանակ, զգալի աճել են երկաթուղային տրանսպորտով և խողովակաշարային տրանսպորտով բեռնափոխադրումների իրական ծավալները՝ համապատասխանաբար 11.4 և 39.1%-ով:

ԳՆԵՐ ԵՎ ՍԱԿԱԳՆԵՐ

Հաշվետու ժամանակահատվածում սղաճի վարքագիծը որոշ չափով շեղվել է դրամավարկային քաղաքականության ծրագրով նախատեսվածից: Վերջինս հիմնականում պայմանավորված էր այն հանգամանքով, որ թեև դրամավարկային քաղաքականության ծրագրով նախատեսված էր սղաճի վարքագծի համեմատաբար հարթ սցենար, այդուհանդերձ ինչպես ներքին պահանջարկի զգալի աճը, այնպես էլ սեզոնային որոշ գործոնների և հացի գների աճի ազդեցությունը նպաստեցին գների՝ ծրագրվածից բարձր մակարդակի ձևավորմանը: Ըստ դրամավարկային քաղաքականության ծրագրի՝ 2003թ. վերջի դրությամբ նախատեսված 3.0% և միջին 3.2% սղաճների ապահովման համար հունվար-սեպտեմբերին պետք է ապահովվեր համապատասխանաբար 2.2% գնանկում և 3.1% սղաճ: Սակայն, ըստ փաստացի արդյունքների, ժամանակահատվածի վերջի դրությամբ գրանցվել են 1.1% սղաճի և միջին սղաճի 3.8% ցուցանիշներ:

Սղաճի նման բարձր մակարդակի պայմաններում հատկանշական է հացի և հացամթերքի գների չնախատեսված բարձրացումը: Եթե ժամանակահատվածի վերջի դրությամբ և միջին սղաճի ցուցանիշները դիտարկենք առանց հացամթերքի գների ազդեցության, ապա դրանք համապատասխանաբար եղել են՝ -2.4% և 1.1%: Հաշվետու տարում սղաճի (մասնավորապես՝ գյուղմթերքների գների) վրա զգալի ազդեցություն են ունեցել նաև բնակլիմայական անբարենպաստ պայմանները. գյուղմթերքների առաջարկի անհրաժեշտ աճ չի գրանցվել, որի հետևանքով գյուղմթերքների գները քիչ են նվազել և նախորդ տարվա համեմատությամբ մնացել են բարձր մակարդակի վրա: Մյուս կողմից՝ դրան նպաստել է նաև բնակչության եկամուտների մակարդակի աճի պայմաններում պահանջարկի բարձր մակարդակի առկայությունը:

Եթե գների վարքագիծը դիտարկենք ըստ սպառողական զանբյուրի հիմնական պարենային (ներառյալ ոգելից խմիչք և ծխախոտ), ոչ պարենային և վճարովի ծառայությունների խմբերի, ապա ակնհայտ է, որ ինն ամսվա միջին սղաճի վրա մեծ ազդեցություն է ունեցել պարենային ապրանքների գների աճը՝ 4.6%, որը նախորդ երեք տարիների նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ ամենաբարձրն է եղել: Պարենային ապրանքների խմբում զգալի աճել են մրգի և բանջարեղենի³ գները՝ նախորդ տարվա ինն ամիսների համեմատությամբ՝ համապատասխանաբար 25.5 և 12.7%-ով: Բարձր է եղել նաև հացամթերքների և ձկնամթերքի գների աճը, որոնք ինն ամիսներին միջին հաշվով աճել են համապատասխանաբար 3.8 և 6.8%-ով:

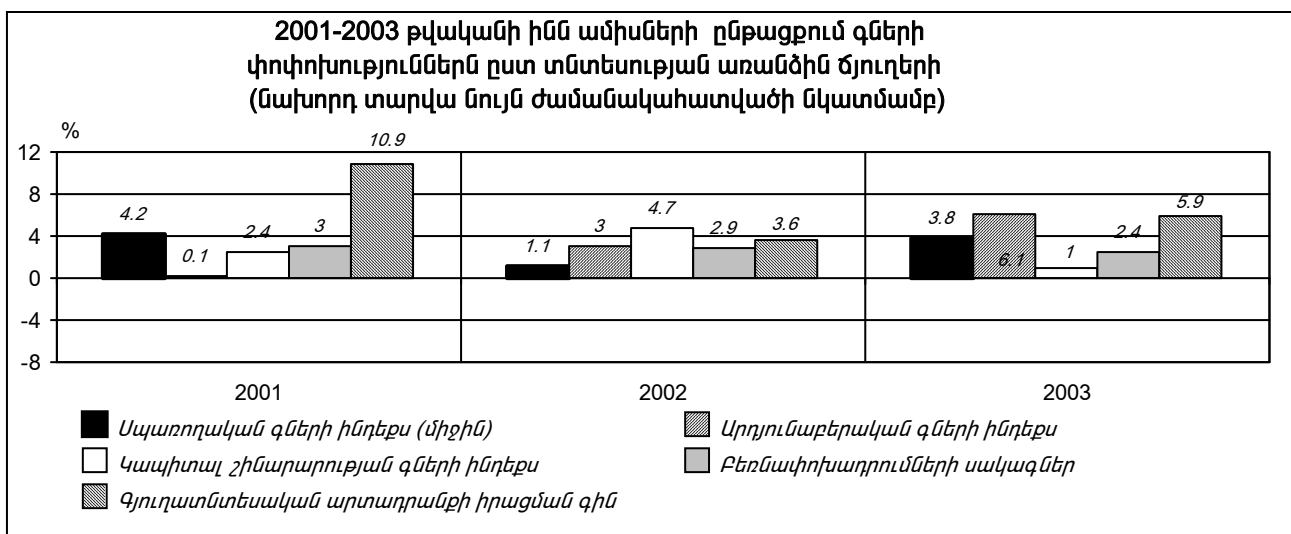
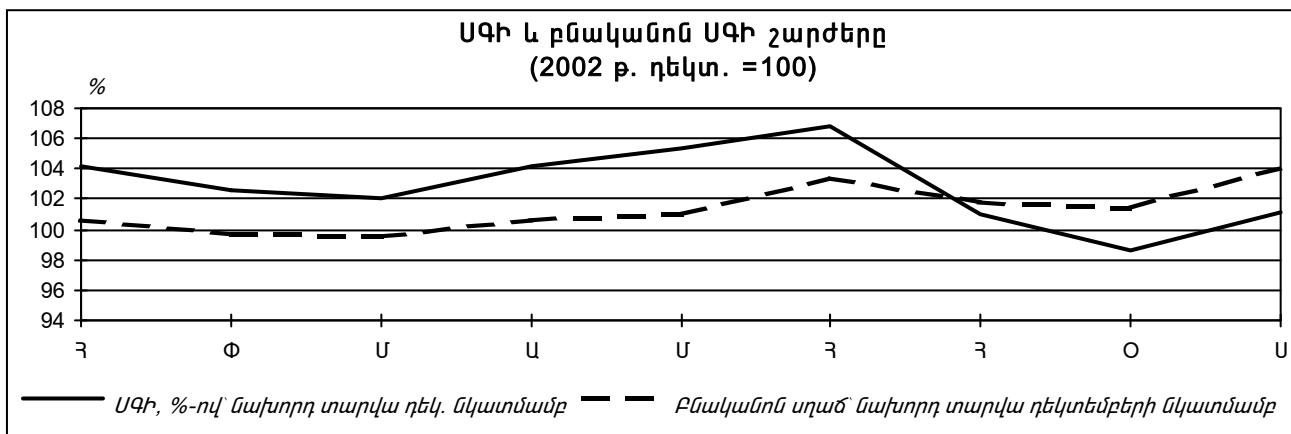
³ Ներառված են նաև կարտոֆիլի գները:

2003 թ. (2002 թ. դեկտ. = 100)	ՍԳԻ	Պարենային ապրանքներ	Ոչ պարենային ապրանքներ	Վճարովի ծառայություններ
Հունվար	104.1	106.7	100.4	100.4
Փետրվար	102.5	104.2	100.1	100.5
Մարտ	102.1	103.3	100.4	100.4
Ապրիլ	104.2	106.7	100.3	100.7
Մայիս	105.4	108.7	99.9	101.3
Հունիս	106.8	111.2	99.4	101.6
Հուլիս	101.0	101.3	99.1	101.9
Օգոստոս	98.6	97.3	99.0	102.0
Սեպտեմբեր	101.1	101.4	99.3	102.0

Հունվար-սեպտեմբերին, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ, ոչ պարենային ապրանքների միջին սղաճը կազմել է 2.4%: Այս ապրանքախմբում ամենաբարձր սղաճը նկատվել է վառելիքի⁴ և ոսկերչական ապրանքների գներում՝ համապատասխանաբար 25.0% և 18.7%, որոնք էլ իրենց հերթին կրել են միջազգային գների բարձրացման ազդեցությունը: Ամենաբարձր գնանկումը նկատվել է դեղորայքի գներում, որի ինն ամսվա միջինը կազմել է 5.6%:

Ծառայությունների սակագների աճը նախորդ տարվա ինն ամիսների նկատմամբ կազմել է 1.9%՝ նախորդ տարվա 1.0%-ի փոխարեն:

Ինն ամիսների ժամանակահատվածի վերջի դրությամբ գրանցված 1.1% սղաճի 3.2 տոկոսային կետը պայմանավորվել է բնականոն սղաճով: Միևնույն ժամանակ, սեզոնային գյուղատնտեսական ապրանքների, ինչպես նաև պետական կարգավորվող և լրիվ կամ մասնակի մենաշնորհային գների նվազման հաշվին ապահովվել է սղաճի -2.1 տոկոսային կետը:



⁴ Վառելիքի գների մեջ ներառված են գազի և մազութի գները:

ՀԱԱ դեֆլյատորը 2003թ. հունվար-սեպտեմբերի ընթացքում համընկել է միջին սղաճի ցուցանիշին և կազմել 103.8%: Վերջինիս մակարդակի ձևավորմանը դրական մասնակցություն է ունեցել տնտեսության բոլոր հատվածների գների փոփոխությունը: Ընդ որում, այս տարի ամենաբարձր գնաճը նկատվել է արդյունաբերողների արտադրանքի գներում՝ 6.1%՝ նախորդ տարվա 3.0%-ի փոխարեն: Մինչդեռ, նախորդ տարվա ինն ամիսների արդյունքներով, ամենաբարձր գնաճը նկատվել է կապիտալ շինարարությունում՝ 4.7%՝ այս տարվա 1.0% գնաճի փոխարեն: Բեռնափոխադրումների սակագների փոփոխման ինդեքսը մոտ է եղել նախորդ տարվա ցուցանիշին՝ համապատասխանաբար 102.4%՝ նախորդ տարվա 102.9%-ի փոխարեն: Մինչդեռ գյուղմթերքների իրացման գների ինդեքսի փոփոխությունը զգալի գերազանցել է նախորդ տարվա ցուցանիշը՝ կազմելով 5.9%՝ նախորդ տարվա 3.6%-ի փոխարեն:

Համաձայն ՀՀ մարզերում իրականացված դիտարկումների՝ հաշվետու ժամանակահատվածում սղաճը, նախորդ տարվա դեկտեմբերի համեմատ, Երևանում կազմել է 0.8%, ամենաբարձր սղաճը արձանագրվել է Մարտունիում՝ 5.2%, իսկ Գյումրիում՝ գրանցվել է 0.5% գնանկում:

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻ ՇՈՒԿԱ

Չնայած տնտեսական աճի բարձր ցուցանիշին, աշխատուժի շուկայում էական տեղաշարժեր չեն արձանագրվել: Գործազրկությունը, ըստ ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության տվյալների, 2003 թվականի հունվար-սեպտեմբերին կազմել է 10.2%, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշից բարձր է 0.7 տոկոսային կետով, իսկ հունվար-հունիսի համեմատ նվազել է 0.1 տոկոսային կետով: Վերջինս, հավանական է, պայմանավորված է աշխատուժի նկատմամբ սեզոնային պահանջարկի աճով:

Աշխատուժի պաշտոնապես հայտարարված պահանջարկը 2003 թ. սեպտեմբերի վերջին կազմել է 723 մարդ, որից 76.8%-ը կամ 541-ը բանվորական մասնագիտությունների նկատմամբ է եղել, որն էլ, իր հերթին, այդ մասնագիտությունների նկատմամբ սեզոնային պահանջարկի դրսևորման արդյունք է:

Նախորդ տարվա ինն ամիսների համեմատ 21.3%-ով աճել է զբաղվածների միջին անվանական աշխատավարձը և կազմել 33232 դրամ: Ընդ որում, ավելացել են և՛ բյուջետային, և՛ ոչ բյուջետային աշխատողների միջին անվանական աշխատավարձերը՝ համապատասխանաբար 18.9 և 21.2%-ով: Հաշվետու ժամանակահատվածում արտադրողականության աճը հետ է մնացել միջին իրական աշխատավարձի աճից, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 14.8% և 18.1%⁵:

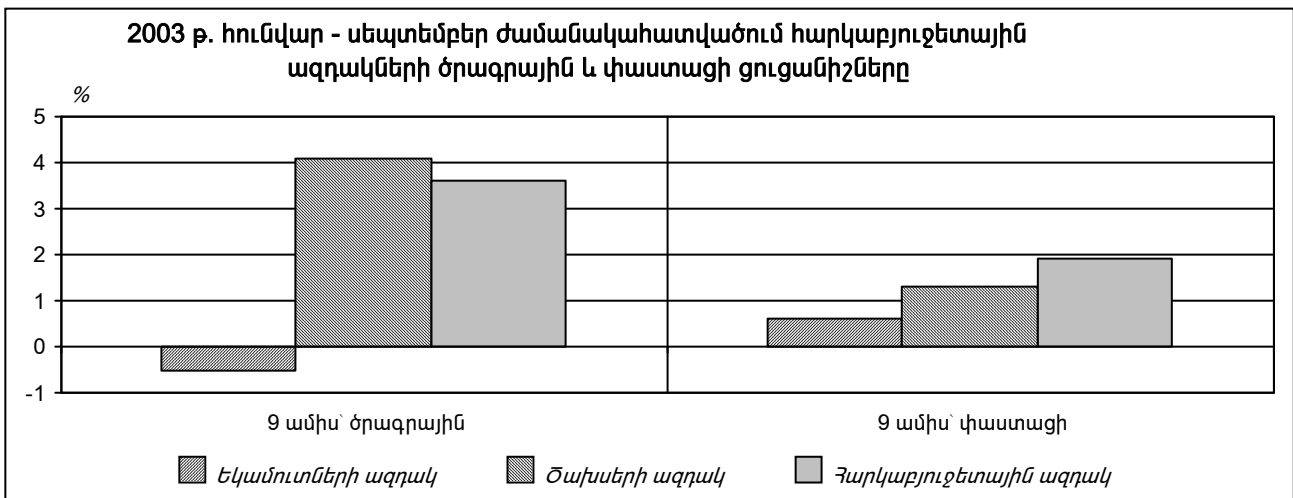
⁵ Արտադրողականությունը և միջին ամսական աշխատավարձերի իրական աճը հաշվարկվել է ՀՀ ԿԲ կողմից՝ Ազգային վիճակագրական ծառայության հրապարակած ցուցանիշների հիման վրա:

Փոխհարաբերությունները ՀՀ պետական բյուջեի հետ

ՀՀ պետբյուջեի կատարման գործընթացում 2003 թվականի ինն ամիսների ընթացքում շարունակվել են հարկային եկամուտների հավաքագրման՝ նախորդ տարվանից դրսևորված դրական միտումները, որը պայմանավորված էր նաև ՀՆԱ-ի ձևավորված բարձր մակարդակով: Սակայն մակրոտնտեսական կայունության և 15.2% տնտեսական աճի պայմաններում դեռևս ցածր է ՀՆԱ-ում հարկերի հավաքագրման ցուցանիշը: Այսպես, հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշը, ըստ ինն ամսվա արդյունքների, կազմել է 15.2%՝ նախորդ տարվա 16.1 և 2001 թվականի նույն ժամանակահատվածի 15.1%-ի փոխարեն:

Նշված ժամանակահատվածում պետբյուջեի ծախսերի, հետևաբար նաև պակասուրդի փաստացի մակարդակների շեղումները ծրագրայինից հիմնականում պայմանավորվել են արտաքին ֆինանսական միջոցների թերստացմամբ:

2003 թվականի հունվար-սեպտեմբերին հարկաբյուջետային քաղաքականությունը ամբողջական պահանջարկի վրա ունեցել է 1.9% ընդլայնողական ազդեցություն՝ ծրագրված 3.6%-ի փոխարեն: Ընդ որում, եկամուտների ազդակն ունեցել է 0.6% ընդլայնողական ազդեցություն՝ ծրագրված -0.5% զսպողականի փոխարեն՝ պայմանավորված բարձր տնտեսական աճի պայմաններում հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշի ցածր մակարդակով: Ծախսերի ազդակն ունեցել է 1.5% ընդլայնողական ազդեցություն՝ ծրագրված 4.1% ընդլայնողականի փոխարեն՝ պայմանավորված ծրագրվածի նկատմամբ 31.3 մլրդ դրամ ծախսերի թերի կատարմամբ (հիմնականում Լինսի դրամաշնորհների թերստացում և ԾԻԳ-երի միջոցով կատարվող ծախսերի թերակատարում):

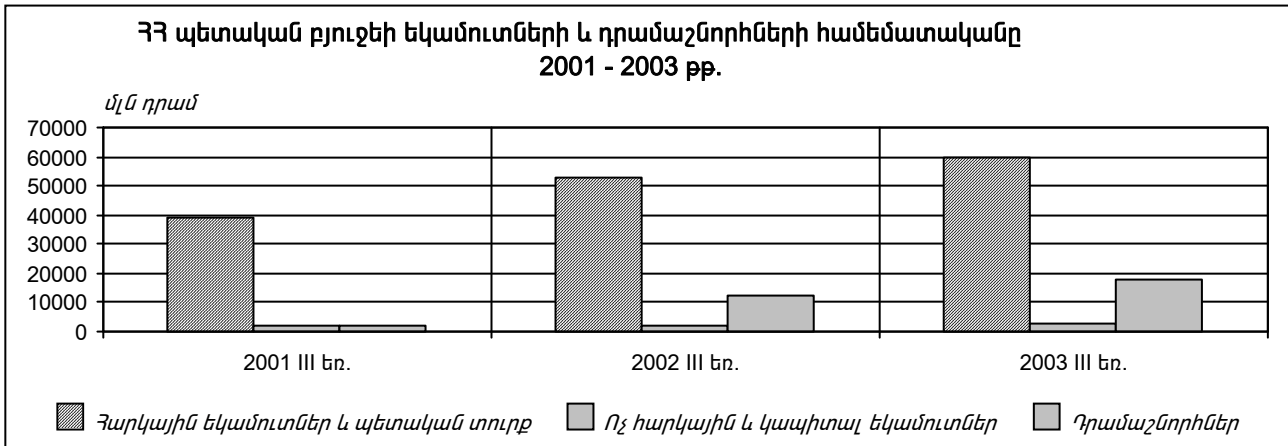


Պետբյուջեի եկամուտներն և դրամաշնորհները ինն ամիսների արդյունքում կազմել են ծրագրվածի 96.4%-ը. հարկային եկամուտները և ոչ հարկային ու կապիտալ եկամուտները գերակատարվել են համապատասխանաբար 1.3%-ով և 43.6%-ով, իսկ դրամաշնորհները թերակատարվել են 25.4%-ով: Վերջինս Լինսի հիմնադրամի դրամաշնորհների թերստացման արդյունք է՝ ծրագրված 39.1 մլրդ-ի փոխարեն փաստացի ստացվել է 29.6 մլրդ դրամ:

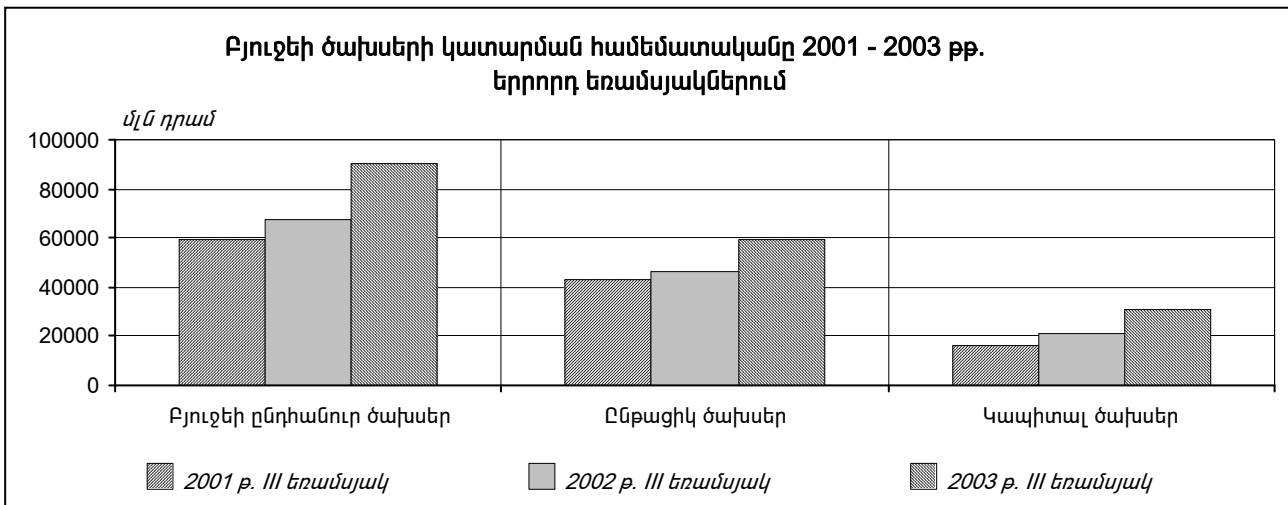
2003 թ. երրորդ եռամսյակի եկամուտներն և դրամաշնորհները կազմել են 80.1 մլրդ դրամ կամ ծրագրվածի 96.4 %-ը¹: Եռամսյակային ծրագրի նկատմամբ հարկային եկամուտները գերակատարվել են 1.4%-ով (ծրագրված 58.8 մլրդ դրամի փոխարեն փաստացի հավաքագրվել է 59.6 մլրդ դրամ եկամուտ), ոչ հարկային և կապիտալ եկամուտները գերակատարվել են 102%-ով (պայմանավորված կապիտալ եկամուտների առաջանցիկ աճով), իսկ դրամաշնորհները թերակատարվել են 24.7%-ով (Լինսի հիմնադրամի դրամաշնորհների թերստացում):

¹ Հաշվետվությունում օգտագործված են ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության կողմից ՀՀ ԿԲ-ին տրամադրված՝ պետբյուջեի 2003թ. եռամսյակային փաստացի և ծրագրային ցուցանիշները:

Նախորդ տարվա երրորդ եռամսյակի համեմատությամբ այս տարվա նույն ժամանակահատվածում ՀՀ պետությունների եկամուտներն ու դրամաշնորհները աճել են 20.6%-ով, հարկեր և տուրքերը՝ 13.4%-ով, իսկ ոչ հարկային և կապիտալ եկամուտները՝ 33.6%-ով: Ընդ որում, հարկային եկամուտների մեջ 12%-ով ավելացել են անուղղակի հարկերը, իսկ 2.5%-ով՝ ուղղակի հարկերը:



Պետական բյուջեի եկամտային մասի ապահովմանը նպաստել է 2003 թվականի ինն ամիսների ընթացքում եկամուտների հավաքագրման բնագավառում արձանագրված՝ հարկերի հավաքագրման նախորդ տարիներին առկա անհամաչափության մեղմումը: Այսպես, ինն ամիսների ընթացքում ամսվա վերջին օրը հավաքագրված հարկերի ցուցանիշը միջինը կազմել է 28.1%՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի միջինը 40%-ի փոխարեն, իսկ երրորդ եռամսյակի ընթացքում ամսվա վերջին օրը հավաքագրված հարկերի միջին ցուցանիշը կազմել է 18.8%՝ նախորդ տարվա երրորդ եռամսյակի միջինը 47.1%-ի փոխարեն:

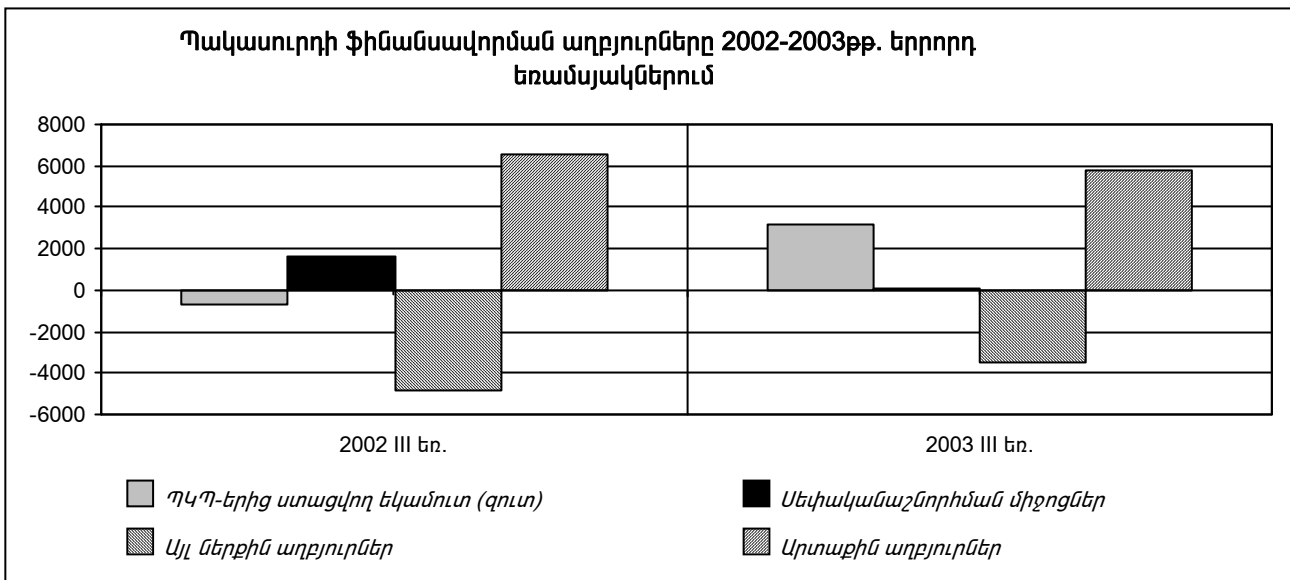


Զնայած հարկերի հավաքագրման գործընթացի դրական զարգացումներին՝ տարվա ինն ամիսների ընթացքում զգալի են եղել ՀՀ զանապետարանի միասնական հաշվի միջոցների կուտակումները, որոնց միջին մեծությունը կազմել է 14.1 մլրդ դրամ (կազմելով միջին ամսական հարկային եկամուտների 79.6%-ը), այն դեպքում, երբ նախորդ տարի նման կուտակումներ արձանագրվել են միայն ամսվա վերջին երեք օրերին՝ միջինը կազմելով 5.0 մլրդ դրամ, իսկ ինն ամիսների միջին մնացորդը կազմել է 2.8 մլրդ դրամ: Ընդ որում, 2003 թվականի սեպտեմբերի վերջի դրությամբ միասնական հաշիվը կազմել է 22.6 մլրդ դրամ:

2003 թվականի ինն ամսվա արդյունքներով՝ ֆինանսավորվել է ծախսերի ծրագրի 87.4%-ը, որն էլ կազմել է նույն ժամանակահատվածի փաստացի ՀՆԱ-ի 20.6%-ը: Ընդ որում, ընթացիկ ծախսերը կազմել են ծրագրվածի 93%-ը, իսկ կապիտալ ծախսերը՝ 72.5%-ը: Պետական սպառումը, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, աճել է 23.9²%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված պետական

² Պետական սպառման ցուցանիշի հաշվարկի մեջ 2002 թվականին ներառված չէ նախորդ տարիների պարտքերի մարումը, իսկ 2003 թվականին՝ ներառված է:

հատվածում աշխատավարձերի բարձրացմամբ: Կապիտալ ծախսերի՝ վերը նշված թերակատարումը պայմանավորվել է Լինսի հիմնադրամի դրամաշնորհների հաշվին իրականացվող կապիտալ ծախսերի 9.5 մլրդ դրամի թերստացմամբ, նպատակային ծրագրերով նախատեսված արտաքին ֆինանսավորման միջոցների 9.6 մլրդ դրամի չստացմամբ և ներքին ֆինանսավորման կապիտալ ծախսերի 2.4 մլրդ դրամի թերակատարմամբ: Ընդ որում, երրորդ եռամսյակի ծախսերը կազմել են 90.3 մլրդ դրամ կամ ծրագրվածի 84.5%-ը, այդ թվում՝ ընթացիկ ծախսերը՝ ծրագրվածի 80.6%-ը, կապիտալ ծախսերը՝ 90.2%-ը, իսկ զուտ վարկավորումը՝ 118.7%-ը: Եռամսյակի ընթացքում ՀՀ պետբյուջեի ծախսերը, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, աճել են 1.3 անգամ, ընդ որում՝ ընթացիկ ծախսերն աճել են 27.5%-ով, իսկ կապիտալ ծախսերը և զուտ վարկավորումը՝ 45.2%-ով:



Հունվար-սեպտեմբերին պակասուրդը կազմել է 17.2 մլրդ դրամ կամ ՀՆԱ 1.6%-ը: Բյուջեի կանխիկ պակասուրդը երրորդ եռամսյակում կազմել է ծրագրվածի 36.0%-ը, իսկ ինն ամսվա կտրվածքով՝ ծրագրվածի 20.5 %-ը: Եռամսյակի ընթացքում պակասուրդի արտաքին զուտ ֆինանսավորումը կազմել է ծրագրվածի 23.4%-ը՝ պայմանավորված ԾԻԳ-երի միջոցների ուշացմամբ և ԿԲՎ-ի հերթական մասնաբաժնի չստացմամբ: Այսպես, նախատեսված 25.9 մլրդ դրամ արտաքին վարկի ստացման փոխարեն փաստացին կազմել է 6.2 մլրդ դրամ, իսկ արտաքին զուտ ֆինանսավորումը՝ 5.7 մլրդ դրամ: Պակասուրդի ֆինանսավորման ներքին աղբյուրները կազմել են 2.5 մլրդ դրամ. արժեթղթերի տեղաբաշխումից ստացվող զուտ մուտքերը կազմել են 3.2 մլրդ դրամ (ինն ամիսների արդյունքներով՝ պետական արժեթղթերի տեղաբաշխումից ստացվող զուտ մուտքերը կազմել են 3.5 մլրդ դրամ), սեփականաշնորհման միջոցները՝ 0.1 մլրդ դրամ, իսկ այլ ներքին աղբյուրներից ֆինանսավորումը՝ -0.8 մլրդ դրամ: Հունվար-սեպտեմբերին բյուջեի ֆինանսավորման և փաստացի ծախսերի տարբերությունը կազմել է 16.3 մլրդ դրամ, որի հետևանքով բյուջեի պակասուրդի և ֆինանսավորման աղբյուրների միջև վիճակագրական շեղում է առաջացել: Իսկ նախորդ տարիների պարտքերի մարումը կազմել է 7.4 մլրդ դրամ՝ ծրագրված 12.5 մլրդ դրամի փոխարեն, որը բացատրվում է նշված ժամանակահատվածում կուտակված պարտքերի ցուցանիշի ճշգրտման հետևանքով նախատեսվածի համեմատությամբ ավելի պակաս ֆինանսավորմամբ:

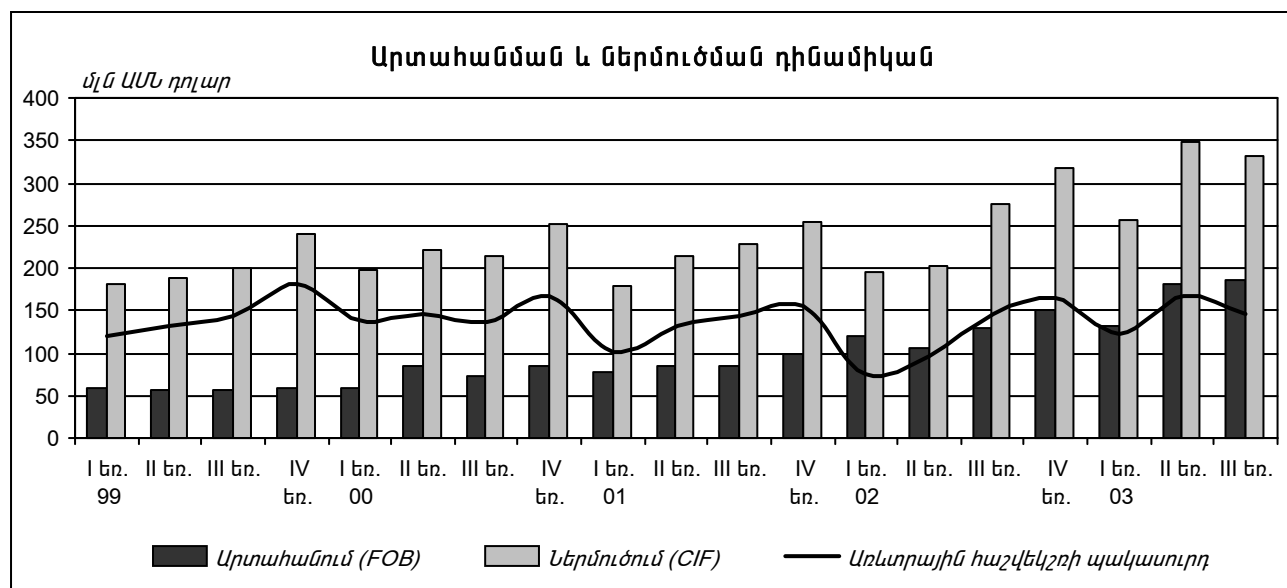
Բյուջեի տարեկան ծրագրի կատարման ռիսկը հիմնականում կապված է արտաքին ֆինանսական հոսքերի ստացման հետ, ընդ որում, ենթադրելով, որ տարեվերջին ևս կպահպանվեն ինն ամիսներին արձանագրված՝ եկամուտների հավաքագրման և ծրագրերի կատարման դրական միտումները:

Արտաքին հատված

2003 թվականի դրամավարկային քաղաքականության ծրագրով հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին նախատեսվել էր վճարային հաշվեկշռի ընթացիկ հաշվի գրեթե բոլոր հիմնական հոդվածների գծով աճ: Ակնկալվում էին նաև կապիտալի ու ֆինանսական հաշվի ֆինանսական հոսքերի՝ համանման աճի միտումներ: Մասնավորապես, նախատեսվել էր ապրանքների արտահանման ու ներմուծման, համապատասխանաբար՝ 20% և 16% աճ, մասնավոր և պաշտոնական տրանսֆերտների աճ 2%-ով և 10%-ով՝ ծառայությունների հաշվեկշռի 3% վատացման և եկամուտների անփոփոխ մակարդակի պայմաններում: Վերը նշված հոսքերի առկայությամբ նախատեսվել էր ընթացիկ հաշվի պակասուրդի խորացում, որի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում պետք է կազմեր 7.1%:

Իրականում, ապրանքների արտահանումը (կրեդիտ) 2003 թ. հունվար-սեպտեմբերին կազմել է 508 մլն ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ ավելանալով շուրջ 148 մլն ԱՄՆ դոլարով (41%-ով): Ապրանքների արտահանման զգալի բարձր աճի տեմպը պայմանավորվել է մի շարք խոշոր ապրանքախմբերի արտահանման ծավալների աճով: Արտահանման կառուցվածքում առավել մեծ աճի միտում են ունեցել «Թանկարժեք ու կիսաթանկարժեք քարեր, մետաղներ ու դրանցից պատրաստված իրեր» ու «Ոչ թանկարժեք մետաղներ ու դրանցից պատրաստված իրեր» ապրանքախմբերը, որոնց արտահանման ծավալները համապատասխանաբար աճել են 93 մլն և 31 մլն ԱՄՆ դոլարով: Բացի նշված ապրանքախմբերից, էական աճ են ունեցել նաև «Սարքեր և ապարատներ», «Պատրաստի սննդի արտադրանք» ապրանքախմբերը, որոնց արտահանման ծավալներն ավելացել են, համապատասխանաբար՝ 12 մլն և 8 մլն ԱՄՆ դոլարով:

Նույն ժամանակահատվածում ապրանքների ներմուծումը (դեբետ), նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ ավելանալով 235 մլն ԱՄՆ դոլարով (39%-ով)՝ կազմել է 833 մլն ԱՄՆ դոլար: Զգալի բարձր աճը պայմանավորվել է ներմուծման կառուցվածքում ընդգրկված գրեթե բոլոր ապրանքախմբերի ներմուծման ծավալների աճով: Առավել բարձր աճ է գրանցվել «Թանկարժեք ու կիսաթանկարժեք քարեր, մետաղներ ու դրանցից պատրաստված իրեր» և «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» ապրանքախմբերում, որոնց ներմուծման ծավալները համապատասխանաբար ավելացել են 124 մլն և 27 մլն ԱՄՆ դոլարով: Բացի այդ, մեծ աճ են ունեցել «Վերգետնյա, օդային և ջրային տրանսպորտի միջոցներ», «Մեքենաներ, սարքավորումներ և մեխանիզմներ» և «Հանքահումքային մթերքներ» ապրանքախմբերը, որոնց ներմուծման ծավալները համապատասխանաբար ավելացել են 28, 21 և 16 մլն ԱՄՆ դոլարով:



Եթե ապրանքների արտահանումը և ներմուծումը դիտարկենք առանց «Թանկարժեք ու կիսաթանկարժեք քարեր, մետաղներ ու դրանցից պատրաստված իրեր» ապրանքախմբի, ապա արտահանումն ու ներմուծումն ավելացել են համապատասխանաբար՝ 31%-ով և 24%-ով: Այսինքն՝ առանց նշված ապրանքախմբի ևս արտահանման և ներմուծման ծավալների աճը զգալի է:

Արտահանման և ներմուծման մասն դինամիկայի արդյունքում զգալիորեն խորացել է առևտրային հաշվեկշռի պակասուրդը՝ շուրջ 87 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել 325 մլն ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա 238 մլն ԱՄՆ դոլարի փոխարեն:

Ընթացիկ հաշվի մյուս հոդվածների, մասնավորապես՝ «Ծառայությունների» հաշվեկշիռը պահպանել է նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի մակարդակը: «Եկամուտներ» հոդվածը նույնպես հունվար-սեպտեմբերին պահպանել է նախորդ տարվա մակարդակը, սակայն որոշակիորեն փոփոխվել է դրա կառուցվածքը: Սեզոնային աշխատողների աշխատանքի դիմաց ստացվող եկամուտներն ավելացել են շուրջ 15 մլն ԱՄՆ դոլարով և նույն չափով ավելացել են ներդրումների՝ հատկապես ուղղակի ներդրումների դիմաց վճարվող եկամուտները: Զգալի աճի միտում են ունեցել ընթացիկ տրանսֆերտները՝ 20 մլն ԱՄՆ դոլարով՝ հիմնականում մասնավոր տրանսֆերտների աճի արդյունքում և կազմել են 134 մլն ԱՄՆ դոլար:

Ընթացիկ հաշվի նշված հոդվածների դինամիկան որոշ չափով մեղմել է առևտրային հաշվեկշռի պակասուրդի զգալի խորացումը: Արդյունքում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի նկատմամբ խորացել է 54 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել 154 մլն ԱՄՆ դոլար: Ընթացիկ հաշվի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում կազմել է 9.9%՝ նախորդ տարվա 6.5%-ի փոխարեն:

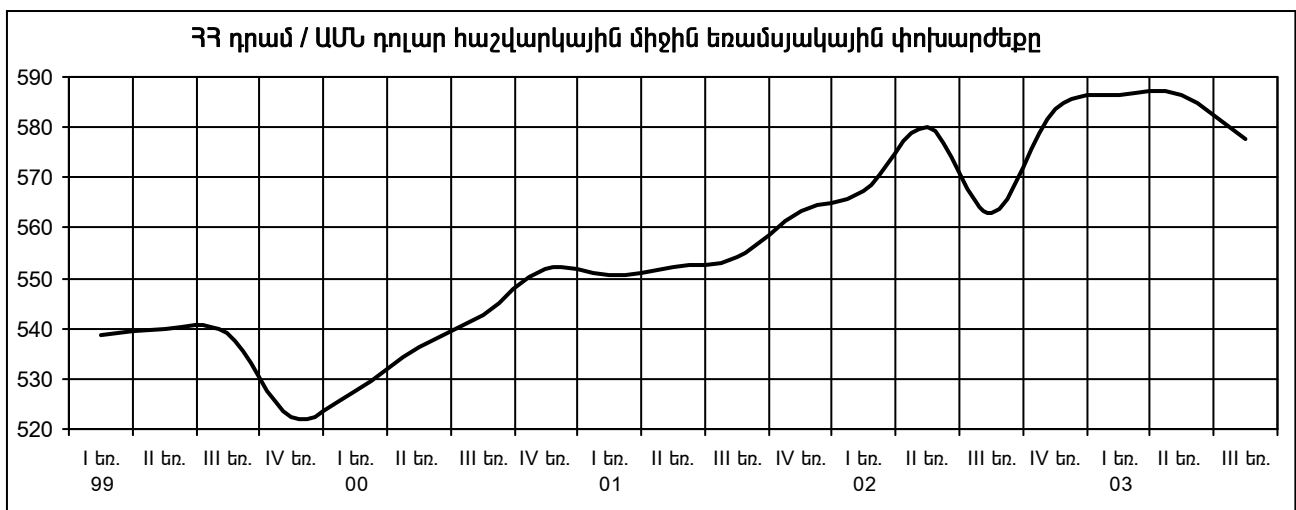
Հունվար-սեպտեմբերին աճել են նաև կապիտալի ու ֆինանսական հաշվի հոդվածների գծով ֆինանսական զուտ հոսքերը: Կապիտալ տրանսֆերտների, պետական վարկերի ավելացման ու զրեթե անփոփոխ ուղղակի ներդրումների պայմաններում վճարային հաշվեկշիռը ունեցել է ավելցուկ: Հունվար-սեպտեմբերին կապիտալի ներհոսքը գերազանցել է ընթացիկ հաշվի պակասուրդը և հնարավորություն է ընձեռել ԿԲ-ին ու առևտրային բանկերին՝ համալրելու արտաքին ակտիվները:

Առևտրային բանկերի ՋԱԱ-ը եռամսյակի ընթացքում ավելացել են 15 մլն ԱՄՆ դոլարով: Ռեզիդենտների՝ արտարժույթով ավանդներն առևտրային բանկերում ավելացել են 8 մլն ԱՄՆ դոլարով:

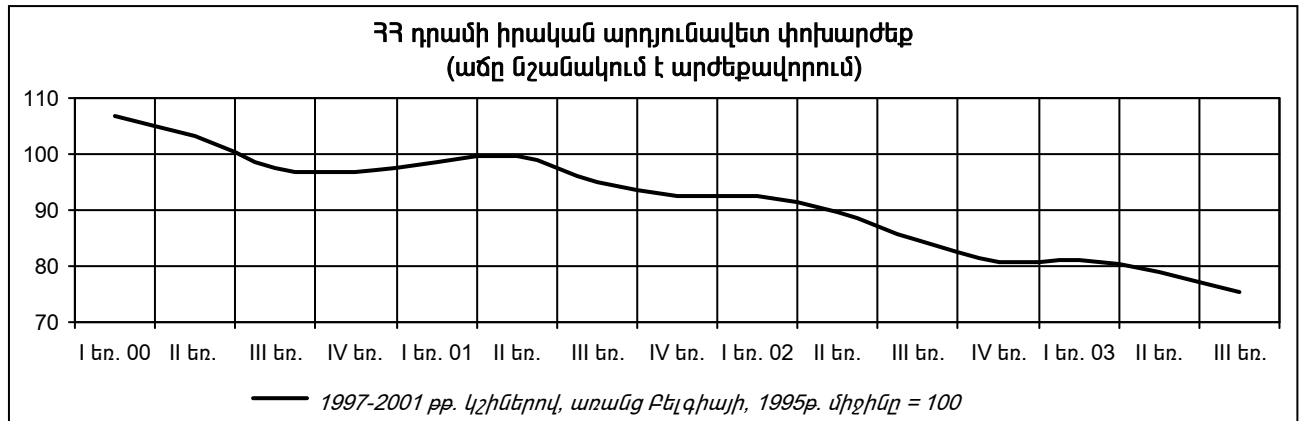
Կենտրոնական բանկի ՋԱԱ-ը հունվար-սեպտեմբերին աճել են 22 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել են 246 մլն ԱՄՆ դոլար: Ընդ որում, երրորդ եռամսյակի ընթացքում ՋԱԱ-ը աճել են 25 մլն ԱՄՆ դոլարով: Երրորդ եռամսյակում ԿԲ ՋԱԱ աճը հիմնականում պայմանավորվել է Լիմսի հիմնադրամից մեծածավալ միջոցների ստացմամբ:

Երրորդ եռամսյակի ընթացքում դրամի անվանական փոխարժեքն ունեցել է բավական անկանոն վարքագիծ՝ արժեքավորման և արժեզրկման փուլերը հաջորդել են միմյանց. եռամսյակի սկզբին բավական բարձր տեմպերով արժեքավորվել է, այնուհետև դրսևորել է արժեզրկման վարքագիծ: Իսկ եռամսյակի վերջին կտրուկ արժեքավորման ու արժեզրկման միտումները կրկին հաջորդել են իրար: Եռամսյակի ընթացքում արտարժույթի նկատմամբ պահանջարկը տնտեսությունում բավական մեծ է եղել՝ պայմանավորված ապրանքների ներմուծման մեծ ծավալներով, մյուս կողմից՝ մեծ է եղել նաև առաջարկը՝ կապված զբոսաշրջության ծավալների զգալի աճով և կապիտալ ներհոսքով:

Հունվար-սեպտեմբերին ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար անվանական միջին հաշվարկային փոխարժեքը կազմել է 583.5 դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատությամբ արժեզրկվելով 2.4%-ով: Իսկ երրորդ եռամսյակի անվանական միջին հաշվարկային փոխարժեքը կազմել է 577.5 դրամ:



2003 թ. հունվար-սեպտեմբերին ՀՀ դրամի իրական արդյունավետ փոխարժեքը նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատությամբ արժեզրկվել է 11.8%-ով: Նույն ամիսներին Հայաստանում սղաճի մակարդակը կազմել 3.8%, իսկ գործընկեր երկրների միջին կշռված սղաճը՝ 9.1%: ՀՀ դրամի անվանական արդյունավետ փոխարժեքն արժեզրկվել է 6.5%-ով: ՀՀ դրամի անվանական արդյունավետ փոխարժեքի արժեզրկումը հիմնականում պայմանավորվել է եվրոյի և դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի արժեզրկմամբ:



Տեղեկանք

2003 թվականի սեպտեմբերի 30-ի դրությամբ ՀՀ առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների արտաքին պարտքի վերաբերյալ

2003 թվականի սեպտեմբերի վերջի դրությամբ ՀՀ առևտրային բանկերի ու վարկային կազմակերպությունների պարտքը¹ արտաքին աշխարհի նկատմամբ կազմել է 14.9 մլն դոլար² նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 21.1 մլն դոլարի փոխարեն: Ընդ որում, 2003 թվականի հունվար-սեպտեմբերի ընթացքում առևտրային բանկերը արտաքին աղբյուրներից ներգրավել են 32.8 մլն դոլարի վարկային միջոցներ, նախկինում ձեռք բերված վարկերի դիմաց մարել են 32.9 մլն դոլարի հիմնական գումար և 0.4 մլն դոլարի տոկոսավճարներ: Արդյունքում՝ զուտ արտահոսքը հունվար-սեպտեմբերին կազմել է 0.5 մլն դոլար:

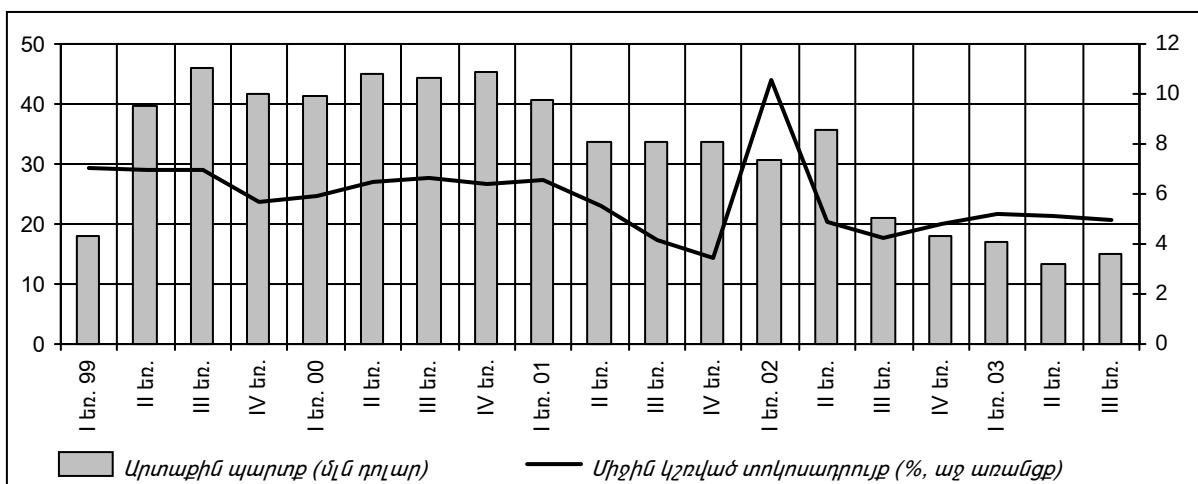
2003 թվականի հունվար - սեպտեմբերին, նախորդ տարվա համեմատությամբ, գրեթե պահպանվել է արտաքին աշխարհից ներգրավված վարկերի կազմը՝ ըստ վարկատու երկրների, փոփոխվել են միայն այդ երկրների տեսակարար կշիռներն ամբողջի մեջ: Մասնավորապես, ՀՀ առևտրային բանկերի հիմնական վարկատու երկրներն են հանդիսացել՝ Շվեյցարիան, որի տեսակարար կշիռն ամբողջի մեջ կազմել է 33.5% (նախորդ տարվա 23.7%-ի փոխարեն), Հունաստանը՝ 21.1% (նախորդ տարվա 36%-ի փոխարեն), Ռուսաստանը՝ 9.1% (նախորդ տարվա 14.2%-ի փոխարեն) և ԱՄՆ-ը՝ 8.3% (նախորդ տարվա 16.8 %-ի փոխարեն):

Հաշվետու ժամանակաշրջանում առևտրային բանկերի կողմից ներգրավված ֆինանսական միջոցների մեծ մասը կազմել են ոչ ռեզիդենտ ֆինանսական կազմակերպություններից ներգրավված միջոցները՝ 13.8 մլն դոլար (կամ ամբողջ պարտքի 92.6%-ը), որից 2.1 մլն դոլարը միջազգային ֆինանսական կազմակերպություններից (Եվրասիա, Եվրոպական բանկ և այլն) ներգրավված միջոցներն են:

Ներգրավված վարկերը բանկերը տեղաբաշխել են ըստ տնտեսության հետևյալ հատվածների՝ 5 մլն դոլար՝ էներգետիկայի, 4.2 մլն դոլար՝ ֆինանսական, 2.6 մլն դոլար՝ արդյունաբերության, 1 մլն դոլար՝ գյուղատնտեսության, 0.7 մլն դոլար՝ առևտրի և 1.4 մլն դոլար՝ այլ հատվածներում:

Ներգրավված վարկերի միջին կշռված տոկոսադրույքը նախորդ տարվա (2002 թ. հունվար-սեպտեմբեր՝ 4.3%) համեմատ աճել է և կազմել 5.0% (վարկերի մոտ 38.9%-ը լողացող /LIBOR/ տոկոսադրույքով են): Վարկերի գերակշռող մասը մարման միջին ժամկետով վարկերն են, իսկ ներգրավված միջոցների միջին ժամկետայնությունը մոտ 5.3 տարի է: Նշենք, որ կարճաժամկետ վարկերը կազմում են ֆինանսական միջոցների մոտ 3.6%-ը:

1998 - 2003 թվականներին ՀՀ առևտրային բանկերի մասնավոր պարտքն ունեցել է հետևյալ դինամիկան³.



¹ Ներառված չեն միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների և այլ վարկատուների կողմից ՀՀ կառավարությանը տրամադրված վարկային միջոցները:

² Տեղեկատվությունը հավաքագրվում է «Բանկի և ոչ ռեզիդենտների միջև իրականացվող գործառնությունների վերաբերյալ» թիվ 18 հաշվետվական ձևի 2-րդ աղյուսակի միջոցով և ներառում է վարկային միջոցներն ու ժամկետային ավանդները:

³ 2003 թվականի ցուցանիշում ներկայացված են մաս վարկային կազմակերպությունների տվյալները:

Դրամավարկային քաղաքականություն

Դրամավարկային քաղաքականության երրորդ եռամսյակի ծրագիրը և հիմնական խնդիրները

2003 թվականի երկրորդ եռամսյակում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ, արձանագրվել էր բարձր տնտեսական աճ և սղաճ, համապատասխանաբար՝ 15.0% և 4.7%՝ ծրագրային 8.6% և -1% ցուցանիշների փոխարեն:

Հիմնվելով ստեղծված մակրոտնտեսական իրավիճակի վրա և հաշվի առնելով երրորդ եռամսյակում տնտեսական աճի բարձր տեմպերի պահպանման, փողի շուկայում դրա լազային ազդեցության դրսևորման, ինչպես նաև արտաքին ավտոնոմ հոսքերի (Լիսի դրամաշնորհի տարեկան մասնաբաժնի մոտ 42%-ը) մեծ ծավալների ստացման վերաբերյալ գնահատումները՝ ԿԲ-ն ճշգրտել է փողի բազայի երրորդ եռամսյակի ծրագրային ցուցանիշը՝ 100.5 մլրդ դրամից այն հասցնելով 105.5 մլրդ դրամի: Դրամավարկային քաղաքականության մեան ուղղվածությունը չէր հակասում նաև սղաճի տարեկան ծրագրային ցուցանիշի ապահովման խնդրին, քանի որ առաջին կիսամյակի արդյունքներով այդ ցուցանիշի գերազանցումը 5.7 տոկոսային կետով, պայմանավորված առավելապես գյուղատնտեսությունում վեգետացիոն շրջանի ուղացմամբ և հունիսին այլուրի ու դրամից պատրաստված արտադրանքի գների բարձրացմամբ, երրորդ եռամսյակում պետք է չեզոքացվեր գների վրա նույն գործոնների հակառակ ազդեցությամբ:

Համաձայն ճշգրտված ծրագրի՝ երրորդ եռամսյակի ընթացքում նախատեսվում էր փողի բազայի 6.7% աճ, որը փողի և դրամային բազմարկիչների համապատասխան աճերի դեպքում պետք է հանգեցներ փողի և դրամային զանգվածների ավելի քան 10% աճի:

Կիրառվելիք գործիքակազմը պահպանելու էր նախորդ եռամսյակների կառուցվածքը՝ ներառելով ներքաշող բոլոր դրամավարկային գործիքները, քանի որ այդ ընթացքում ևս, ինչպես նշվել է, սպասվում էր պետքյուջեի միջոցով մեծ ծավալի արտաքին ֆինանսական հոսքերի ներարկում տնտեսություն, որոնց ծավալները շատ ավելին էին լինելու, քան փողի ագրեգատների ծրագրված աճերը:

ՀՀ ԿԲ-ն հուլիսի սկզբին կազմակերպել էր բանկերի հետ հանդիպում, որի շրջանակներում հանդես էր եկել դրամավարկային քաղաքականության վերոնշյալ ուղղությունների և դրամավարկային ծրագրավորման եռամսյակային սցենարի վերաբերյալ հայտարարությամբ:

Դրամավարկային քաղաքականության զարգացումները

ՓՈՂԻ ՊԱՅԱՆՋԱՐԿ

Ըստ երրորդ եռամսյակում ձևավորված փաստացի արդյունքների՝ մակրոտնտեսական ցուցանիշների, մասնավորապես՝ փողի պահանջարկի վերաբերյալ սպասումները հիմնականում արդարացել են: Այսպես, գրանցվել է բարձր տնտեսական աճ՝ 15.2%, դրամային զանգվածն անցած ինն ամիսներին, նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատությամբ, աճել է 39.4%-ով, իսկ փողի բազան՝ 30.3%-ով (ճշգրտված ծրագրի՝ համապատասխանաբար 39.9% և 27.6%-ի պարագայում):

Ծրագրային և փաստացի դրամավարկային ցուցանիշների համեմատական աղյուսակ (ըստ 2003 թ. ֆինանսական ծրագրի)

Ցուցանիշներ	III եռամսյակը՝ նախորդ տարվա III եռամսյակի համեմատությամբ			Հունվար-սեպտեմբերը՝ նախորդ տարվա հունվար-սեպտեմբերի համեմատությամբ		
	Նախն. ծրագիր	Ճշգրտ. ծրագիր	Փաստ.	Նախն. ծրագիր	Ճշգրտ. ծրագիր	Փաստ.
Փողի զանգվածի (M2X, ժամ. միջին) աճի տեմպը	28.7	25.9	25.8	31.5	26.4	25.7
Դրամային զանգվածի (M2, ժամ. միջին) աճի տեմպը	37.3	39.7	40.1	38.6	39.9	39.5
Փողի բազայի (ժամ. միջին) աճի տեմպը	26.5	29.5	28.7	28.1	27.6	30.4

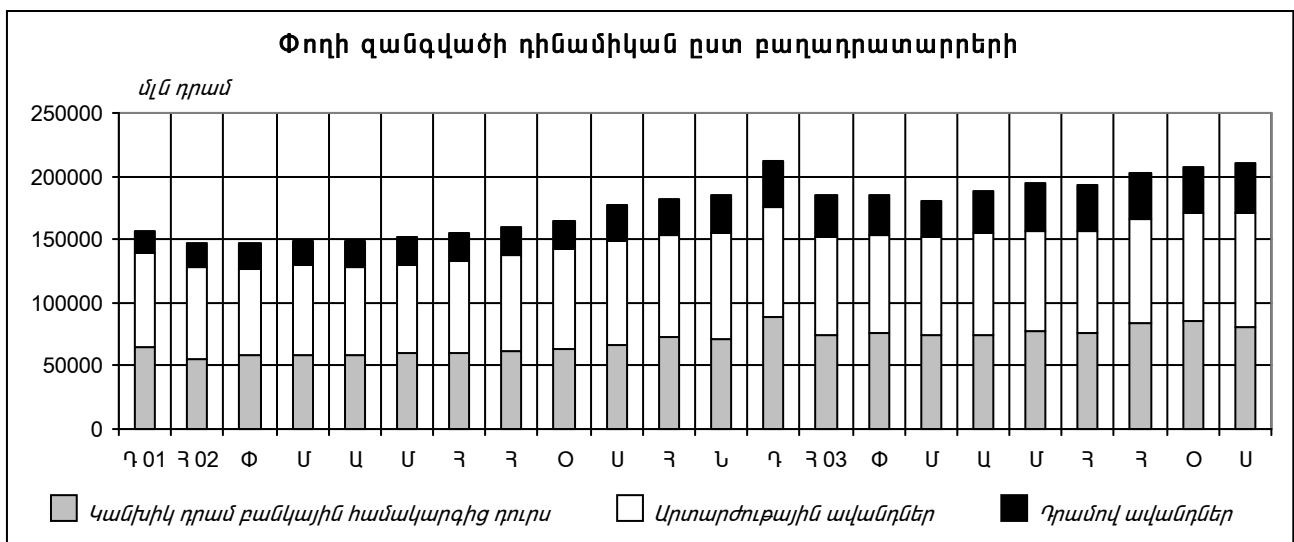
Ցուցանիշներ	III եռամսյակ	
	Ճշգրտված ծրագիր	Փաստացի
Փողի զանգվածի (M2X, ժամ. վերջ) աճի տեմպը	10.6	8.8
Դրամային զանգվածի (M2, ժամ. վերջ) աճի տեմպը	10.4	7.3
Փողի բազայի (ժամ. վերջ) աճի տեմպը	10.6	8.4

Ցուցանիշներ	III եռամսյակ			III եռամսյակը՝ նախորդ տարվա III եռամսյակի նկատմամբ, %		
	Նախն. ծրագիր	Ճշգրտ. ծրագիր	Փաստ.	Նախն. ծրագիր	Ճշգրտ. ծրագիր	Փաստ.
Փողի շրջապտույտի արագություն (ժամ. միջին)	1.91	2.04	2.12	-14.7	-8.9	-5.4
Դրամի շրջապտույտի արագություն (ժամ. միջին)	3.41	3.51	3.62	-19.2	-16.8	-14.2
Փողի բազմարկիչ (ժամ. միջին)	2.07	1.98	1.99	1.5	-2.9	-2.4
Դրամային բազմարկիչ (ժամ. միջին)	1.17	1.16	1.17	8.3	7.4	8.3

Ընդ որում, եռամսյակային միտումները ևս մոտ են եղել ծրագրվածին. ժամանակաշրջանի վերջի տվյալներով՝ փողի զանգվածի աճը կազմել է 11.2%, դրամային զանգվածինը՝ 10.6%, իսկ փողի բազայինը՝ 8.4%:

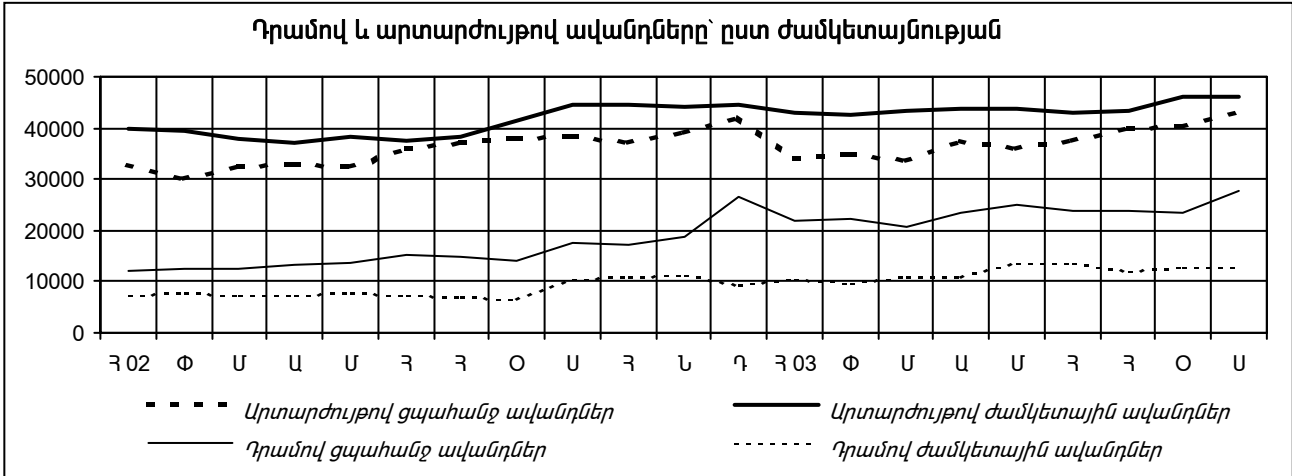
Միակ ցուցանիշը, որը զգալի գերազանցել է նախատեսված մակարդակը, սղաճն է, այն էլ՝ սեպտեմբերին և կրկին ալյուրի գների բարձրացման հետևանքով: Հուլիս-օգոստոսին դրսևորվել է սպասված խորը դեֆլյացիան՝ 7.8%, այն դեպքում, երբ նախնական ծրագրով նախատեսվել էր 5.7%, այսինքն՝ եռամսյակի երկու ամիսների ընթացքում մեծամասամբ չեզոքացվել էր առաջին կիսամյակի գերազանցումը: Այդ պայմաններում էլ ԿԲ-ն փողի բազան կառավարել է ծրագրված տատանման միջակայքի վերին սահմանի շրջակայքում և դրա գերազանցմամբ: Մինչդեռ սեպտեմբերին ևս արձանագրվել է հացի գների թանկացում, որի արդյունքում ամսվա սղաճը կազմել է 2.5%՝ ծրագրված 0.3%-ի փոխարեն, իսկ ինն ամիսների կտրվածքով շեղումը կրկին հասել է ավելի քան 3.0 տոկոսային կետի, ինչը որոշ չափով չեզոքացնելու նպատակով ԿԲ-ն սեպտեմբերին առավել ակտիվացրել է ներքաշող գործիքները, մասամբ՝ արտարժույթի վաճառքը: Այդուհանդերձ, ԿԲ-ն, այլ հավասար պայմաններում, իրատեսական է համարում սղաճի տարեկան մինչև 3% ցուցանիշի (առանց ալյուրի գործոնի ազդեցության) ապահովումը, քանի որ, ըստ ԱՎԾ պաշտոնական տվյալների, սղաճի բարձր մակարդակի ձևավորմանը 3.1 տոկոսային կետով նպաստել է ալյուրի գների բարձրացումը: Հետևաբար, ԿԲ-ն նպատակահարմար չի համարում ֆինանսական կայունության խախտման գնով սղաճի ծրագրված ցուցանիշից առկա շեղումը վերացնելը՝ հաշվի առնելով նաև գների վրա իրականացվող դրամավարկային քաղաքականության ազդեցության 3-6 ամսվա լագը:

Ինչպես երկրորդ, երրորդ եռամսյակում ևս փողի պահանջարկի աճը դրսևորվել է փողի զանգվածի բոլոր բաղադրատարրերի գծով, ընդ որում, այն հավասարաչափ է բաշխվել դրամային և արտարժույթային տարրերի միջև: Այսպես, փողի զանգվածի եռամսյակային աճը կազմել է 17.2 մլրդ դրամ, որից 8.3 մլրդ դրամը՝ դրամային զանգվածի գծով: Վերջինիս կառուցվածքում էլ աճը հավասարաչափ է բաշխվել բանկային համակարգից դուրս գտնվող կանխիկի և դրամով ցափհանջ ավանդների միջև՝ համապատասխանաբար 4.7 մլրդ և 4.2 մլրդ դրամ:



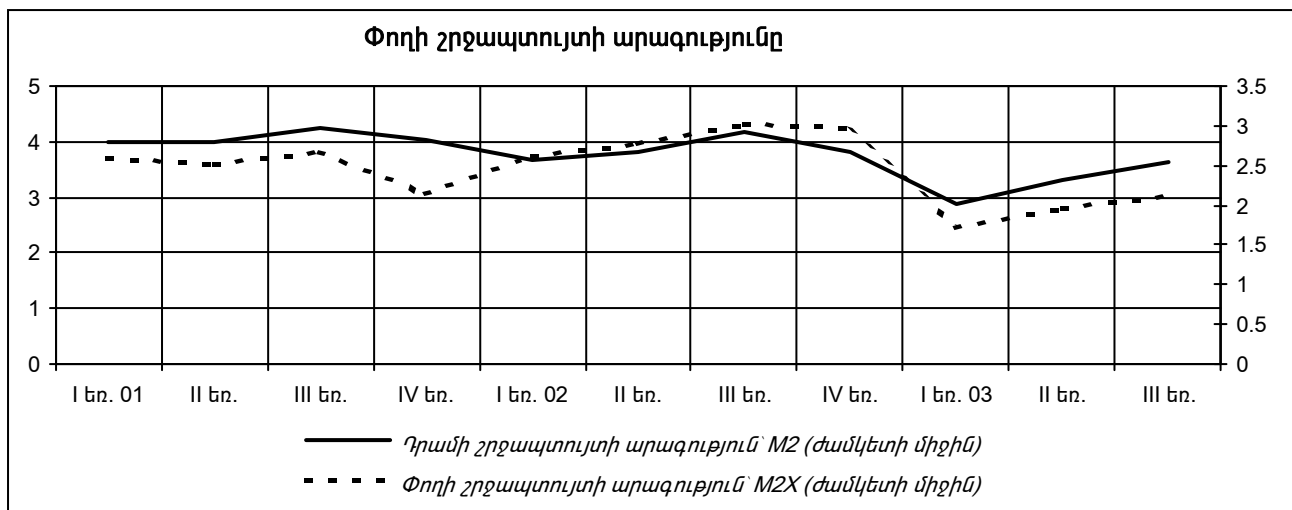
Ըստ ամիսների կանխիկի մեծածավալ աճ է գրանցվել հուլիսին՝ 6.7 մլրդ դրամ, որը պայմանավորվել է նախորդ ամիսների համեմատ պետությունից ծախսողական ռեժիմով, իսկ սեպտեմբերին ԿԲ կողմից արտարժույթի վաճառքի կիրառման արդյունքում այն նվազել է 3.8 մլրդ դրամով:

Եռամսյակի ընթացքում բանկերի կողմից ներգրավված ավանդների աճողական վարքագիծը և կառուցվածքային շարժերը հիմնականում կրկնել են նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի միտումները, որի ազդեցության կարևորագույն գործոնը տնտեսությունում եկամուտների, հետևաբար և խնայողությունների աճն է՝ պայմանավորված տնտեսական բարձր աճով: Այսպես, բանկերի կողմից ներգրավված միջոցներն ավելացել են 12.4 մլրդ դրամով, որից միայն 8.9 մլրդ դրամը կազմել է արտարժույթային ավանդների աճը (2002 թ.՝ համապատասխանաբար 15.0 մլրդ և 9.4 մլրդ դրամ):



Ավանդների ժամկետային կառուցվածքում հիմնականում աճել են ցպահանջ ավանդները (9.4 մլրդ դրամով)՝ կազմելով ընդհանուրի մոտ 76%-ը, որը գրեթե հավասարաչափ է բաշխվել դրամով և արտարժույթով ավանդների միջև: Ժամկետային ավանդներն աճել են 3.1 մլրդ դրամով, որը, դրամային միջոցների 500 մլն դրամով զուտ մարման պարագայում, ամբողջությամբ պայմանավորվել է արտարժույթային ավանդների ծավալների աճով: Ընդ որում, ըստ տնտեսության հատվածների, միջոցներն առավելապես ներգրավվել են մասնավոր հատվածից՝ դրամով՝ 2.1 մլրդ և արտարժույթով՝ 7.1 մլրդ դրամ: Պետական մասնակցությամբ ձեռնարկություններից հիմնականում ներգրավվել են դրամով ավանդներ, իսկ ստացված արտարժույթային միջոցները փոխհատուցել են միայն իրականացված մարումները և զուտով դրանց աճ չի դիտվել: Աճել են նաև հասարակական և այլ ֆինանսական կազմակերպությունների արտարժույթային ավանդները՝ 1.8 մլրդ դրամով, իսկ դրամային ավանդների էական շարժեր չեն եղել:

Եռամսյակի ընթացքում առևտրային բանկերում ոչ ռեզիդենտների ավանդների մարումները գերազանցել են ներգրավման ծավալները, ինչի հետևանքով դրանց մնացորդը նվազել է ավելի քան 1.3 մլրդ դրամով: Որպես կանոն, հիմնական փոփոխությունները բաժին են ընկել արտարժույթային միջոցներին:

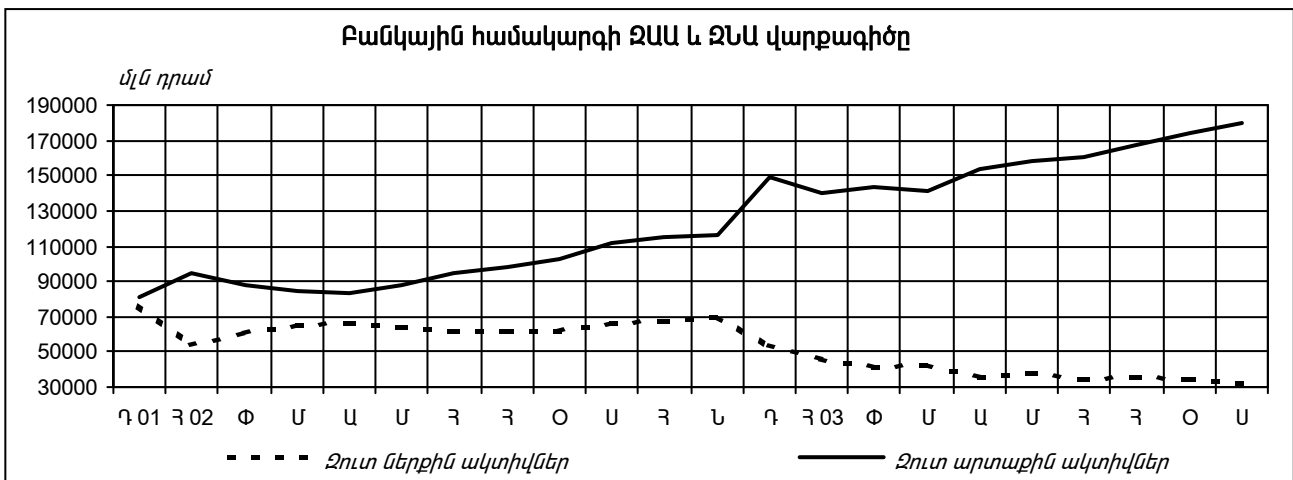


Եռամսյակի ընթացքում դրամային ավանդների տեսակարար կշռի անփոփոխ մակարդակի պարագայում փողի զանգվածի կառուցվածքում 1 տոկոսային կետով նվազել է շրջանառությունում գտնվող կանխիկի տեսակարար կշիռը (39.4%-ից 38.4%) և ավելացել արտարժույթային ավանդներինը՝ (41.4%-ից 42.4%):

Երրորդ եռամսյակում փողի և դրամի շրջապտույտի արագությունների¹ ծրագրված աճի միտումները դրսևորվել են, և դրանց միջին եռամսյակային ցուցանիշները նախորդ եռամսյակի՝ համապատասխանաբար 1.97 և 3.32-ից հասել են 2.12 և 3.63 մակարդակների: Վերջիններս նաև գերազանցել են ճշգրտված ծրագրով նախատեսված մակարդակները՝ 2.04 և 3.51, ինչն առավելապես բացատրվում է տարեսկզբից իրական աճի ձևավորված բարձր ցուցանիշի պահպանմամբ, այն պարագայում, երբ նախատեսվում էր որոշակի նվազում:

ՓՈՂԻ ԱՌԱՋԱՐԿ

Ինչպես նախատեսվում էր դրամավարկային քաղաքականության տարեկան ծրագրով, տարվա ընթացքում տեղի էր ունենալու փողի առաջարկի ավտոմոն աճ՝ պայմանավորված արտաքին ֆինանսական ներհոսքով, ինչն արտահայտվելու էր բանկային համակարգի ՁԱԱ-ի աճով: Այդ ճանապարհով ներարկված իրացվելիության ավելցուկային մասը ԿԲ-ն ստերիլացնելու էր ներքաշող գործիքների օգնությամբ, որն էլ, իր հերթին, հանգեցնելու էր ՁՆԱ նվազմանը: Ծրագրված սցենարն իրագործվել է տարվա անցած երեք եռամսյակներում, միայն երրորդ եռամսյակի միտումների տարբերությունը նախորդ երկուսից այն է, որ շարժերն ըստ ամիսների բաշխվել են գրեթե հավասարաչափ, երբ առաջին երկու եռամսյակներում փոփոխությունների գերակշիռ մասը բաժին է ընկել առաջին ամսվան: Այսպես, բանկային համակարգի ՁԱԱ-ն աճել են 19.5 մլրդ դրամով՝ 6.5 մլրդ-ական ըստ ամիսների, իսկ ՁՆԱ-ը նվազել են 2.3 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված օգոստոս-սեպտեմբեր ամիսների շարժերով (հուլիսին աճել է 1.4 մլրդ դրամով): Նշենք, որ, որպես կանոն, երկու ցուցանիշների շարժերում էլ էական կշիռ են ունեցել ՀՀ ԿԲ ՁԱԱ և ՁՆԱ փոփոխությունները, որոնք մանրամասն կներկայացվեն «Փողի բազա» ենթաբաժնում:



Առևտրային բանկերի ՁԱԱ-ն աճել են 5.4 մլրդ դրամով, որը պայմանավորող հիմնական գործոնը ոչ ռեզիդենտ բանկերում գտնվող թղթակցային հաշիվների մնացորդի աճն է՝ ի հաշիվ բանկերի կողմից ռեզիդենտներից արտարժույթային ավանդների ներգրավման:

Բանկերի ՁՆԱ կառուցվածքում 4.7 մլրդ դրամով աճել է բանկերի հանդեպ Կառավարության զուտ պարտավորությունների ցուցանիշը, որը տեղի է ունեցել եռամսյակի ընթացքում առաջնային շուկայում տեղաբաշխված 3.5 մլրդ դրամի (զուտ) պետարժեթթերի ձեռքբերման հաշվին արժեթղթերի պորտֆելի համալրման և Լիմսի վարկի մարված գումարներից 1.2 մլրդ դրամ ԿԲ-ում Գանձապետարանի միասնական հաշվին փոխանցելու արդյունքում:

Չնայած եռամսյակի ընթացքում արձանագրված բարձր տնտեսական աճին, տնօրինվող եկամուտների աճի արդյունքում խնայողությունների բարձր մակարդակի ձևավորմանը և բանկերում ավանդադրմանը, այնուամենայնիվ, արձանագրվել են բանկերի կողմից տնտեսության վարկավորման բավա-

¹ Փողի և դրամի շրջապտույտի արագությունները հաշվարկվում են սեզոնային հարթեցման մեթոդով ստացված՝ ՀՆԱ-ի և փողի ու դրամային զանգվածների տվյալների հարաբերության միջոցով:

կանին դանդաղ տեմպեր: Եվ քանի որ այն ուղեկցվել է նաև բանկերի ՁԱԱ աճով, ապա կարելի է փաստել, որ երրորդ եռամսյակում ևս շարունակվել է ֆինանսական միջոցների արտահոսքը: Բանկերի կողմից տնտեսության զուտ վարկավորումն ավելացել է 1.8 մլրդ դրամով, որն ամբողջությամբ պայմանավորվել է դրամային վարկերի ծավալների ավելացմամբ՝ արտարժութային վարկերի 600 մլն դրամ (զուտ) մարման պարագայում:

Ըստ տնտեսության հատվածների՝ դրամով ֆինանսավորման ծավալները մեծ են եղել մասնավոր հատվածում (4.3 մլրդ դրամ), չնայած դա ուղեկցվել է նաև արտարժութային վարկերի մեծածավալ մարումներով (3.7 մլրդ դրամ): Դրան հակառակ՝ պետական մասնակցությամբ և այլ ֆինանսական կազմակերպություններում գերակշռել են արտարժույթով վարկերը (3.1 մլրդ դրամ), որն արդեն չեզոքացվել է դրամով վարկերի (1.9 մլրդ դրամով) մարմամբ: Ոչ ռեզիդենտների վարկավորման ծավալներում եռամսյակի կտրվածքով էական շարժեր չեն դիտվել, միայն դրանց կառուցվածքում 1.0 մլրդ դրամի արտարժութային վարկերը փոխարինվել են նույնածավալ դրամային վարկերով:

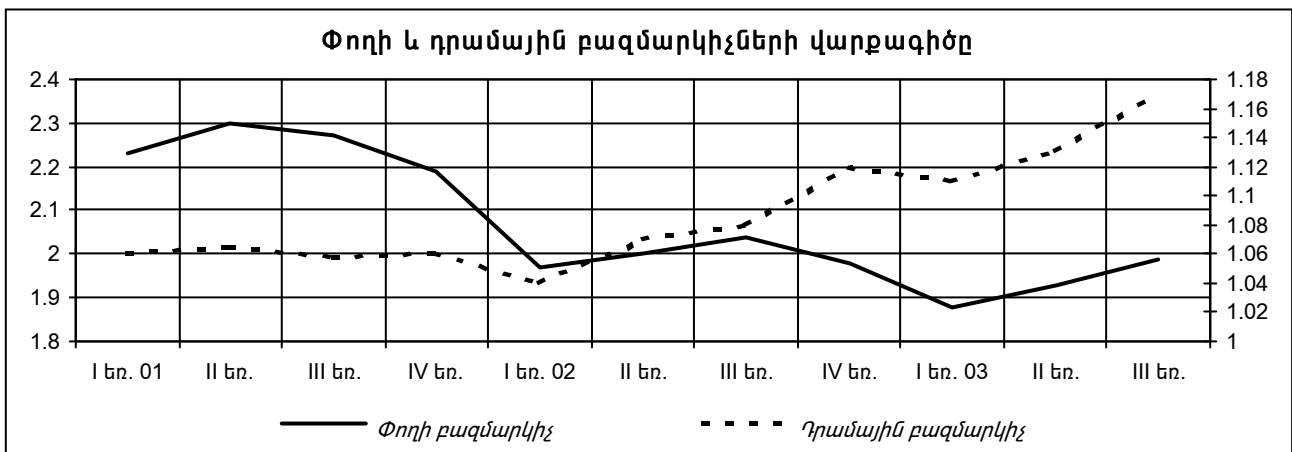
Երրորդ եռամսյակում վարկավորման աճն հիմնականում դիտվել է շինարարության, տրանսպորտի ու կապի, առևտրի ճյուղերում՝ համապատասխանաբար 1.1 մլրդ, 360 մլն և 300 մլն դրամ, իսկ գյուղատնտեսության և արդյունաբերության ոլորտներում գերակշռել են մարումները (զուտ մարումը՝ համապատասխանաբար 1.3 մլրդ և 58² մլն դրամ): Առևտրի ճյուղում աճն ապահովվել է բացառապես դրամով վարկավորման հաշվին՝ 2.7 մլրդ դրամ (արտարժութային վարկերի զուտ մարումը՝ 2.4 մլրդ դրամ), իսկ մյուս երկու ճյուղում աճին նպաստել է և՛ դրամով, և՛ արտարժույթով վարկերի աճը (չնայած այստեղ ևս գերակշռել են դրամով վարկերը):

Բանկային համակարգի զուտ այլ ակտիվները նվազել են 3.8 մլրդ դրամով, որն ամբողջությամբ պայմանավորվել է ԿԲ զուտ այլ ակտիվների շարժերով: Բանկերի զուտ այլ ակտիվների հոդվածներով էական փոփոխություններ չեն արձանագրվել:

Փողի եվ դրամային բազմարկիչներ

Փողի և դրամային զանգվածների՝ ծրագրված մակարդակներին մոտ ձևավորված փաստացի ցուցանիշների պարագայում ապահովվել են նաև փողի և դրամային բազմարկիչների միջին եռամսյակային մեծությունները՝

կազմելով համապատասխանաբար 1.99 և 1.17:



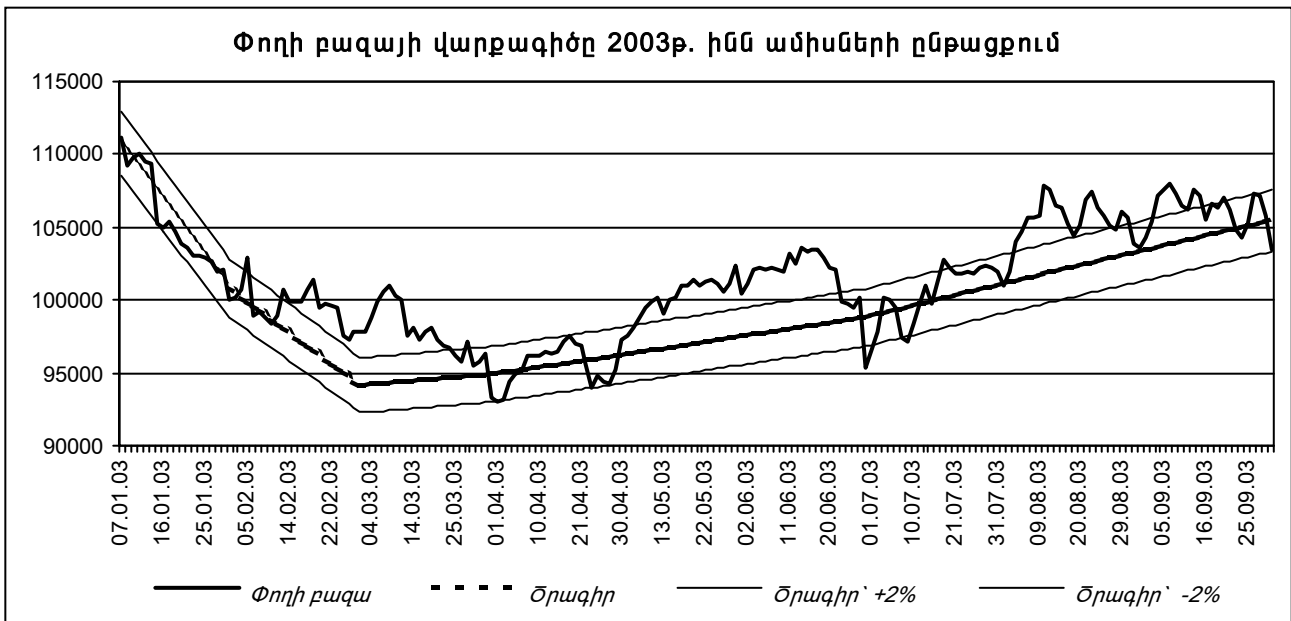
Դրանք պահպանել են նաև նախորդ եռամսյակի համեմատ ծրագրված աճի միտումները, որը, չնայած եռամսյակի ընթացքում առկա իրացվելիության ավելցուկի բարձր մակարդակին՝ միջին եռամսյակային 3.6 մլրդ դրամ, ապահովվել է գերազանցապես ավանդների աճի հաշվին:

Փողի բազա

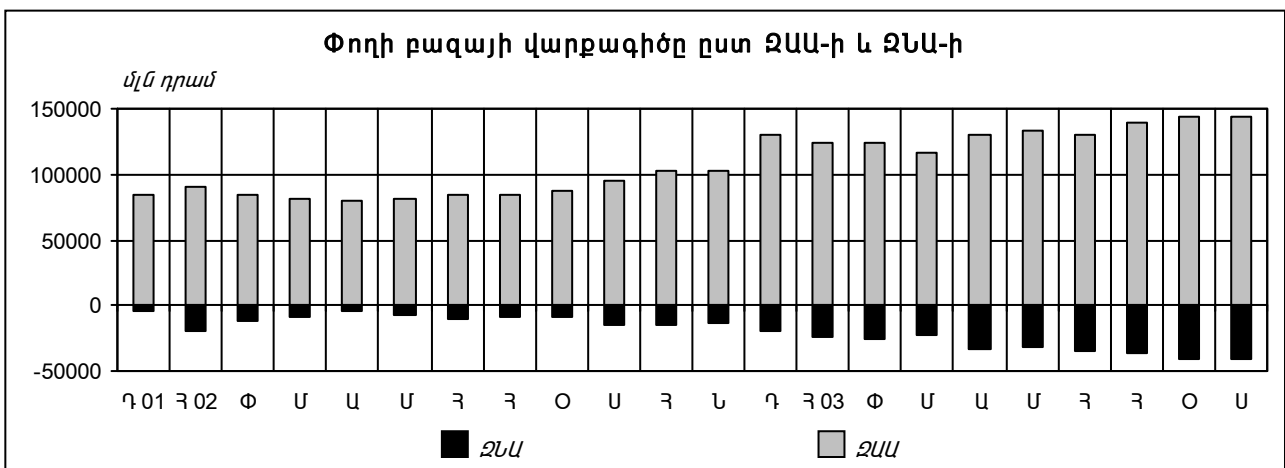
Եռամսյակի ընթացքում փողի բազան ավելացել է 8.4%-ով կամ 8.0 մլրդ դրամով և սեպտեմբերի վերջի դրությամբ կազմել 103.4 մլրդ դրամ, որն առավել մոտ է միջակայքի ներքին սահմանին: Սակայն, եթե հաշվի չառնենք փողի բազայի՝ սեպտեմբերի վերջին երկու օրվա մոտ 3.7 մլրդ դրամի նվազումը՝ պայմանավորված հարկահավաքման գործընթացով,

² Ներառված են նաև հատուկ վերահսկողության տակ գտնվող երկու բանկերի տվյալները:

ապա փողի բազան եռամսյակի ընթացքում կառավարվել է առավելապես միջակայքի վերին սահմանին մոտ և շատ դեպքերում՝ դրա գերազանցմամբ: Այդ է վկայում նաև փողի բազայի միջին եռամսյակային աճի տեմպերի գերազանցումը ծրագրվածից՝ 4.1%-ի փոխարեն 4.9%, որը, բարձր տնտեսական աճի պայմաններում, համահունչ է եղել փողի պահանջարկի ձևավորված բարձր մակարդակին:



Ինչպես և ծրագրվել էր, փողի առաջարկի աճն ապահովվել է ամբողջապես ավտոմոն արտաքին ներհոսքով պայմանավորված ԿԲ ՁԱԱ համալրման հաշվին՝ 14.1 մլրդ դրամով, որից ավելի քան 6.0 մլրդ դրամը չեզոքացվել է ԿԲ ՁՆԱ կառուցվածքային տարրերի վրա նվազողական ազդեցություն ունեցող գործառնությունների միջոցով:



ՀՀ ԿԲ ՁԱԱ-ը եռամսյակի ընթացքում հիմնականում ավելացել են Լիսնսի հիմնադրամի դրամաշնորհի՝ 12.2 մլրդ (2.8 մլրդ դրամը, առանց փոխարկվելու, փոխանցվել է հանրապետությունից դուրս՝ ներմուծման դիմաց), «Պարենային ապահովության ծրագրի» դրամաշնորհի՝ 2.7 մլրդ, արտաքին պահուստների կառավարումից ստացված եկամուտների՝ 1.6 մլրդ և հաճախորդից գնված 4.8 մլրդ դրամի հաշվին: Միևնույն ժամանակ, իրականացվել են 2.1 մլրդ դրամի արտաքին պարտքի սպասարկում, շուկայում 3.7 մլրդ դրամին համարժեք արտաբաժնի վաճառք և 1.4 մլրդ դրամի այլ փոխարկումներ՝ հաճախորդների համար: Սեպտեմբերի վերջի դրությամբ ձևավորվել է ԿԲ ՁԱԱ բավականին բարձր մակարդակ՝ 143.5 մլրդ դրամ (ճշգրտված ծրագրով՝ 136.6 մլրդ դրամ), և համախառն պահուստներն ապահովվել են 4 ամսվա ներմուծման ծածկույթ:

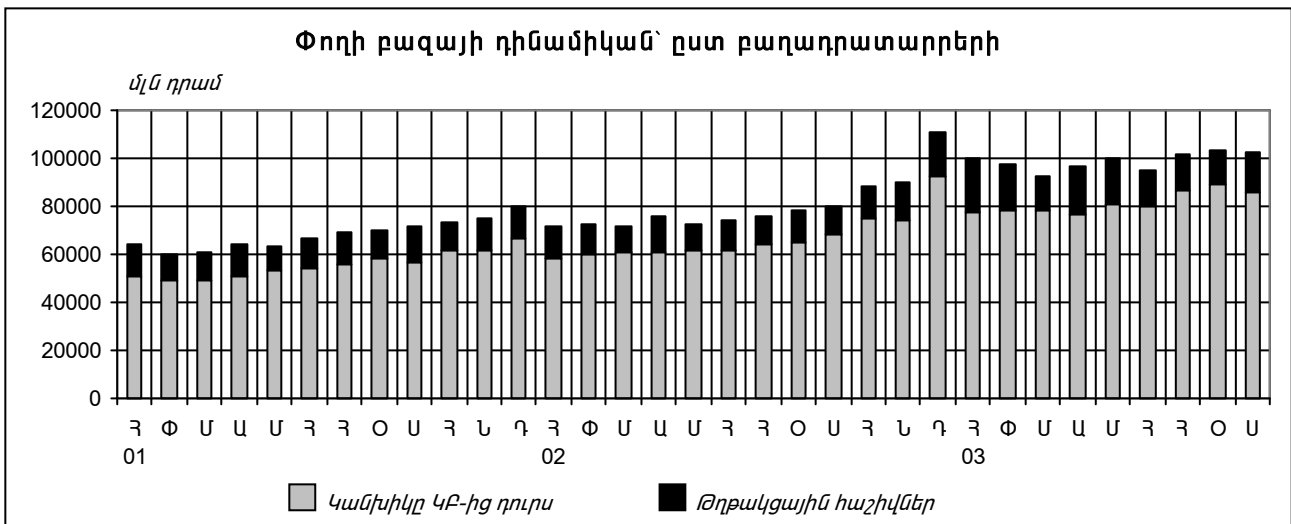
ՀՀ ԿԲ ՁՆԱ նվազումը պայմանավորվել է Կառավարության զուտ պարտավորությունների և զուտ այլ ակտիվների նվազմամբ՝ համապատասխանաբար 3.1 մլրդ և 3.7 մլրդ դրամ: Սակայն, եթե Կառավար-

րության զուտ պարտավորությունների նման ազդեցությունը վերջին երկու տարում դարձել է օրինաչափություն՝ պայմանավորված Գանձապետարանի միասնական հաշվի մնացորդի բարձր մակարդակով և աճողական վարքագծով, ապա զուտ այլ ակտիվների նվազումը կապված է եղել հունիսի վերջին ԿԲ կողմից գնված արտարժույթի (4.8 մլրդ դրամ) հաշվապահական ձևակերպման հետ: Այսինքն՝ հունիսի վերջին այն հաշվառվել է «Այլ դեբիտորներ» հոդվածում, քանի որ արտարժույթային գումարը դեռ չէր փոխանցվել՝ հանգեցնելով զուտ այլ ակտիվների աճի, իսկ հունիսի սկզբին, գումարը փոխանցելուց հետո, «Այլ դեբիտորներ» հոդվածը նվազել է՝ նվազեցնելով զուտ այլ ակտիվները, փոխարենը աճել են ԿԲ ՁԱԱ-ը:

Երրորդ եռամսյակում ԶԳ կառավարության հետ փոխհարաբերություններում առանձնահատկությունն այն էր, որ հարկերի հավաքագրումն ընթացել է համեմատաբար հարթ սցենարով, և ամիսների վերջերին փողի բազայի կտրուկ նվազում այդ պատճառով չի դիտվել: Այս տեսանկյունից բացառություն է կազմել միայն սեպտեմբերը, երբ հարկահավաքման եռամսյակային ծրագրի կատարման նպատակով վերջին երկու օրվա մեծածավալ մուտքերի հաշվին փողի բազան նվազել է շուրջ 3.7 մլրդ դրամով՝ միասնական հաշվի մնացորդը հասցնելով 22.7 մլրդ դրամի: Եռամսյակի ընթացքում 4.4 մլրդ դրամով ավելացել են նաև ԿԲ-ում Կառավարության ժամկետային ավանդները, որից 3.0 մլրդ դրամը երկկողմ փոխհամաձայնեցված ծրագրով, իրացվելիության կարգավորման նպատակով Գանձապետարանի կողմից լրացուցիչ թողարկված պետարժեթերից մուտքերն են, իսկ 1.4 մլրդ դրամը՝ Լինսի հիմնադրամի վարկի մարված գումարները:

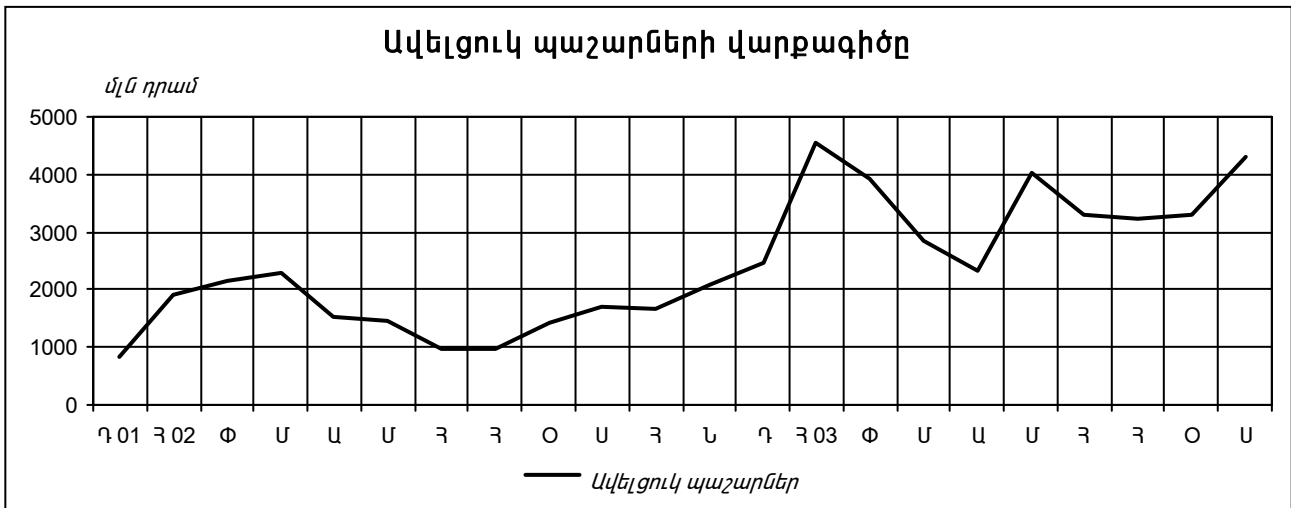
Բանկերի հետ փոխհարաբերությունները երրորդ եռամսյակում ևս ընթացել են ԿԲ ներքաշող գործիքների կիրառմամբ՝ իրացվելիության ավելցուկի կրճատման ուղղությամբ: Իրացվելիության ավելցուկի ներդրման նպատակով բանկերը կրկին կիրառել են ԿԲ ավանդային մշտական հնարավորության կարճաժամկետ գործիքը, որի ընդհանուր ծավալը կազմել է 17.9 մլրդ դրամ՝ 19.2 մլրդ դրամի մարման պարագայում, այսինքն՝ ներարկվել է (զուտ) 1.3 մլրդ դրամի իրացվելիություն: Իրացվելիության կրճատման այդ ընթացքում առավել նպաստել է ավելի երկարաժամկետ՝ հակադարձ ռեպո համաձայնագրերի գործիքը, որի ծավալն օգոստոսին կազմել է 1.1 մլրդ դրամ, իսկ սեպտեմբերին՝ 822 մլն դրամը վերաձևակերպվել է: Վերականգնման վարկերի բանկի (KfW) կողմից ֆինանսավորման ծրագրի շրջանակներում բանկերին տրամադրվել է նաև 300 մլն դրամի վարկ: Նշված գործարքների արդյունքում բանկերի պարտավորություններն ավելացել են 778 մլն դրամով՝ սեպտեմբերի վերջին կազմելով 7.3 մլրդ դրամ:

Փողի բազայի կառուցվածքում աճի գերակշիռ մասը՝ 5.6 մլրդ դրամը, բաժին է ընկել ԿԲ-ից դուրս կանխիկին, որի եռամսյակային և ըստ ամիսների միտումները ամբողջությամբ համընկնում են բանկային համակարգից դուրս կանխիկի միտումներին և պայմանավորվել են նույն գործոններով:

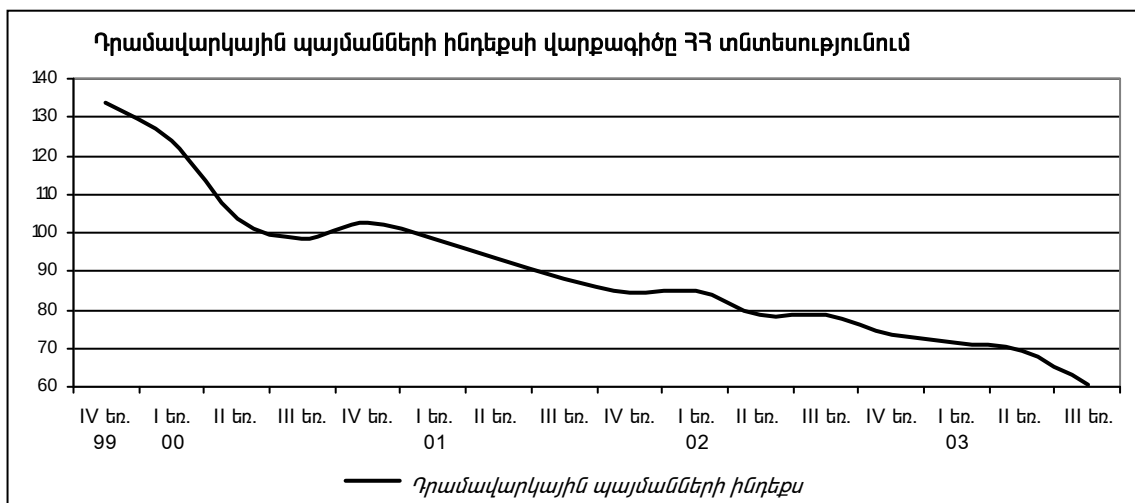


Թղթակցային հաշվի միջոցները եռամսյակի ընթացքում աճել են 2.2 մլրդ դրամով և սեպտեմբերի վերջին կազմել 17.2 մլրդ դրամ: Չնայած կանխիկացման նման բարձր տեմպերին, եռամսյակի ընթացքում պահպանվել է իրացվելիության ավելցուկի բարձր մակարդակ՝ միջին եռամսյակային 3.6 մլրդ դրամ (նախորդ եռամսյակում՝ 3.2 մլրդ և 2002 թ. նույն ժամանակահատվածում՝ 1.4 մլրդ դրամ)՝ պայմանավորված հունիսի 1-ից պարտադիր պահուստավորման նորման 8-ից 6%-ի նվազեցնելու հանգամանքով: Ընդ որում, հաշվի առնելով նախորդ եռամսյակի ավելցուկ պաշարների 3.2 մլրդ դրամ միջին մակարդակը և պահուստավորման նորմատիվի փոփոխությունից զոյացած ևս 3.9 մլրդ դրամի ավելցուկը՝ կարելի է փաստել, որ բանկերը նախապես տեղաբաշխել են իրենց ավելցուկային միջոցների գերակշիռ մասը:

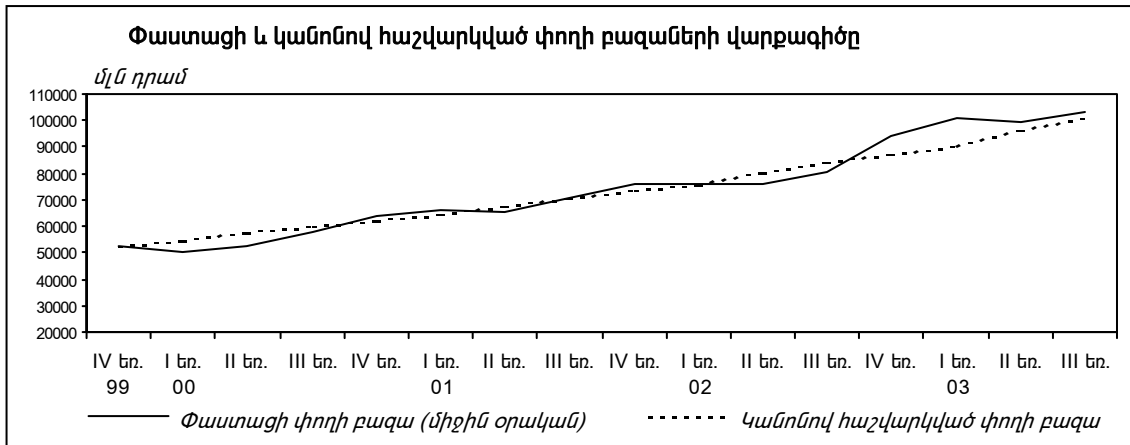
Բանկային իրացվելիության կարգավորման գործընթացում երրորդ եռամսյակում ներդրվել է նոր մեխանիզմ, որն իրագործվել է հարկաբյուջետային և դրամավարկային քաղաքականությունների կոորդինացման շրջանակներում: ԿԲ ներքաշող գործիքների սահմանափակ ծավալների պարագայում, ԿԲ կողմից պայմանավորվածություն էր ձեռք բերվել Գանձապետարանի հետ՝ վերջինիս կողմից ՊՊ լրացուցիչ տեղաբաշխումներ իրականացնելու և այդ գումարը ԿԲ-ում ավանդադնելու վերաբերյալ: Մեխանիզմի կիրառման արդյունքում հնարավոր է դարձել կրճատել 3.0 մլրդ դրամի իրացվելիություն: Այդուհանդերձ, կոորդինացման բնագավառում պահպանվել են նախկինում արձանագրված խնդիրները՝ կապված ԿԲ-ում Գանձապետարանի միասնական հաշվի մնացորդի բարձր մակարդակի՝ միջին եռամսյակային 21.7 մլրդ դրամ (երկրորդ եռամսյակի՝ 21.0 մլրդ և առաջին եռամսյակի՝ 7.9 մլրդ դրամի փոխարեն), և դրա ծախսման անորոշությունների հետ:



Դրամավարկային պայմանների ինդեքսի¹ և դրամավարկային կանոնների² հաշվարկները ևս վկայում են երրորդ եռամսյակում ձևավորված փողի բարձր պահանջարկի և ԿԲ կողմից դրամ համապատասխան իրականացված առավել ընդլայնողական դրամավարկային քաղաքականության մասին: Դրամավարկային պայմանների ինդեքսը շարունակել է նվազել, որը հիմնականում պայմանավորվել է իրական տոկոսադրույքների նվազմամբ՝ ՊՊ անվանական տոկոսադրույքների 3.4 տոկոսային կետով նվազման և 12 ամսվա կտրվածքով 7.6% սղաճի պարագայում:



Փողի բազայի փաստացի մակարդակը մոտ 3.0 մլրդ դրամով գերազանցել է դրամավարկային կանոնով հաշվարկված ցուցանիշը, որը, ինչպես նշվել է, ԿԲ կողմից իրականացված առավել ընդլայնողական դրամավարկային քաղաքականության արդյունք է:



¹ Դրամավարկային պայմանների ինդեքսի հայեցակարգը հրապարակված է 2001 թվականի 2-րդ եռամսյակի «ԿԲ բանքերում»:

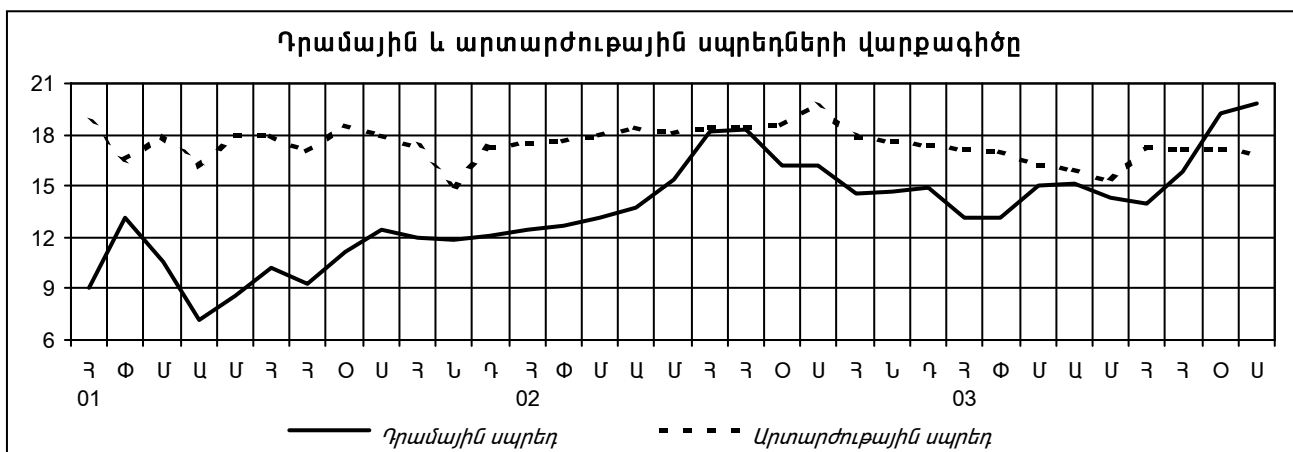
² Դրամավարկային կանոնների հաշվարկման մեթոդաբանությունը հրապարակված է ՀՀ 2002 թվականի դրամավարկային քաղաքականության ծրագրում, առանձին հավելվածով:

ՏՈԿՈՍԱԴՐՈՒՅՔԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Երրորդ եռամսյակում ևս շարունակվել են տարեսկզբից ձևավորված՝ ֆինանսական շուկայի տոկոսադրույքների նվազման միտումները, որի վրա ազդեցություն է ունեցել համակարգում առկա ավելցուկային պաշարների բարձր մակարդակը: Դա հատկապես դրսևորվել է ՊՊ շուկայում, որտեղ, լրացուցիչ 3.0 մլրդ դրամի տեղաբաշխումների պարագայում անգամ, արձանագրվել է տարեկան եկամտաբերության նվազում. 9 - 12-ամսյա պարտատոմսերի միջին եռամսյակային եկամտաբերությունը՝ 13.4%-ից 10.6%, իսկ միջինժամկետ արժեկտրոնային պարտատոմսերինը՝ 16.5%-ից 15.9%:

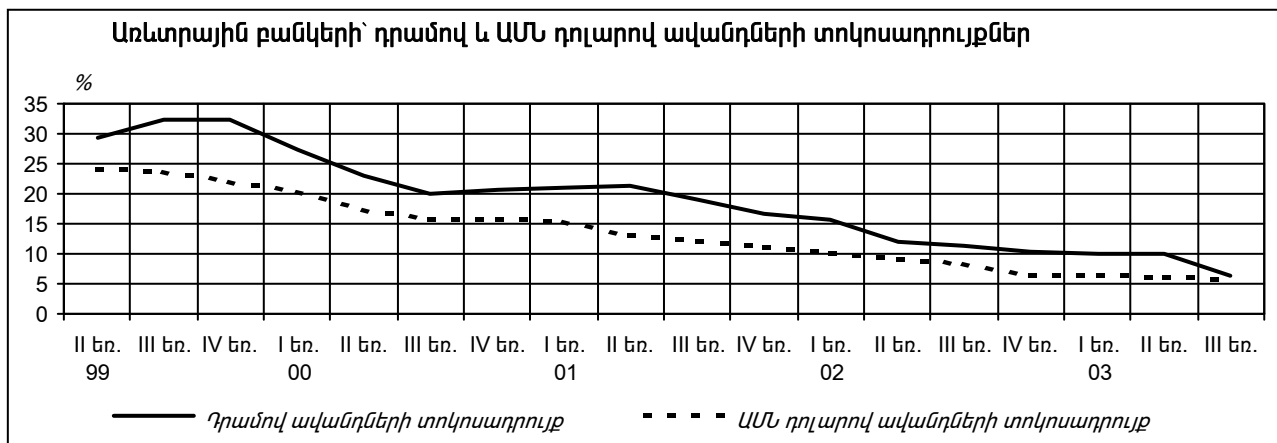
Ֆինանսական շուկայի մյուս հատվածներում ևս գրանցվել են նվազման միտումներ, որի հիման վրա ԿԲ խորհուրդը 1 տոկոսային կետով իջեցրել է ռեպո համաձայնագրերի տոկոսադրույքը՝ սահմանելով 9%: Լոնքարդային վարկերի և ավանդների դրույքաչափերը չեն փոփոխվել՝ համապատասխանաբար 20% և 5%: ԿԲ կողմից չի վերանայվել նաև բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույքը՝ բանկերի կողմից ներգրավված և տեղաբաշխված միջոցների միջին կշռված մեծությունը՝ այն պահպանելով 18% մակարդակի վրա:

Ֆինանսական շուկայի վարկային և ավանդային հատվածներում տոկոսադրույքների համադրումը ցույց է տալիս, որ եռամսյակի ընթացքում վարկերի և ավանդների տոկոսադրույքների տարբերությունը (սպրեդը) մեծացել է 2.1 տոկոսային կետով՝ պայմանավորված ավանդների տոկոսադրույքների նվազմամբ, այն դեպքում, երբ վարկերի տոկոսադրույքները պահպանել են կայուն մակարդակ: Ընդ որում, առավելապես մեծացել է դրամային սպրեդը՝ 5.8 տոկոսային կետով, որին մեծապես նպաստել է ավանդների տոկոսադրույքների նվազումը: Արտարժութային սպրեդը փոքրացել է 0.4 տոկոսային կետով:

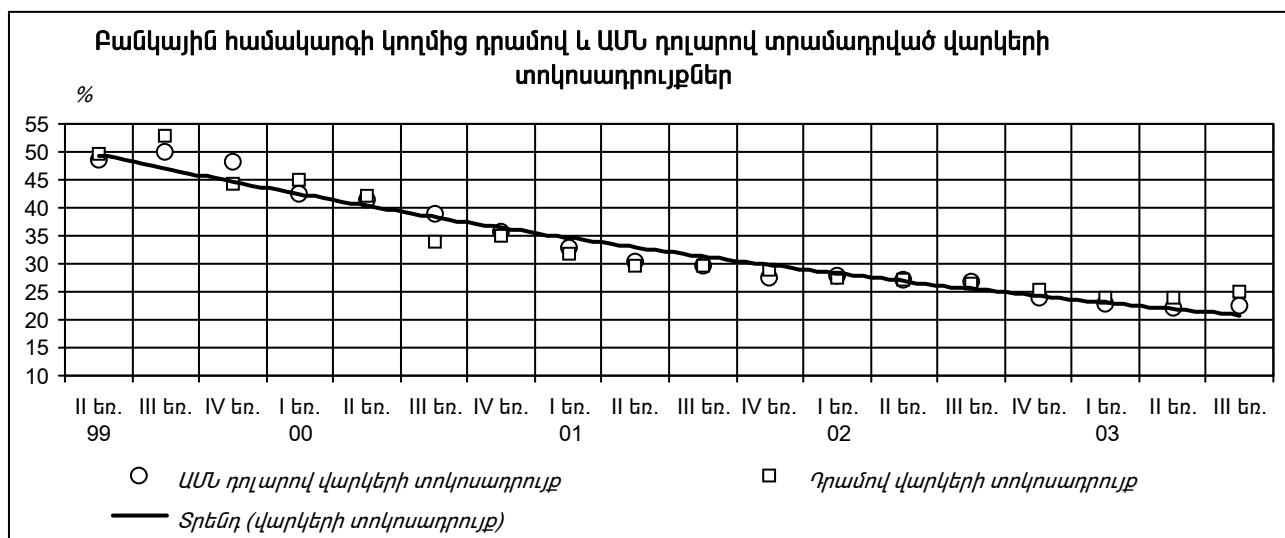


Ֆինանսական շուկա

2003 թվականի երրորդ եռամսյակում շարունակվել է նախորդող եռամսյակների ընթացքում ֆինանսական շուկայում դրսևորված տոկոսադրույքների անկման միտումը: Այսպես, տոկոսադրույքները նվազել են. դրամային ավանդներինը՝ 3.5 տոկոսային կետով՝ կազմելով 6.5%, իսկ ԱՄՆ դոլարով ավանդներինը՝ 0.5 տոկոսային կետով՝ կազմելով 5.6%, որի արդյունքում էապես կրճատվել է ԱՄՆ դոլարով և ՀՀ դրամով ավանդների տոկոսադրույքների սարեդր՝ կազմելով 1 տոկոսային կետ՝ նախորդ եռամսյակի 3.7-ի փոխարեն:



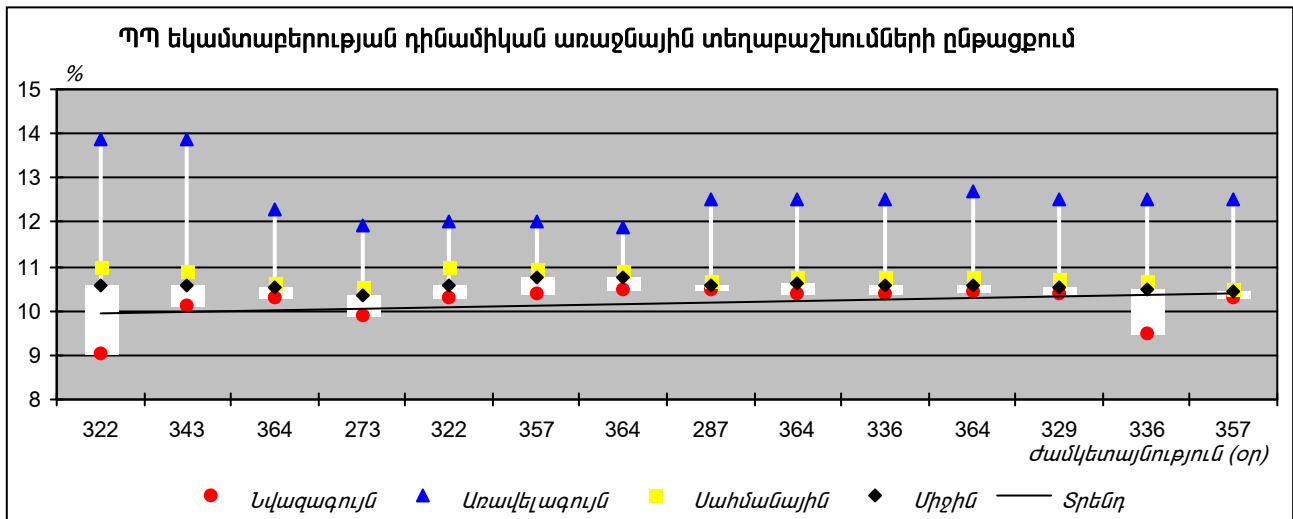
Ի տարբերություն ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից ներգրավված ավանդների տոկոսադրույքների, ԱՄՆ դոլարով և դրամով տրամադրված վարկերի տոկոսադրույքները մնացել են անփոփոխ՝ կազմելով 22.5%, իսկ դրամով տրամադրված վարկերինը՝ 24.6%:



Ինչպես և նախորդ եռամսյակում, պետական պարտատոմսերի շուկան աչքի է ընկել պարտատոմսերի նկատմամբ ձևավորված բարձր պահանջարկով ու տոկոսադրույքների սահուն նվազմամբ:

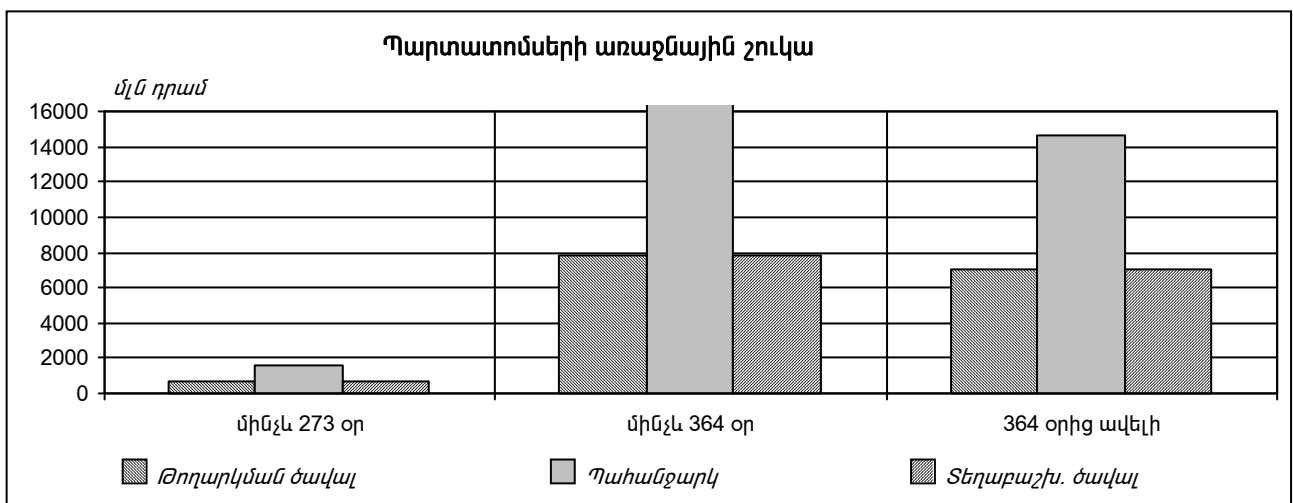
ՊՊ առաջնային շուկայում պարտատոմսերի նկատմամբ ձևավորված բարձր պահանջարկը կազմել է թողարկման ծավալի 212.61%-ը՝ պահպանելով նախորդ եռամսյակի ընթացքում ձևավորված գրեթե նույն մակարդակը՝ 217.8%: Այս պայմաններում շարունակվել է տոկոսադրույքների նվազման միտումը,

որի արդյունքում ՊԿՊ միջին տոկոսադրույքը նախորդ եռամսյակի 13.45%-ի համեմատությամբ նվազել է մոտ 2.88 տոկոսային կետով՝ կազմելով 10.57%, իսկ ՄՍԺՊ-երինը՝ 0.54 տոկոսային կետով՝ կազմելով 15.86%, ընդ որում, հուլիսին ՊԿՊ միջին տարեկան եկամտաբերությունը կազմել է 10.57%, օգոստոսին՝ 10.60%, սեպտեմբերին՝ 10.51%, իսկ ՄՍԺՊ-երինը, հուլիս և սեպտեմբեր ամիսներին, համապատասխանաբար՝ 16.50% և 15.22%:



2003 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում տեղի է ունեցել պետական կարճաժամկետ պարտատոմսերի 14 թողարկում՝ 8.5 մլրդ դրամ ընդհանուր ծավալով, որից 0.7 մլրդ դրամը՝ 183 - 273 օր շրջանառության ժամկետով և 7.8 մլրդ դրամը՝ 274 - 364 օր շրջանառության ժամկետով, պետական միջին ժամկետայնության մասնակի մարումներով արժեկտրոնային պարտատոմսերի 4 թողարկում՝ 7.0 մլրդ դրամ ընդհանուր ծավալով:

ՀՀ ՖԷՆ կողմից իրականացվել է նաև պետական միջնաժամկետ մասնակի մարումներով պարտատոմսերի հետգնում՝ 1461.971 մլն դրամ ծավալով, 10.82% միջին եկամտաբերությամբ, ընդ որում՝ հայտարարված 4570.0 մլն դրամ հետգնման ծավալի համար ներկայացված առաջարկի ծավալը կազմել է 2147.155 մլն դրամ:

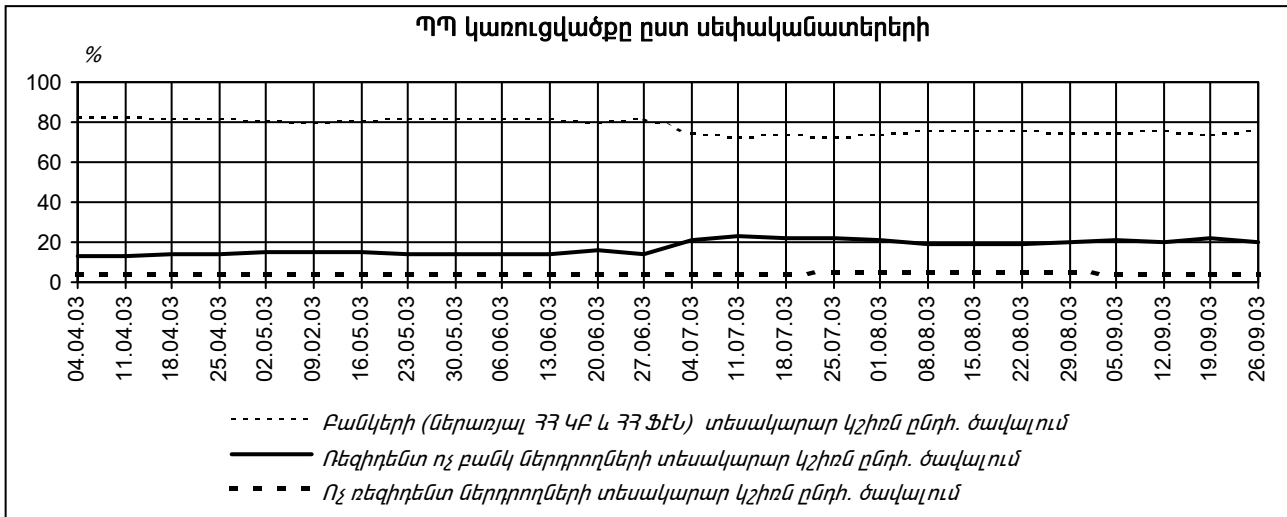


ՊՊ թողարկումների ծավալների 4.7 մլրդ դրամ աճով պայմանավորված՝ զգալիորեն ավելացել է նաև շրջանառության մեջ գտնվող պետական պարտատոմսերի ընդհանուր ծավալը: Սեպտեմբերի 30-ի դրությամբ շրջանառության մեջ գտնվող պետական պարտատոմսերի ընդհանուր ծավալը նախորդ ժամանակահատվածի (30/06/2003թ.) համեմատությամբ աճել է 4739.361 մլն դրամով՝ կազմելով 45785.639 մլն դրամ:

Ի տարբերություն նախորդ եռամսյակի, այս եռամսյակի ընթացքում զգալիորեն ավելացել են պետական արժեթղթերում ռեզիդենտ ոչ բանկ ներդրողների ներդրումների ծավալները: Վերջիններիս պատ-

կանոդ պարտատոմսերի տեսակարար կշիռն աճել է 5.99 տոկոսային կետով՝ եռամսյակի վերջում կազմելով 19.92% կամ 9181.755 մլն դրամ: 0.15 տոկոսային կետով աճել է նաև ոչ ռեզիդենտներին պատկանող ՊՊ տեսակարար կշիռը:

Արդյունքում, սեպտեմբերի 26-ի դրությամբ ռեզիդենտներին պատկանող պարտատոմսերի ընդհանուր ծավալը (ներառյալ ՀՀ ՖԷՆ կողմից հետգնված պարտատոմսերը՝ 1461.971 մլն դրամ ծավալով) կազմել է շրջանառության մեջ գտնվող պետական պարտատոմսերի ընդհանուր ծավալի մոտ 95.83%-ը՝ 44163.379 մլն դրամ, իսկ ոչ ռեզիդենտներինը՝ 4.17%-ը կամ 1922.26 մլն դրամ:

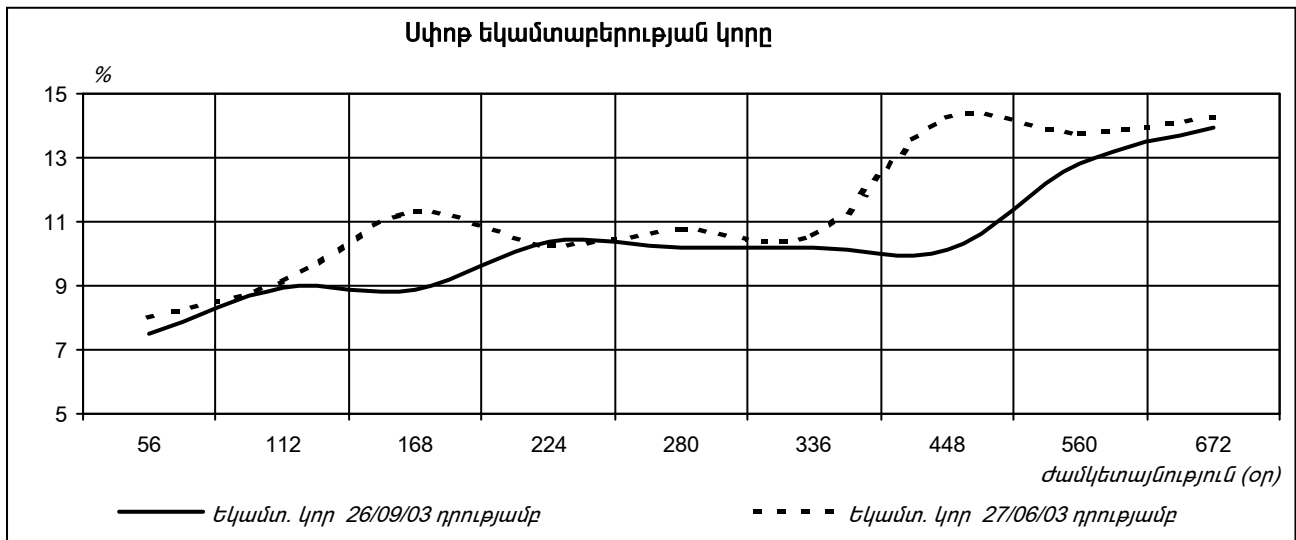


Երկրորդային շուկայի գործառնությունների միջին տարեկան եկամտաբերությունը նախորդ եռամսյակի համեմատությամբ նվազել է 0.99 տոկոսային կետով՝ կազմելով 12.48%, ընդ որում՝ մինչև 1 տարի ժամկետայնությամբ ՊՊ եկամտաբերությունը նվազել է 1.50 տոկոսային կետով՝ կազմելով 10.13%, իսկ 1 տարուց ավելի ժամկետայնությամբ պարտատոմսերինը նվազել է 1.81 տոկոսային կետով՝ կազմելով 14.71%: Միևնույն ժամանակ, ՊՊ երկրորդային շուկայում նկատվել է որոշակի ակտիվություն: Շրջանառությունում պարտատոմսերի միջին ժամկետայնության երկարացմամբ պայմանավորված՝ ավելի քան 2.8 մլրդ դրամով ավելացել են 1 տարուց ավելի ժամկետայնությամբ պարտատոմսերով իրականացված գործառնությունների ծավալները՝ կազմելով 7.57 մլրդ դրամ՝ նախորդ եռամսյակի 4.74 մլրդ դրամի փոխարեն: Ընդհանուր առմամբ, իրականացված գործառնությունների ծավալները նախորդ եռամսյակի համեմատությամբ ավելացել են 2.2 մլրդ դրամով՝ կազմելով 14.8 մլրդ դրամ: Երկրորդային շուկայի միջին շաբաթական շրջանառությունը կազմել է մոտ 1.0 մլրդ դրամ:

Երրորդ եռամսյակի ընթացքում միջբանկային ռեպո շուկայում իրականացված գործարքների աճ է արձանագրվել: Նախորդ եռամսյակի համեմատությամբ միջբանկային ռեպո գործառնությունների ծավալներն աճել են 6.2 մլրդ դրամով՝ կազմելով 35.2 մլրդ դրամ: Գործարքների միջին ժամկետայնությունը կազմել է 7 օր: Միջբանկային ռեպո շուկայի միջին շաբաթական շրջանառությունը կազմել է մոտ 2.1 մլրդ դրամ: Գործառնությունների միջին տարեկան եկամտաբերությունը նախորդ եռամսյակի համեմատ նվազել է 0.83 տոկոսային կետով և կազմել 7.15 %:

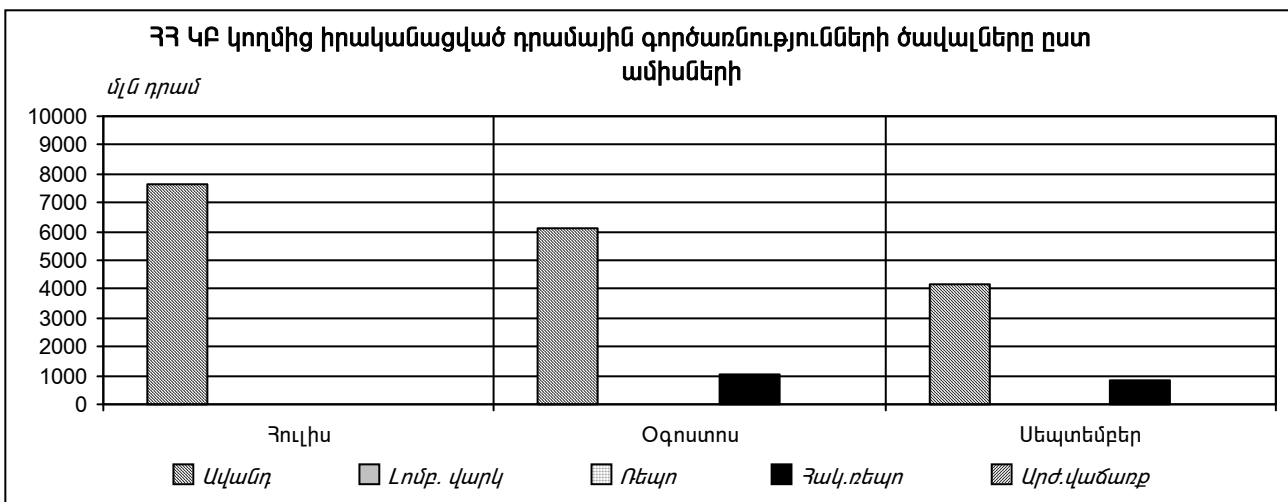
Սկսած երկրորդ եռամսյակի վերջից՝ եկամտաբերության կորը կառուցվում է ավելի երկար ժամանակահատվածի համար: Դա հնարավոր է դարձել կորի կառուցման ընթացքում միջին ժամկետայնության մասնակի մարումներով պետական պարտատոմսերի ներառման արդյունքում: Այս հանգամանքը հնարավորություն կընձեռի ավելի մեծացնելու կորի կառուցման միջոցով կատարվող կանխատեսումների ճշտությունը՝ դրանով իսկ նպաստելով ֆինանսական շուկայում գործիքների կիրառման արդյունավետությանը:

Երրորդ եռամսյակի վերջի դրությամբ եկամտաբերության կորը ցույց է տալիս, որ ՊՊ երկրորդային շուկայում տեղի է ունեցել տոկոսադրույքների նվազում: Համեմատելով կորերը հաշվետու ժամանակաշրջանի սկզբի և վերջի դրությամբ՝ կարող ենք ասել, որ մինչև վեց ամիս մարման ժամկետայնությամբ պարտատոմսերի տոկոսադրույքները նվազել են 0.5 տոկոսային կետով՝ կազմելով 8%, վեց ամսից մինչև մեկ տարի ժամկետայնությամբ պարտատոմսերինը՝ 1 տոկոսային կետով՝ համախմբվելով 10%-ի շուրջ, իսկ մեկից մինչև երկու տարի ժամկետայնությամբ պարտատոմսերինը կազմել են 13%՝ նախորդ եռամսյակի 14%-ի փոխարեն:



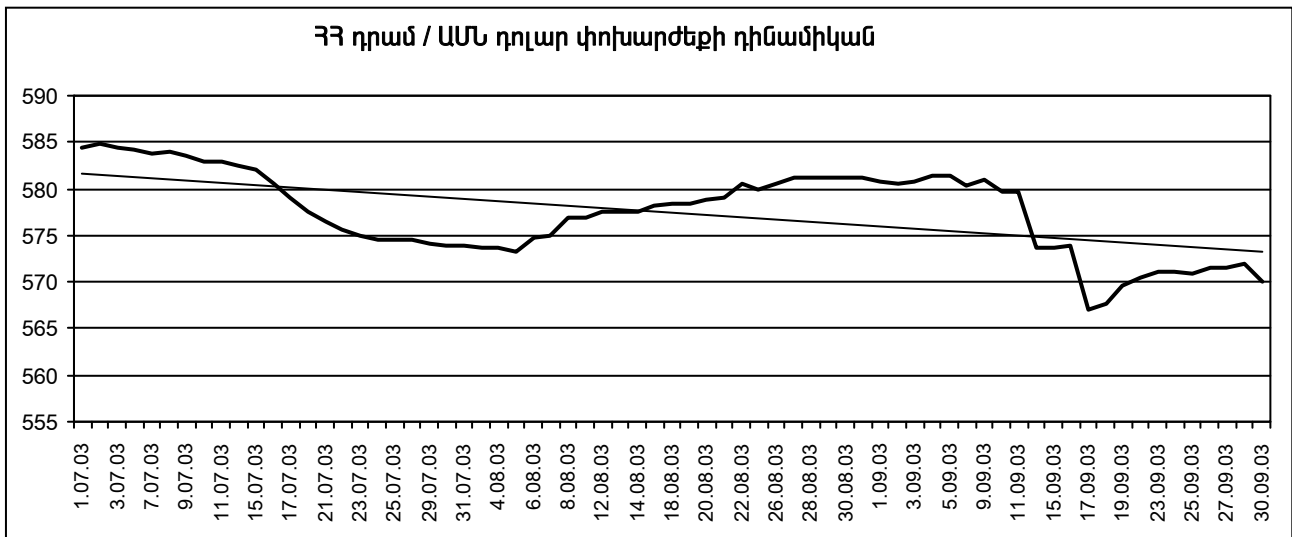
Երրորդ եռամսյակում ֆինանսական շուկայում տոկոսադրույքների անկումը մեծամասամբ պայմանավորված էր բանկերի բարձր իրացվելիությամբ: Այդ է վկայում նաև Կենտրոնական բանկի ավանդների նկատմամբ ձևավորված մեծ պահանջարկը: Երրորդ եռամսյակում ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից Կենտրոնական բանկ ներկայացվել է 17925 մլն դրամի ավանդի պահանջարկ, ընդ որում, հուլիսին ներդրվել է 7635 մլն դրամի, օգոստոսին՝ 6120 մլն դրամի, իսկ սեպտեմբերին՝ 4170 մլն դրամի ավանդ՝ սահմանված 5% եկամտաբերությամբ: Ելնելով դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունից՝ փողի բազան կրճատելու նպատակով իրականացվել են 1878 մլն դրամ ծավալի հակադարձ ռեպո գործառնություններ, որից 1056 մլն դրամը՝ օգոստոսին՝ 21 օր ժամկետով, իսկ 822 մլն դրամը՝ սեպտեմբերին՝ 28 օր ժամկետով:

Դրամավարկային քաղաքականության գործիքների տոկոսադրույքներից միայն ռեպո համաձայնագրերի տոկոսադրույքն է փոփոխվել. 10%-ից իջեցվել է 9%-ի, իսկ մյուսներինը մնացել է անփոփոխ՝ լոնբարդային վարկի տոկոսադրույքը՝ 20%, ավանդինը՝ 5%: Բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույքն եռամսյակի ընթացքում մնացել է անփոփոխ՝ կազմելով՝ 18%:



ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար հաշվարկային փոխարժեքը եռամսյակի ընթացքում ունեցել է ընդգծված արժեքավորման միտում՝ 2.51%: Այսպես՝ նախորդ եռամսյակի վերջի օրվա դրությամբ դրամի փոխարժեքը կազմել է 584.80 դրամ, երրորդ եռամսյակի վերջում՝ 570.13 դրամ (վարիացիա՝ 20.59, միջին շեղում՝ 4.54 դրամ), իսկ միջբանկային շուկայում նույն ժամանակահատվածում ձևավորված դրամի փոխարժեքն արժեքավորվել է (584.43 դրամից՝ 570.57 դրամ). արժեքավորումը կազմել է 2.43% (վարիացիա՝ 17.25, միջին շեղում՝ 4.15 դրամ):

Երրորդ եռամսյակում Կենտրոնական բանկը միջբանկային շուկայում միայն սեպտեմբերին է իրականացրել վաճառքի գործարք. վաճառել է 6.5 մլն ԱՄՆ դոլար՝ 573.91 դրամ միջին կշռված փոխարժեքով:



Արժութային շուկայում երրորդ եռամսյակում ձևավորվել են ԱՄՆ դոլարի առքի և վաճառքի գործառնությունների հետևյալ ծավալները. երեք ամսվա ընթացքում առքի ծավալները համապատասխանաբար կազմել են՝ 90.57 մլն, 65.74 մլն և 98.16 մլն ԱՄՆ դոլար, վաճառքինը՝ 84.11 մլն, 63.92 մլն և 106.03 մլն ԱՄՆ դոլար: Յուրաքանչյուր ամսվա միջին կշռված փոխարժեքները համապատասխանաբար կազմել են՝ 580.11 դրամ, 578.65 դրամ և 575.72 դրամ: Շարունակվել է արժութային շուկայում իրականացվող գործառնությունների ծավալների աճի միտումը: Արժութային շուկայի համախառն ծավալը կազմել է մոտ 508.52 մլն ԱՄՆ դոլար, միջին կշռված փոխարժեքը՝ 577.97 դրամ (նախորդ տարի նույն ժամանակահատվածում՝ մոտ 315.25 մլն ԱՄՆ դոլար):

ՀՀ բանկային համակարգի զարգացման հիմնական միտումները

ՀՀ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ԳՈՐԾՈՂ ԲԱՆԿԵՐԸ

2003 թ. երրորդ եռամսյակում ՀՀ բանկային համակարգում արձանագրվել են բոլոր հիմնական ցուցանիշների զգալի աճի միտումները: Սեպտեմբերի 1-ի դրությամբ ՀՀ տարածքում գործել են 22 առևտրային բանկեր՝ 227 մասնաճյուղերով: Եռամսյակի ընթացքում բանկային համակարգի մասնաճյուղերի քանակն ավելացել է ևս երկուսով:

ՀՀ տարածքում գործող 22 բանկերից 2-ը 30.09.03թ. դրությամբ գտնվել են հատուկ վերահսկողության դաշտում և իրենց գործունեությունը շարունակել են ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի կողմից հաստատված առողջացման ծրագրերի շրջանակներում:

Բանկային համակարգի ներկայացվող վերլուծությունը իրականացվել է 30.09.2003թ. դրությամբ ընդհանուր վերահսկողության դաշտում գործող 20 առևտրային բանկերի տվյալների հիման վրա:

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՊԻՏԱԼ

2003 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում բանկային համակարգի ընդհանուր կապիտալը շարունակել է դրսևորել 2003 թ. հունվար - հունիսի կայուն աճի միտումները և աճելով 3.4%-ով (1.6 մլրդ դրամով)՝ 30.09.03թ. դրությամբ կազմել է 48.7 մլրդ դրամ:

Ընդհանուր կապիտալի 1.6 մլրդ դրամով ավելացումը պայմանավորվել է բանկային համակարգի շահույթի 2.05 մլրդ դրամ աճով, որը 432 մլն դրամով չեզոքացրել է մեկ բանկի կողմից նախորդ ժամանակաշրջանի շահույթից այդչափ շահաբաժնի բաշխումը:

Բանկային համակարգի կապիտալի համարժեքության ցուցանիշները նախորդ եռամսյակի համեմատությամբ գրեթե չեն փոփոխվել. ընդհանուր կապիտալի համարժեքության ցուցանիշը դարձյալ կազմել է 34.3%, իսկ հիմնական կապիտալի համարժեքության ցուցանիշն աճել է ընդամենը 0.1 տոկոսային կետով և կազմել 32.7%: Բանկերի կողմից իրականացված վարկային ներդրումների աճով պայմանավորված՝ ընդհանուր կապիտալի աճը չի հանգեցրել կապիտալի համարժեքության ցուցանիշների աճի:

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Բանկային համակարգի ընդհանուր պարտավորություններն աճել են 3.9%-ով (8.1 մլրդ դրամով) և 30.09.2003թ. դրությամբ կազմել 218.9 մլրդ դրամ: Ընդհանուր պարտավորությունների աճ է արձանագրվել 17 բանկերում և նվազում՝ 3 բանկերում:

Ցպահանջ պարտավորությունները, ժամկետային ավանդների համեմատ, ցուցաբերել են առաջանցիկ աճի միտումներ. ցպահանջ պարտավորությունների ծավալներն ավելացել են 7.8%-ով (7.0 մլրդ դրամով) և 30.09.03թ. դրությամբ կազմել 96.0 մլրդ դրամ, իսկ ժամկետային ավանդների ծավալները՝ 4.1%-ով (2.8 մլրդ դրամով) և կազմել 70.6 մլրդ դրամ: Արդյունքում՝ ընդհանուր պարտավորությունների կազմում ցպահանջ պարտավորությունների տեսակարար կշիռը շարունակել է կայուն աճը՝ եռամսյակի ընթացքում ավելանալով 1.5 տոկոսային կետով և կազմել է 43.9%:

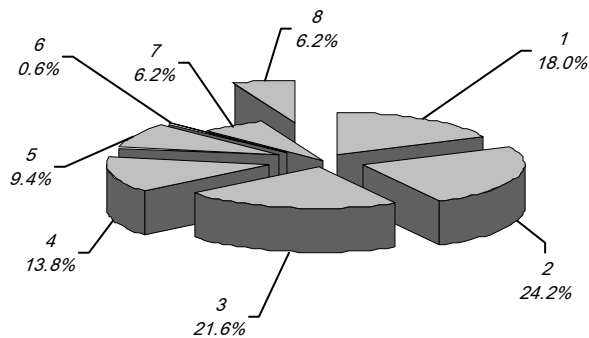
Ցպահանջ պարտավորությունների աճին հիմնականում նպաստել են ֆիզիկական անձինք, քանի որ արձանագրվել է ֆիզիկական անձանց ցպահանջ միջոցների 13.3%-ով աճ (5.1 մլրդ դրամ) և իրավաբանական անձանց ցպահանջ ավանդների 3.7%-ով աճ (1.9 մլրդ դրամ):

Ֆիզիկական անձանց ժամկետային ավանդները եռամսյակի ընթացքում ավելացել են 3.6%-ով (1.6 մլրդ դրամ), իրավաբանական անձանց ժամկետային ավանդները՝ 5.0%-ով (1.1 մլրդ դրամ):

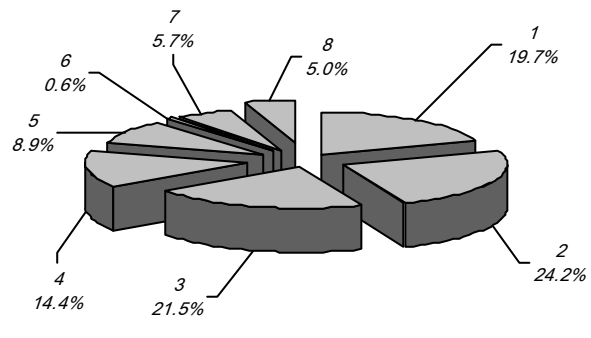
30.09.2003թ. դրությամբ բանկային համակարգի պարտավորությունների կազմում դրամային պարտավորությունների տեսակարար կշիռը կազմել է 28.2% (նախորդ եռամսյակում՝ 28.7%): Ընդ որում, ֆիզիկական անձանց ցպահանջ և ժամկետային ավանդներում դրամային միջոցների կշիռը կազմել է ընդամենը 9.3%, իսկ իրավաբանական անձանց ցպահանջ և ժամկետային ավանդներում՝ 45.0%:

Բանկային համակարգի ներգրավված միջոցների կառուցվածքը

30.06.2003



30.09.2003



1. Ֆիզիկական անձանց ցպահանջ ավանդներ, 2. Իրավաբանական անձանց ցպահանջ ավանդներ, 3. Ֆիզիկական անձանց ժամկետային ավանդներ, 4. Իրավ. անձանց և այլ ֆին. կազմ-ների ավանդներ, 5. Բանկերից ներգրավված միջոցներ, 6. Վճարվելիք տոկոսներ, 7. Պարտ-ներ կառավարության նկատմամբ, 8. Այլ պարտավորություններ

Բանկային համակարգի պարտավորությունները շարունակում են դրսևորել ցպահանջ ավանդների՝ ձևավորված կայուն աճի միտումները: Միևնույն ժամանակ, թեպետ շուկայական տոկոսադրույքները ցուցաբերում են նվազման միտումներ, այնուամենայնիվ ֆիզիկական անձանց ժամկետային ավանդները նույնպես դրսևորում են աճի միտումներ: Ընդհանրացնելով կարելի է եզրահանգել, որ բանկային համակարգի նկատմամբ բնակչության վստահության աճը (ինչին նպաստում են նաև բանկային համակարգի կապիտալի կայուն աճի միտումները), գործարար միջավայրի հետզհետե բարելավումը, ինչպես նաև պլաստիկ քարտերով իրականացվող գործառնությունների ավելացումը հանգեցնում են բանկային հաշիվների թե՛ քանակական թե՛ ծավալային ընդլայնման:

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՎՏԻՎՆԵՐ

2003 թ. երրորդ եռամսյակում բանկային համակարգի ակտիվներն աճել են 3.8%-ով կամ 9.7 մլրդ դրամով և 30.09.03թ. դրությամբ կազմել 267.6 մլրդ դրամ: Հաշվետու ժամանակաշրջանում ակտիվներն ավելացել են 17 բան-

կերում:

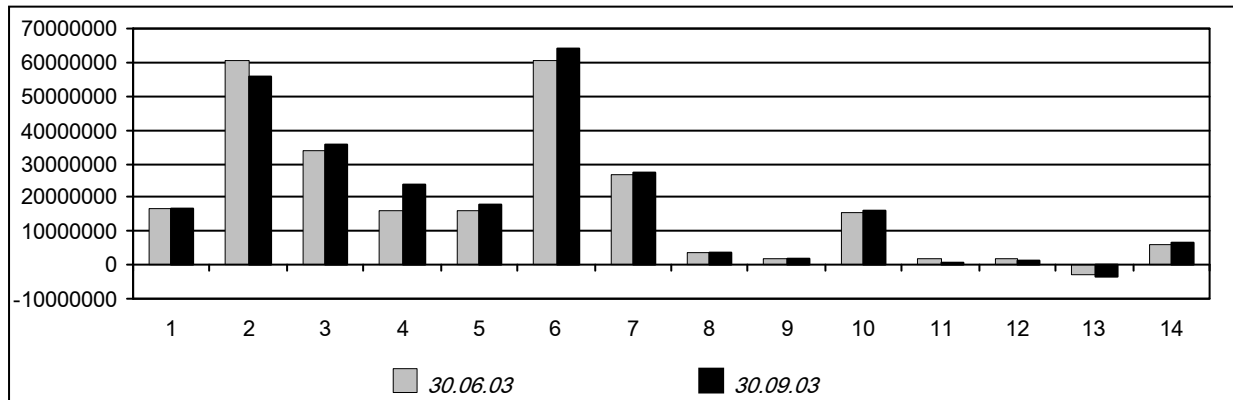
Ըստ ակտիվային հոդվածների՝ զգալի աճել են (45.1%-ով կամ 7.4 մլրդ դրամով) բանկերի նկատմամբ պահանջները և նվազել (7.7%-ով կամ 4.7 մլրդ դրամով) բանկերում թղթակցային հաշիվները:

Բանկային համակարգի վարկերը եռամսյակի ընթացքում աճել են 4.3%-ով կամ 3.7 մլրդ դրամով: Ամենամեծ աճը արձանագրվել է իրավաբանական անձանց վարկավորման ծավալներում: Իրավաբանական անձանց վարկերն ավելացել են 4.7%-ով (2.6 մլրդ դրամով), ֆիզիկական անձանց վարկերը՝ 2.6%-ով (683 մլն դրամ), իսկ բանկի հետ կապված անձանց և աշխատակիցներին տրամադրված վարկերը՝ 12.2%-ով (406 մլն դրամ):

Եռամսյակի ընթացքում բանկերում արձանագրվել է պետական արժեթղթերի պորտֆելի 3.8%-ով աճ (1.3 մլրդ դրամ), որը 30.09.03թ. դրությամբ կազմել է 35.4 մլրդ դրամ կամ ընդհանուր ակտիվների 13.2%-ը:

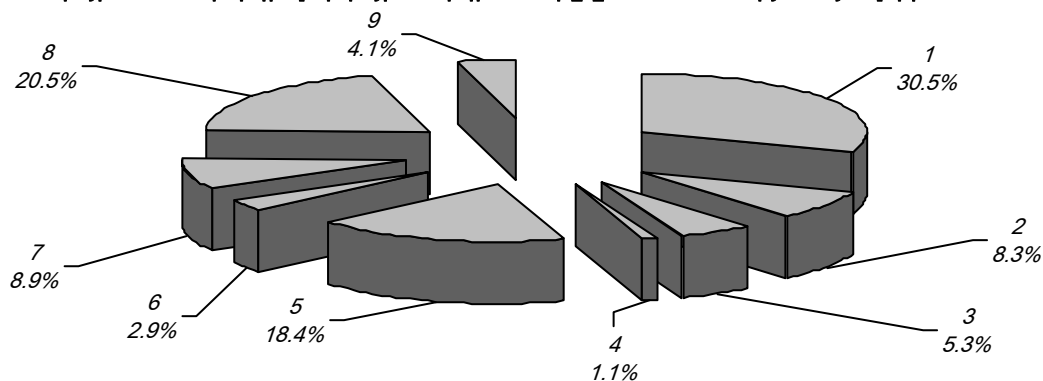
Ընդհանուր առմամբ, վարկային ներդրումները (որտեղ ներառված են տնտեսությանը տրամադրած վարկերը, միջբանկային ավանդները և վարկերը, ռեպո համաձայնագրերը, լիզինգը, ֆակտորինգը) աճել են 10.7%-ով՝ 30.09.2003թ. դրությամբ կազմելով 119.5 մլրդ դրամ: Նախորդ եռամսյակի համեմատությամբ նվազել են (12.1%-ով) միայն գյուղատնտեսության ճյուղին տրամադրված վարկերի ծավալները: Տնտեսության մյուս ճյուղերին տրամադրված վարկերի ծավալներն ավելացել են: Նկատելի աճ է արձանագրվել շինարարության և արդյունաբերության ճյուղերում, համապատասխանաբար՝ 37.6% կամ 1.3 մլրդ դրամ և 6.9% կամ 1.8 մլրդ դրամ: Արդյունաբերության ճյուղի վարկավորման աճը հիմնականում պայմանավորվել է սննդի արդյունաբերությամբ, որի վարկավորման ծավալներն ավելացել են 1.4 մլրդ դրամով: Արդյունաբերական ճյուղերում վարկավորման աճ է արձանագրվել նաև հանքագործական, շինանյութերի, մետալուրգիայի և մեքենաշինական ոլորտներում, իսկ նվազում էներգետիկայի, թեթև արդյունաբերության, թանկարժեք իրերի և քիմիական արտադրության ոլորտներում:

Բանկային համակարգի ակտիվների կառուցվածքը



1. Կանխիկ դրամական միջոցներ
2. Թղթակցային հաշիվների բանկերում
3. Պետական արժեթղթեր
4. Պահանջներ բանկերի նկատմամբ
5. Պահանջներ ԿԲ նկատմամբ
6. Վարկեր իրավաբանական անձանց
7. Վարկեր ֆիզիկական անձանց
8. Վարկեր աշխատակիցներին և կապված անձանց
9. Հաշվարկված ստացվելիք տոկոսներ
10. Հիմնական միջոցներ
11. Այլ արժեթղթեր
12. Լիզինգ, ֆակտորինգ (առանց միջբանկային)
13. Պահուստաֆոնդ
14. Այլ ակտիվներ

Բանկային համակարգի վարկային ներդրումները ըստ տնտեսության ճյուղերի



1. Արդյունաբերություն
2. Գյուղատնտեսություն
3. Շինարարություն
4. Տրանսպորտ և կապ
5. Առևտուր
6. Ֆինանսական հատված
7. Սպառողական վարկեր
8. Այլ ճյուղեր
9. Ինքնաֆինանսավորում

Բանկային համակարգի վարկային ռիսկի տեսանկյունից եռամսյակի ընթացքում վարկային ներդրումներում արձանագրվել է դասակարգված վարկերի տեսակարար կշռի 1.5 տոկոսային կետով նվազում՝ կազմելով վարկային ներդրումների 6.7%-ը: 30.09.03թ. դրությամբ վարկային պորտֆելն ունի հետևյալ կառուցվածքը. «ստանդարտ» վարկերը կազմել են 93.3%, «հսկվող» վարկերը՝ 3.7%, «ոչ ստանդարտ» վարկերը՝ 2.0%, «կասկածելի» վարկերը՝ 1.0%:

30.09.2003թ. դրությամբ վարկերի հնարավոր կորուստների պահուստի մեծությունը կազմել է վարկային ներդրումների 2.2%-ը (նախորդ եռամսյակում՝ 2.3%):

30.09.2003թ. դրությամբ բանկային համակարգի ակտիվների կազմում դրամային ակտիվների տեսակարար կշիռը կազմել է 41.7% (նախորդ եռամսյակում՝ 40.3%):

Չնայած բանկային համակարգի իրացվելիության ընդհանուր և ընթացիկ տնտեսական նորմատիվները հաշվետու ժամանակահատվածում փոքր-ինչ նվազել են, այնուամենայնիվ դրանք Ն²¹ նորմատիվի պահանջվող 20% և Ն²² նորմատիվի 80% սահմանաչափերից շարունակում են զգալի բարձր մնալ՝ վկայելով համակարգի իրացվելիության բարձր մակարդակի մասին: Եռամսյակի ընթացքում բանկային համակարգի Ն²¹ ընդհանուր իրացվելիության գործակիցը նվազել է ընդամենը 0.4, իսկ Ն²² ընթացիկ իրացվելիության գործակիցը՝ 4.1 տոկոսային կետով՝ 30.09.2003թ. դրությամբ կազմելով համապատասխանաբար 48.8% և 109.9%:

**ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ
ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐ ԵՎ ԾԱԽՍԵՐ**

2003 թ. ինն ամիսների ընթացքում բանկային համակարգը ստացել է 35.7 մլրդ դրամի համախառն եկամուտ՝ իրականացնելով 30.8 մլրդ դրամի չափով ծախսեր: Արդյունքում՝ 30.09.03թ. դրությամբ բանկերի չբաշխված

շահույթը հարկումից հետո կազմել է 3.8 մլրդ դրամ:

Տոկոսային եկամուտների տեսակարար կշիռը ընդհանուր եկամուտներում 30.09.03թ. դրությամբ կազմել է 47.1%՝ հանդիսանալով բանկերի եկամուտների հիմնական աղբյուր:

Ոչ տոկոսային եկամուտների տեսակարար կշիռն ընդհանուր եկամուտներում 30.09.03թ. դրությամբ կազմել է 25.9%, իսկ նախկինում դուրս գրված ակտիվների վերադարձների գծով եկամուտները կազմել են համախառն եկամտի 26.9%-ը:

Երրորդ եռամսյակի ընթացքում շահույթով աշխատել են 14 բանկեր, որոնց շահույթը կազմել է 2.6 մլրդ դրամ, իսկ վնասով աշխատած 6 բանկերի վնասը կազմել է 553 մլն դրամ:

2003 թ. բանկային համակարգի շահույթի ամենաբարձր մակարդակն ապահովվել է երրորդ եռամսյակում, որը կազմել է 2.05 մլրդ դրամ:

**ՎԱՐԿԱՅԻՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ**

30.09.03թ. դրությամբ ՀՀ տարածքում գործել են 6 վարկային կազմակերպություններ:

Վարկային կազմակերպությունների ընդհանուր ակտիվների մեծությունը եռամսյակի ընթացքում կրկնակի (102%-ով) աճել է և կազմել 3.3 մլրդ դրամ, որը, սակայն, կազմում է բանկային համակարգի ակտիվների ծավալի ընդամենը 1.2%-ը:

30.09.03թ. դրությամբ վարկային կազմակերպությունների տրամադրած վարկերի ընդհանուր ծավալը կազմել է 1.5 մլրդ դրամ, իսկ լիզինգի ծավալը՝ 479 մլն դրամ: Վարկային կազմակերպությունների տեղաբաշխած վարկերի և լիզինգի ընդհանուր ծավալի 29.4%-ը տրամադրված է սպառողական ոլորտին, 25.9%-ը՝ արդյունաբերությանը, 12.8%-ը՝ գյուղատնտեսությանը, իսկ 21.5%-ը՝ այլ ճյուղերին:

Վարկային կազմակերպությունների ընդհանուր կապիտալի մեծությունը եռամսյակի ընթացքում ավելի քան կրկնակի (142%-ով) աճելով՝ 30.09.03թ. դրությամբ կազմել է 1.9 մլրդ դրամ: Վարկային կազմակերպությունների ընդհանուր պարտավորությունների մեծությունը 66%-ով աճելով՝ կազմել է 1.4 մլրդ դրամ: Պարտավորություններն ավելացել են հիմնականում ի հաշիվ բանկերի և այլ ֆինանսական կազմակերպությունների նկատմամբ 325 մլն դրամ պարտավորությունների աճի:

2003 թ. ինն ամիսների ընթացքում վարկային կազմակերպություններից երկուսը աշխատել են շահույթով, իսկ չորսը՝ վնասով: 2003թ. ինն ամիսների ընթացքում վարկային կազմակերպությունների ընդհանուր վնասը կազմել է 515 մլն դրամ:

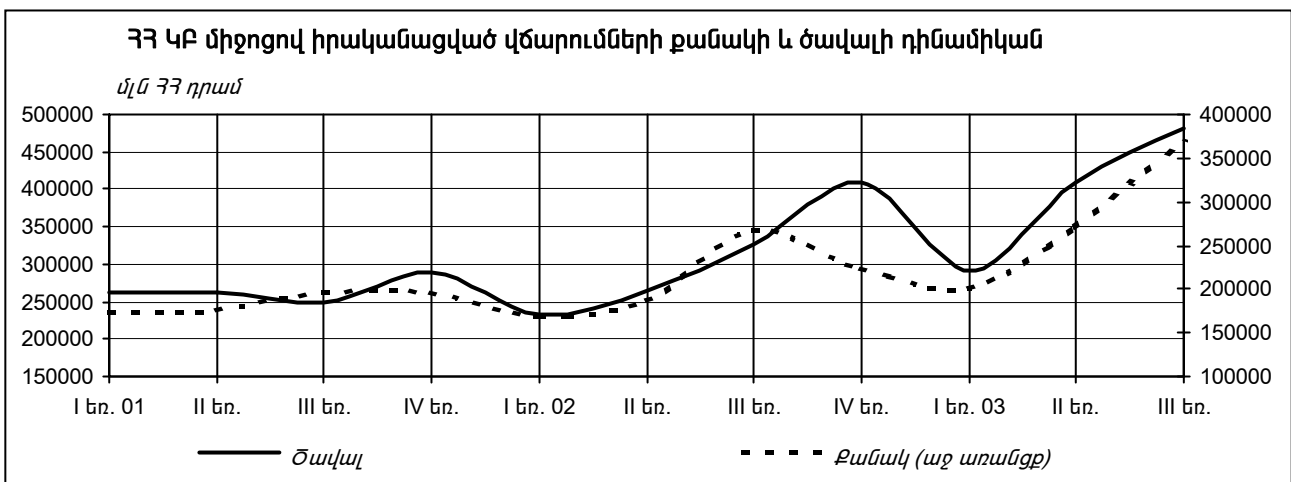
Վճարահաշվարկային հարաբերություններ

ՀՀ վճարահաշվարկային համակարգի զարգացման հետ կապված աշխատանքները 2003 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից շարունակվել են Պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների իրականացման համակարգի, մանր վճարումների ոլորտի զարգացման ուղղությամբ:

Երրորդ եռամսյակում ՀՀ կենտրոնական բանկի վճարային համակարգերով իրականացված վճարումների ծավալն ավելացել է 1.2 անգամ: Իսկ միջազգային դրամական փոխանցումների համակարգերով Հայաստանի Հանրապետություն իրականացվող փոխանցումների ծավալը՝ շուրջ 1.4 անգամ:

ՀՀ կենտրոնական բանկի միջոցով իրականացվել է 480 մլրդ ՀՀ դրամ ծավալով 369231 վճարում: Դրամական փոխանցումների միջին օրական ծավալը, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, աճել է 1104 մլն ՀՀ դրամով, իսկ քանակը՝ 1498-ով: Երկրորդ եռամսյակի համեմատ միջին օրական փոխանցումների ծավալն աճել է 2404 մլն ՀՀ դրամով (քանակը՝ 1607-ով), ինչը պայմանավորված է դիտարկվող տնտեսական ակտիվությամբ:

ՀՀ կենտրոնական բանկի միջոցով իրականացված վճարումների մեջ շարունակել են մեծ տեսակարար կշիռ կազմել Գանձապետարանի նախաձեռնած, ինչպես նաև վերջինիս ուղղված փոխանցումները, որոնք կազմել են ընդհանուր վճարումների ծավալի 49.72%-ը (երկրորդ եռամսյակի համեմատ նվազել է մոտ 1.67 տոկոսային կետով) և քանակի 75.45%-ը (երկրորդ եռամսյակի համեմատ աճել է 4.2 տոկոսային կետով):



2003 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում ՀՀ տարածքում պլաստիկ քարտերով իրականացվել է 16169 մլն ՀՀ դրամի 269093 գործառնություն: Քարտային գործառնությունների ծավալն աճել է 1.16 անգամ, որը կազմում է 2319 մլն ՀՀ դրամ, իսկ գործառնությունների քանակը՝ 1.12 անգամ, որը կազմում է 27851 գործառնություն: Շրջանառության մեջ գտնվող քարտերի քանակն աճել է 1.3 անգամ (11304 քարտով): Եռամսյակի ընթացքում տրամադրված քարտերի ընդհանուր քանակում գերակշռում են VISA միջազգային քարտային համակարգի քարտերը (7708), իսկ «ԱրՔա» քարտերի քանակն ավելացել է 2544-ով: VISA միջազգային քարտային համակարգի քարտերի ավելացումը պայմանավորված է ՀՀ տարածքում գործող մի շարք բանկերի կողմից այդ համակարգին անդամակցելու նախապայմաններով:

Էլեկտրոնային վճարումների համակարգ

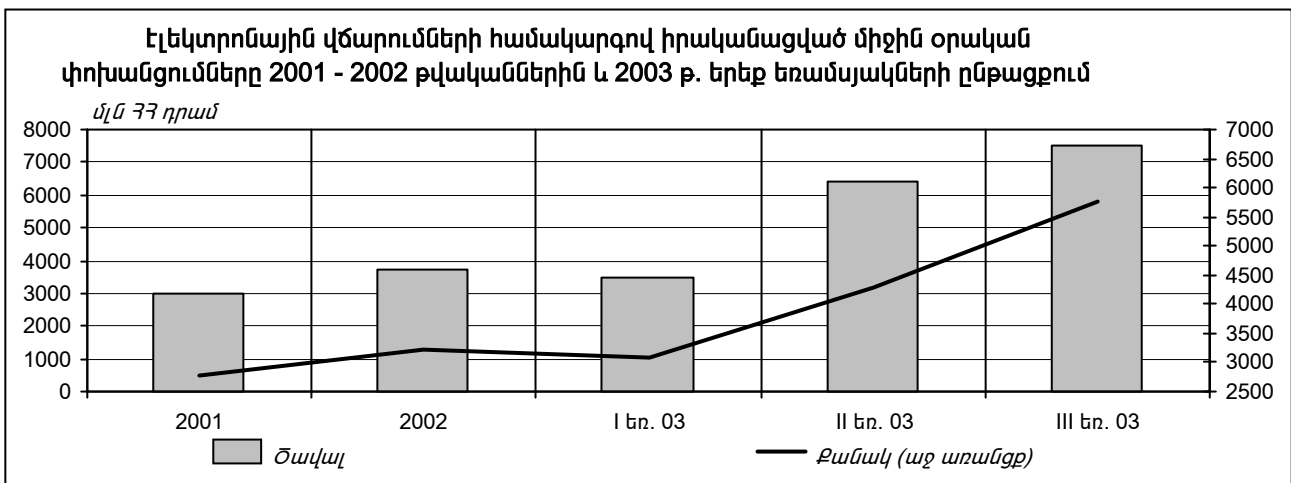
2003 թ. երրորդ եռամսյակի վերջի դրությամբ ՀՀ կենտրոնական բանկի էլեկտրոնային վճարումների համակարգի մասնակիցների ընդհանուր քանակը կազմել է 188, այդ թվում՝ ընդգրկվել են ՀՀ կենտ-

րոնական բանկը և նրա 3 տարածքային դրամարկղային կենտրոնները, ՀՀ գանձապետարանը՝ 44 բաժանմունքներով, 22 առևտրային բանկեր՝ 115 մասնաճյուղերով, «Արմենիան Քարդ» արոցեսինգային կենտրոնը և Միջպետական բանկը (ք.Մոսկվա):

Վճարումների գերակշիռ մասը իրականացվել է էլեկտրոնային վճարումների համակարգի միջոցով, դրանք կազմել են ընդհանուր վճարումների ծավալի 78.62%-ը և քանակի 98.82%-ը: Էլեկտրոնային վճարումների ծավալի տեսակարար կշիռը երկրորդ եռամսյակի համեմատ նվազել է 3.07%-ով, իսկ քանակինը՝ աճել 0.33%-ով: Առևտրային բանկերի կողմից կատարված էլեկտրոնային վճարումները վերջիններիս ընդհանուր վճարումների ծավալում, նախորդ եռամսյակի համեմատ, նվազել են 3.24 տոկոսով՝ կազմելով մոտ 88.46%, իսկ քանակն ավելացել է 0.09 տոկոսով՝ կազմելով մոտ 99.64%:

Էլեկտրոնային վճարումների համակարգով իրականացված դրամական փոխանցումների միջին օրական քանակը 2003թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում աճել է 1495-ով՝ կազմելով մոտ 5701, իսկ ծավալը՝ 672 մլն ՀՀ դրամով՝ կազմելով 5898 մլն ՀՀ դրամ: Էլեկտրոնային վճարումների համակարգում մեկ էլեկտրոնային փոխանցման միջին ծավալը, նախորդ եռամսյակի համեմատ, նվազել է մոտ 208 հազ. ՀՀ դրամով և կազմել 1035 հազ. ՀՀ դրամ:

Էլեկտրոնային վճարումների համակարգում գրանցված մերժումները կազմել են նախաձեռնված վճարումների քանակի 0.23%-ը և ծավալի 0.03%-ը (111 փոխանցում՝ 862 մլն ՀՀ դրամ ծավալով), ընդ որում՝ իրացվելության չբավարարման պատճառով մերժված վճարումները կազմել են համակարգում նախաձեռնված վճարումների ծավալի 0.15%-ը և քանակի 0.004%-ը (16 փոխանցում՝ 570 մլն ՀՀ դրամ ծավալով):



Էլեկտրոնային վճարումների համակարգով իրականացված վճարումներն ըստ հաղորդագրության տեսակների

Հաղորդագրության տեսակը	1999	2000	2001	2002	III եռ. 02	I եռ. 03	II եռ. 03	III եռ. 03
ՀՏ 100 (Վճարման հանձնարարական)								
Գումար (մլն ՀՀ դրամ)	236657	562399	478783	590026	169002	140224	222238	245569
Քանակ	129508	323511	216563	251794	64515	67895	95290	115880
ՀՏ 120 (Բյուջեի մուտքի հանձնարարական)								
Գումար (մլն ՀՀ դրամ)	64231	112008	118767	156358	46606	428556	57943	59091
Քանակ	198764	409858	364041	424288	148379	99702	138058	198963
ՀՏ 122 (Բյուջե քաղաքի փոխանցման հանձնարարական)								
Գումար (մլն ՀՀ դրամ)	0	11	14	1	0	0	0	0
Քանակ	0	120	27	4	0	0	0	0
ՀՏ 123 (Բյուջետային վճարման հավաքական հանձնարարական)								
Գումար (մլն ՀՀ դրամ)	0	251	4047	5128	1972	930	1356	1987
Քանակ	0	6153	112721	127122	42546	23481	28287	40054
ՀՏ 131 (Քաղաքի փոխանցման հանձնարարական)								
Գումար (մլն ՀՀ դրամ)	0	140	412	534	44	37	70	147
Քանակ	0	65	526	324	52	50	80	118
ՀՏ 132 (Հավաքական վճարումների հանձնարարական)								
Գումար (մլն ՀՀ դրամ)	0	2927	13194	610	9	8	8	4
Քանակ	0	637	749	327	66	65	104	97
ՀՏ 202 (Միջբանկային վճարման հանձնարարական)								
Գումար (մլն ՀՀ դրամ)	0	24257	150299	196161	48986	37838	52874	70696
Քանակ	0	4288	19430	24506	6843	5351	7398	9761
Ընդամենը								
Գումար (մլն ՀՀ դրամ)	300888	701993	765515	948818	266620	221893	334488	377494
Քանակ	328272	744632	714057	828365	262401	196544	269217	364873

Համախառն թղթային վճարումներ

2003 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում ՀՀ կենտրոնական բանկի միջոցով թղթային վճարումներ են նախաձեռնել ՀՀ տարածքում գործող առևտրային բանկերը, ՀՀ գանձապետարանը և ՀՀ կենտրոնական բանկը: Առևտրային բանկերի կողմից թղթային եղանակով կատարված վճարումները կազմել են վերջիններիս վճարումների ծավալի 7.17%-ը (երկրորդ եռամսյակի համեմատ աճել են 2.76 տոկոսային կետով) և քանակի 0.31%-ը երկրորդ եռամսյակի համեմատ նվազել են 0.09 տոկոսով): Թղթային վճարումների աճը հիմնականում պայմանավորվել է վարկավորման հետ կապված գործառնություններով:

Թղթային եղանակով իրականացված վճարումների միջին օրական քանակը 2002 թ. երրորդ եռամսյակի համեմատ աճել է 3-ով՝ կազմելով 59, իսկ վճարումների ծավալը՝ 540 մլն դրամով՝ կազմելով 1204 մլն դրամ: Մեկ թղթային փոխանցման միջին ծավալն աճել է մոտ 8.46 մլն դրամով և կազմել 20.29 մլն դրամ:

ՀՀ կենտրոնական բանկի, ՀՀ տարածքում գործող առևտրային բանկերի և Գանձապետարանի կողմից իրականացված վճարումները ՀՀ կենտրոնական բանկի վճարային համակարգերով

Ժամանակահատված	Համախառն				Ձուտ		Պետ. արժեթղթ. հաշվառմ. և հաշվարկ. իրաւ. համակարգ		Ընդամենը ԿԲ միջոցով	
	Էլեկտրոնային		Թղթային							
	Գումար (մլն դրամ)	Քանակ	Գումար (մլն դրամ)	Քանակ	Գումար (մլն դրամ)	Քանակ	Գումար (մլն դրամ)	Քանակ	Գումար (մլն դրամ)	Քանակ
Ընդամենը 2001	765515	714057	230516	15638	2844	9218	64123	1757	1062998	740670
տեսակարար կշիռը վճարումներում (%)	72,01	96,41	21,69	2,11	0,27	1,24	6,03	0,24	100	100
Ընդամենը 2002	948818	828365	210930	15185	300	1083	74221	1656	1234269	846289
տեսակարար կշիռը վճարումներում (%)	76.87	97.88	17.09	1.79	0.02	0.13	6,01	0,20	100	100
2002 – I եռ.	266620	262401	42485	3590	0	0	3590	401	326315	266392
տեսակարար կշիռը վճարումներում (%)	81.71	98.50	13.02	1.35	0.0	0.0	5.27	0.15	100	100
2003 – I եռ.	221893	196544	54895	3206	0	0	15393	391	292181	200141
տեսակարար կշիռը վճարումներում (%)	75.94	98.20	18.79	1.60	0.00	0.00	5.27	0.20	100	100
2003 – II եռ.	334488	269217	53059	3643	0	0	21920	491	409467	273351
տեսակարար կշիռը վճարումներում (%)	81.69	98.49	12.96	1.33	0	0	5.35	0.18	100	100
2003 – III եռ.	377494	364873	77067	3797	0	0	25579	561	480140	369231
տեսակարար կշիռը վճարումներում (%)	78.62	98.82	16.05	1.03	0	0	5.33	0.15	100	100

Պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների իրականացման համակարգ

2003 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում շարունակվել են Պետական արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկների իրականացման համակարգում պարտատոմսերի երկրորդային շուկայի, ինչպես նաև պարտատոմսերի գրավի գործառնությունների հետ կապված արարողակարգերի և համապատասխան տեխնիկական առաջադրանքների մշակման աշխատանքները: Մշակվել են համակարգի միջոցով առաջնային և երկրորդային շուկաներում իրականացվող գործառնությունների ընթացքում կիրառվող էլեկտրոնային հաղորդագրությունների ֆորմատները և վերջիններիս ծրագրային ապահովման փաթեթը:

Եռամսյակի վերջի դրությամբ համակարգին անդամակցել են ՀՀ տարածքում գործող 6 գործակալ և 14 դիլեր բանկեր, ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությունը (թղթարկողի կարգավիճակով), Գանձապետական պահառու և ՀՀ կենտրոնական բանկը (կենտրոնական պահառուի կարգավիճակով):

Համակարգի կողմից ձևավորվել է 561 հանձնարարական՝ 25579 մլն ՀՀ դրամ ծավալով (երկրորդ եռամսյակի համեմատ աճել է 3659 մլն ՀՀ դրամով), այդ թվում՝ առաջնային տեղաբաշխման ժամանակ ձեռք բերված պարտատոմսերի դիմաց բանկերի կողմից կատարվել է 14399 մլն ՀՀ դրամի վճարում, իսկ արժեթղթերի մարման դիմաց Գանձապետարանի կողմից կատարվել է 11181 մլն ՀՀ դրամի փոխանցում:

Գանձապետական պահառու համակարգի կողմից արժեթղթերի դիմաց կատարվել է 325 մլն ՀՀ դրամի վճարում, այդ թվում՝ 160 մլն ՀՀ դրամ՝ արժեթղթերի տեղաբաշխման և 165 մլն ՀՀ դրամ՝ արժեթղթերի մարման դիմաց:

«ԱրՔա» պլաստիկ քարտերով վճարումների միասնական համակարգ

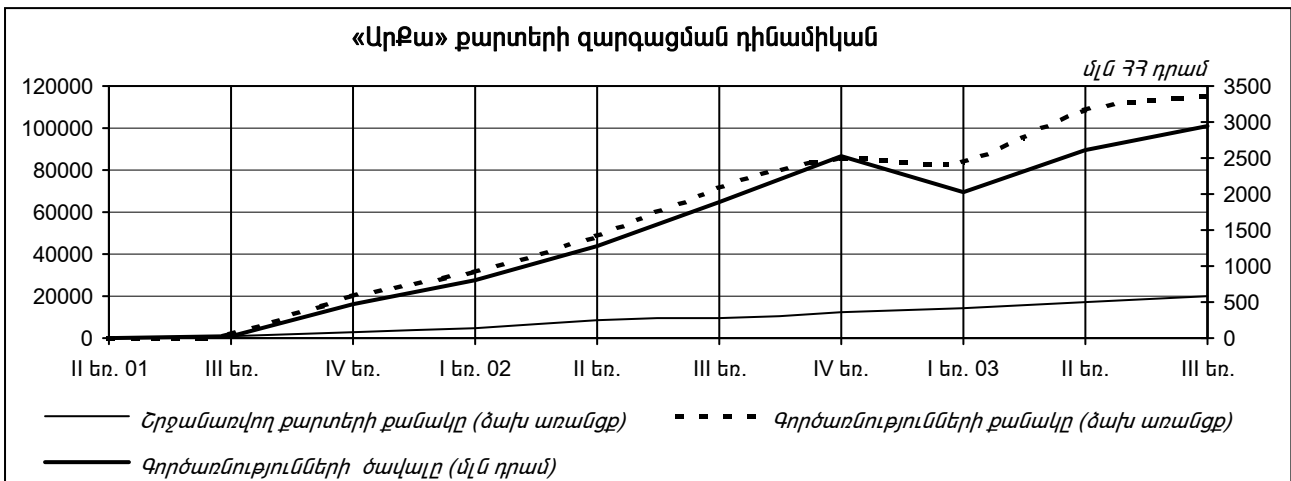
2003 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում ավելացել է «ԱրՔա» պլաստիկ քարտերի տրամադրում և սպասարկում իրականացնող բանկերի քանակը, որը նպաստում է ՀՀ տարածքում քարտային համակարգի ընդլայնմանը և համակարգի զարգացմանը:

Եռամսյակի վերջի դրությամբ «ԱրՔա» քարտերով վճարումների միասնական համակարգին անդամակցել են 12 բանկեր, այդ թվում՝ ՀՀ կենտրոնական բանկը և ՀՀ տարածքում գործող 11 առևտրային բանկեր: «ԱրՔա» քարտերը թողարկվել և եռամսյակի ընթացքում սպասարկվել են համակարգի անդամ բոլոր առևտրային բանկերի կողմից:

«ԱրՔա» քարտերի սպասարկման նպատակով Երևանում տեղադրվել են 6 նոր ավտոմատ գանձման սարքավորումներ: «ԱրՔա» պլաստիկ քարտերով վճարումների միասնական համակարգի քարտեր կարող են սպասարկել 27 ավտոմատ գանձման սարքավորումներ:

Շրջանառության մեջ գտնվող «ԱրՔա» քարտերով եռամսյակի ընթացքում իրականացվել է 115705 գործարք՝ 2936 մլն ՀՀ դրամ ծավալով: Տրամադրված «ԱրՔա» քարտերի քանակը եռամսյակի վերջի դրությամբ ավելացել է մոտ 1.15 անգամ, իսկ 2002 թ. երրորդ եռամսյակի համեմատ՝ 2 անգամ: «ԱրՔա» քարտերով կատարված գործառնությունների ծավալը 2003 թ. երկրորդ եռամսյակի համեմատ ավելացել է մոտ 1.13 անգամ, իսկ 2002թ. երրորդ եռամսյակի համեմատ՝ 1.6 անգամ: Շրջանառության մեջ գտնվող մեկ «ԱրՔա» քարտով շարունակվել է ամսական իրականացվել միջինը 2 գործառնություն, իսկ մեկ գործառնության միջին ծավալն ավելացել է մեկ հազար ՀՀ դրամով և կազմել 25 հազ. ՀՀ դրամ:

Եռամսյակի վերջի դրությամբ մեկ ավտոմատ գանձման սարքավորման կողմից սպասարկման ենթակա «ԱրՔա» քարտերի քանակը միջինը կազմել է 726 քարտ:



Քարտերի սպասարկման կետերի քանակը (30.09.2003 դրությամբ)

	Քանակ
Ավտոմատ գանձման սարքեր	40
POS – տերմինալներ	314
Իմպրինտերներ	43
Ընդամենը	397

**Քարտեր սպասարկող սարքավորումների միջոցով «ԱրՔա» քարտերով կատարված գործարքներ
(2003 թ. 3-րդ եռամսյակ)**

	<i>Գումար (մլն դրամ)</i>	<i>Քանակ</i>
Ավտոմատ գանձման սարքերի միջոցով	1511.4	68589
POS – տերմինալների միջոցով	1424.1	47117
Իմպրինտերների միջոցով	0.1	1
Ընդամենը	2935.6	115705

Միջազգային փոխանցումների համակարգեր

ՀՀ տարածքում գործող առևտրային բանկերը միջազգային դրամական փոխանցումներ իրականացնելու նպատակով օգտագործում են WESTERN UNION, MONEY GRAM, ANELIK, UNISTREAM, EXPRESS, CONTACT և այլ համակարգերը: 2003թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում այս համակարգերի միջոցով Հայաստանի Հանրապետություն միջոցների ներհոսքը կազմել է 56166 մլն ՀՀ դրամ, որը 51384 մլն ՀՀ դրամով գերազանցել է արտասահման կատարված փոխանցումների ծավալը: 2003թ. երկրորդ եռամսյակի համեմատությամբ՝ դիտարկված միջոցների ներհոսքն ավելացել է 1.4 անգամ, իսկ արտասահման կատարված փոխանցումների ծավալը նվազել է 0.9 անգամ:

2003թ. երրորդ եռամսյակի վերջի դրությամբ SWIFT-ին անդամակցող՝ ՀՀ տարածքում գործող բանկերի քանակը կազմել է 20, այդ թվում՝ ՀՀ կենտրոնական բանկը: SWIFT-ի միջոցով իրականացվող փոխանցումներում եռամսյակի ընթացքում գերակշռել են արտասահման կատարված փոխանցումները՝ ծավալային մասում՝ 23842 մլն ՀՀ դրամով, իսկ քանակային մասում գերակշռել են Հայաստանի Հանրապետություն կատարված փոխանցումները՝ 59708-ով: Երկրորդ եռամսյակի համեմատությամբ, համակարգով իրականացված միջոցների ներհոսքն աճել է 2 անգամ, իսկ արտասահման կատարված փոխանցումների ծավալը՝ 2.02 անգամ: FASET համակարգի և TELEX, FAX տեխնիկական միջոցների օգտագործմամբ արտասահման փոխանցումների ծավալը կազմել է շուրջ 16190 մլն ՀՀ դրամ (քանակը 637), իսկ արտասահմանից ստացումների ծավալը՝ շուրջ 18587 մլն ՀՀ դրամ (քանակը 1780): FASET համակարգի և TELEX, FAX տեխնիկական միջոցներով արտասահման փոխանցումների և ստացումների ծավալը նախորդ եռամսյակի համեմատ նվազել է 0.4 անգամ:

Վճարահաշվարկային բնագավառի կարգավորում և զարգացում

2003 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում շարունակվել են ՀՀ տարածքում վճարահաշվարկային բնագավառի զարգացման աշխատանքները:

ՀՀ տարածքում անկանխիկ վճարումների բնագավառի զարգացման նպատակով ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից շարունակվել են մանր վճարումների զարգացման և համապատասխան օրենսդրական և նորմատիվային դաշտի կարգավորման աշխատանքները: Մասնավորապես իրականացվել են.

- «Վճարահաշվարկային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի լրամշակման աշխատանքներ,
- «Հայաստանի Հանրապետության պետական (զանձապետական) կարճաժամկետ պարտատոմսերի թողարկման հիմնական պայմանների» և «Հայաստանի Հանրապետության պետական (զանձապետական) կարճաժամկետ պարտատոմսերի տեղաբաշխման, շրջանառության և մարման սպասարկման կարգի» նախագծերի մշակում:

Իրականացվել են «Վարկային ռեզիստոր» համակարգի ուղեկցման և վերամշակման աշխատանքներ, ավելացվել են ելքային հաշվետվությունները, փոփոխվել է հաղորդագրությունների ֆորմատների կառուցվածքը:

Հաշվետու եռամսյակի ընթացքում նախագծվել և ներդրվել է ՀՀ կենտրոնական բանկի «Տնային էջի» նոր տարբերակը, իրականացվել են ՀՀ կենտրոնական բանկի տեղեկատվական և այլ համակարգերի զարգացման աշխատանքներ:

Մակրոտնտեսական ցուցանիշները 2003 թ. հունվար-սեպտեմբերին

(ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության տվյալների հիման վրա)

I. Իրական հատված

Անվանում	Հունվար – հուլիս	Հունվար – օգոստոս	Հունվար – սեպտեմբեր	2003 թ. հունվար-սեպտեմբերի իրական աճի ինդեքսը 2002 թ. հունվար-սեպտեմբերի նկատմամբ (%)
Համախառն ներքին արդյունք (մլն դրամ)	668476.9	823973.2	1053200.3	115.2
ՀՆԱ դեֆլյատոր (%. ածողական)	103.0	103.4	103.8	-
Մեկ զբաղվածին բաժին ընկնող ՀՆԱ (հազար դրամ) ¹	523.4	645.0	823.2	115.8
Արդյունաբերական արտադրանքի ծավալը (մլն դրամ)	228811.5	265164.0	305527.0	120.5
Էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը (մլն կվտ/ժամ)	3188.6	3651.2	4083.2	98.5
Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանք (մլն դրամ)	155004.5	188871.4	256238.3	100.5
Մանրածախ ապրանքաշրջանառության ծավալը (մլն դրամ)	337509.5	398658.1	460957.6	114.0
Կապիտալ շինարարության ծավալը (մլն դրամ)	85872.9	109513.9	140050.9	151.9
Բնակչության դրամական եկամուտները (մլն դրամ)	556784.9	660887.9	760510.8	110.8 ¹
Բնակչության դրամական ծախսերը (մլն դրամ)	562544.0	662150.7	767062.0	112.1 ¹
Մեկ աշխատողի միջին ամսական անվանական աշխատավարձը (ՀՀ դրամ)	30398	30873	31229	117.4 ¹
Տնտեսապես ակտիվ բնակչություն (հազար մարդ)	1239.0	1241.0	1242.2	-
Պաշտոնապես գրանցված գործազուրկներ (հազար մարդ)	127.0	126.7	126.2	-
Գործազրկության մակարդակը (%) ²	10.3	10.2	10.2	-

II. Արտաքին հատված

Անվանում	Հունվար – հուլիս	Հունվար – օգոստոս	Հունվար – սեպտեմբեր	2003 թ. հունվար-սեպտեմբերի 2002 թ. հունվար-սեպտեմբերի նկատմամբ (%)
Արտահանում (FOB. մլն ԱՄՆ դոլար)	372.9	438.7	499.8	141.2
Ներմուծում (CIF. մլն ԱՄՆ դոլար)	727.0	824.2	934.8	139.5
Առևտրային հաշվեկշռի պակասուրդ (մլն ԱՄՆ դոլար)	354.2	385.6	435.0	137.5

III. Գների ինդեքսներ

Ժամանակաշրջան	Սպառողական գների ինդեքս	Արդյունաբերական արտադրանքի գների ինդեքս	Գների ինդեքս կապիտալ շինարարությունում	Գյուղատնտեսական մթերքների իրացման գների ինդեքս
Մախորդ ամսվա նկատմամբ (%)				
Հունվար	104.1	97.0	100.0	100.2
Փետրվար	98.5	105.7	100.3	102.5
Մարտ	99.5	100.0	100.0	100.0
Ապրիլ	102.0	102.5	100.0	98.3
Մայիս	101.2	108.1	99.9	97.4
Հունիս	101.4	95.0	99.9	81.0
Հուլիս	94.5	103.6	100.0	71.1
Օգոստոս	97.7	97.7	100.0	79.4
Սեպտեմբեր	102.5	99.3	102.3	103.3
2003 թ. հունվար-սեպտեմբերը 2002 թ. հունվար-սեպտեմբերի նկատմամբ	103.8	106.1	101.0	105.9

Ժամանակաշրջան	2001	2002	2003	2003
Նախորդ ամսվա նկատմամբ (%)				Նախորդ տարվա դեկտեմբերի նկատմամբ (%)
Հունվար	4.6	2.2	4.1	4.1
Փետրվար	-0.9	-0.7	-1.5	2.5
Մարտ	0.0	-0.6	-0.5	2.1
Ապրիլ	-0.1	2.5	2.0	4.2
Մայիս	1.6	1.7	1.2	5.4
Հունիս	-1.3	-0.5	1.4	6.8
Հուլիս	-2.7	-5.0	-5.5	1.0
Օգոստոս	-0.7	-3.0	-2.3	-1.4
Սեպտեմբեր	-1.2	-0.6	2.5	1.1
Հոկտեմբեր	0.1	0.5		
Նոյեմբեր	1.2	2.2		
Դեկտեմբեր	2.4	3.6		
Տարեկան (նախորդ տարվա դեկտեմբերի նկատմամբ)	2.9	2.0		
Տարեկան (նախորդ տարվա նկատմամբ)	3.1	1.1		

¹ Ըստ ՀՀ ԿԲ հաշվարկների:

² Տվյալները ճշգրտվել են համաձայն ՀՀ 2001 թ. մարդահամարի արդյունքների:

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԵՎ ԳԱՆՁԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՓՈԽՋԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ¹

(մլն դրամ)

Ժամանակաշրջան	Պահանջների կառավարության նկատմամբ				Կառավարության պաճառներ						Զուտ պահանջներ կառավարության նկատմամբ	Զուտ պահանջներ կառավարության նկատմամբ ^{2,3}
	պետական կարճաժամկետ պարտատուներ	պետական արժե-կադրոսային պարտատուներ	պետ. արժեթղթերի գեղջատուկու	ընդամենը	կենտրոն. կառավ. հաշիվներ և ավանդներ դրամով	կենտր. կառավ. հաշիվներ արտարժ.	ԾԻԳ-երի միջոցներ դրամով	ԾԻԳ-երի միջոցներ արտարժույթով	ՀՀ սոցապ. պետա-կան հիմնադրամի միջոցներ	ընդամենը		
2002												
Դեկտեմբեր	0	3437	0	3437	12992	150	5	0	0	13148	-9711	-9707
2003												
Հունվար	0	1897	0	1897	14622	150	56	0	0	14828	-12931	-12921
Փետրվար	0	1791	0	1791	11839	151	105	58	0	12153	-10362	-10366
Մարտ	0	1744	0	1744	15150	151	7	0	0	15308	-13564	-13617
Ապրիլ	0	1536	0	1536	25125	151	13	0	0	25288	-23752	-23758
Մայիս	0	1431	0	1431	24004	150	66	0	0	24221	-22790	-22857
Հունիս	0	1247	0	1247	29655	158	11	0	0	29824	-28577	-28751
Հուլիս	0	1247	0	1247	28467	160	15	0	0	28642	-27395	-27469
Օգոստոս	0	1142	0	1142	31759	162	7	0	0	31929	-30787	-30930
Սեպտեմբեր	0	1094	0	1094	32557	166	16	0	0	32739	-31645	-31894

¹ Ներկայացված ցուցանիշները հաշվարկված են կանխիկ սկզբունքի մեթոդով՝ հակառակ դեպքում առանձին նշում է կատարված:

² Կառավարության նկատմամբ պահանջների և Կառավարության պաճառների տարբերությունը:

³ Հաշվարկված են կուտակման սկզբունքի մեթոդով:

ՓՈՂԻ ԲԱԶԱՅԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

(մլն դրամ)

	Դ - 02	Հ - 03	Փ - 03	Մ - 03	Ա - 03	Մ - 03	Հ - 03	Հ - 03	Օ - 03	Ս - 03
<i>(մնացորդը ժամանակահատվածի վերջի դրությամբ)</i>										
ՁՈՒՏ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ ^{1,2}	130616	124388	123570	116338	130021	132499	129437	138556	144427	143498
ՁՈՒՏ ՆԵՐՔԻՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ	-19343	-24298	-25787	-23007	-32691	-32049	-34053	-36629	-40526	-40083
Կառավարություն	-9711	-12931	-10362	-13564	-23752	-22790	-28577	-27395	-30787	-31645
Կենտրոնական կառավարություն	-9711	-12931	-10362	-13564	-23752	-22790	-28577	-27395	-30787	-31645
այդ թվում՝ ԾԻԳ-երի միջոցներ	0	0	-58	0	0	0	0	0	0	0
ՀՀ սոցապ. պետ. հիմնադրամ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Բանկեր	10392	9642	4981	7500	7650	7500	6500	7600	6844	7278
այդ թվում՝ ռեպո համաձայն.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ավանդներ (-)	0	-750	-2360	0	0	-300	-1600	-500	-500	-300
Հակադարձ ռեպո (-)	0	0	-159	0	0	0	0	0	-1056	-822
Զուտ այլ ակտիվներ	-20024	-21009	-20406	-16943	-16589	-16759	-11976	-16834	-16583	-15716
ՓՈՂԻ ԲԱԶԱ (միջինացված) ³	108315	101173	98802	94870	97003	101528	98863	102793	105425	105184
ՓՈՂԻ ԲԱԶԱ	111273	100090	97783	93331	97330	100450	95384	101927	103901	103415
ԿԲ-ից դուրս կանխիկ դրամ	92088	77756	78573	77965	76782	80450	79967	86329	88901	85537
Պարտադիր պահուստ. (դրամով)	18829	21959	18799	14920	20079	19590	14992	15229	14621	17243
Այլ հաշիվներ	356	375	411	446	469	410	425	369	378	635
<i>(փոփոխություններ նախորդ ժամանակահատվածի նկատմամբ)</i>										
ՁՈՒՏ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ	-	-6228	-818	-7232	13683	2478	-3062	9119	5871	-930
ՁՈՒՏ ՆԵՐՔԻՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ	-	-4955	-1489	2780	-9684	642	-2004	-2576	-3897	444
Կառավարություն	-	-3220	2569	-3202	-10188	962	-5787	1182	-3392	-858
Կենտրոնական կառավարություն	-	-3220	2569	-3202	-10188	962	-5787	1182	-3392	-858
Բանկեր	-	-750	-4661	2519	150	-150	-1000	1100	-756	434
այդ թվում՝ ավանդներ (-)	-	750	1610	-2360	0	300	1300	-1100	0	-200
Զուտ այլ ակտիվներ	-	-985	603	3463	354	-170	4783	-4858	251	868
ՓՈՂԻ ԲԱԶԱ (միջինացված) ³	-	-7141	-2371	-3933	2133	4525	-2664	3930	2632	-240
ՓՈՂԻ ԲԱԶԱ	-	-11183	-2307	-4452	3999	3120	-5066	6543	1974	-486
ԿԲ-ից դուրս կանխիկ դրամ	-	-14332	817	-608	-1183	3668	-483	6362	2572	-3364
Պարտադիր պահուստ. (դրամով)	-	3130	-3160	-3879	5159	-489	-4598	237	-608	2622
Այլ հաշիվներ	-	19	36	35	23	-59	15	-56	9	257
<i>(տոկոսային փոփոխություններ նախորդ ժամանակահատվածի նկատմամբ)</i>										
ՁՈՒՏ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ	-	4.8	-0.7	-5.9	11.8	1.9	-2.3	7.0	4.2	-0.6
ՁՈՒՏ ՆԵՐՔԻՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ	-	25.6	6.1	-10.8	42.1	-2.0	6.3	7.6	10.6	-1.1
Կառավարություն	-	33.2	-19.9	30.9	75.1	-4.1	25.4	-4.1	12.4	2.8
Բանկեր	-	7.2	-48.3	50.6	2.0	-2.0	-13.3	16.9	-9.9	6.3
Զուտ այլ ակտիվներ	-	4.9	-2.9	-17.0	-2.1	1.0	-28.5	40.6	-1.5	-5.2
ՓՈՂԻ ԲԱԶԱ (միջինացված) ³	-	-6.6	-2.3	-4.0	2.2	4.7	-2.6	4.0	2.6	-0.2
ՓՈՂԻ ԲԱԶԱ	-	-10.1	-2.3	-4.6	4.3	3.2	-5.0	6.9	1.9	-0.5
ԿԲ-ից դուրս կանխիկ դրամ	-	-15.6	1.1	-0.8	-1.5	4.8	-0.6	8.0	3.0	-3.8
Պարտադիր պահուստ. (դրամով)	-	16.6	-14.4	-20.6	34.6	-2.4	-23.5	1.6	-4.0	17.9
Այլ հաշիվներ	-	5.3	9.6	8.5	5.2	12.6	3.7	-13.2	2.5	67.9

¹ Առանց սեփականաշնորհման միջոցների: ՁԱԱ-ն ընդգրկում են փոխարկելի արտարժույթով ակտիվները:

² ՁԱԱ-երը հաշվարկված են ծրագրային փոխարժեքներով՝ 1 ԱՄՆ դոլար=584.89 դրամ, 1 ՀՓԻ=1.3546 ԱՄՆ դոլար, 1 եվրո=1.0376 ԱՄՆ դոլար, 1 ունցիա ոսկին= 349.3 ԱՄՆ դոլար:

³ Փողի բազան հաշվարկված է որպես տվյալ ամսվա վերջին օրվան նախորդող հինգ օրերի և հաջորդ ամսվա սկզբի հինգ օրերի միջինը:

ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐԻ ԱՄՓՈԲ ՀԱՇՎԵԿՇԻՈՒ՝

(մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	Դ - 02	Հ - 03	Փ - 03	Մ - 03	Ա - 03	Մ - 03	Հ - 03	Հ - 03	Օ - 03	Ս - 03
ԶԱՍ (փոխարկելի արտարժույթով)	18286	15367	20373	24667	23970	25678	30573	28225	29269	36011
Արտաքին ակտիվներ փոխարկելի արտարժույթով	70982	83308	73718	75790	78023	83379	87298	82280	80566	88830
Արտաքին պարտավոր. փոխարկելի արտարժույթով	-49365	-65466	-50842	-49028	-51467	-55854	-54151	-51171	-48225	-49438
Արտաքին պարտավորություններ դրամով	-3331	-2476	-2502	-2095	-2586	-1848	-2574	-2883	-3072	-3381
ԶՆԱ	95940	94480	89127	83426	91841	92764	87365	91206	93498	94223
Կառավարություն	10569	10626	9140	11246	11580	12478	13937	17231	18743	18562
Զուտ պահանջներ ԿԲ նկատմամբ	11467	14600	13072	6943	11855	11680	8315	10478	11208	13464
Պահուստային ակտիվներ	22069	25121	23960	17895	22858	22884	19879	18633	19720	22031
Պարտավորություններ ԿԲ նկատմամբ	-10601	-10521	-10888	-10951	-11002	-11204	-11563	-8155	-8512	-8567
Տնտեսություն ²	93993	89563	86579	87719	88957	92333	92585	91211	91972	92474
Ձեռնարկություններ ³	63218	61063	57647	56514	55822	57148	56934	55402	56706	55609
Դրամով	15414	14356	14949	15137	14357	17322	17630	18046	19952	20558
Արտարժույթով	43675	43211	39497	38365	38896	37589	37457	35884	35608	34624
Արժեթղթեր	4130	3495	3201	3013	2569	2237	1847	1472	1147	427
Տնային տնտեսություններ	26219	23523	24377	26083	27899	29662	30626	30080	30471	30934
Դրամով	4353	4261	4289	4495	4655	4740	5120	5284	5714	5876
Արտարժույթով	21866	19262	20088	21589	23244	24922	25505	24796	24757	25058
Շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններ	64	71	77	75	89	85	20	16	17	39
Դրամով	64	64	64	62	67	66	6	6	6	6
Արտարժույթով	0	7	13	13	22	19	15	11	11	33
Այլ ֆինանսական կազմակերպություններ ⁴	-	4907	4469	4943	5043	5393	4961	5677	4742	5856
Դրամով	-	3286	3077	3378	3744	4195	3889	1598	1101	2575
Արտարժույթով	-	1621	1393	1565	1299	1199	1072	4079	3641	3281
Այլ ռեզիդենտներ ⁵	4492	0	8	104	104	45	45	36	36	36
Դրամով	3116	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Արտարժույթով	1376	0	8	104	104	45	45	36	36	36
Զուտ այլ ակտիվներ	-20089	-20309	-19663	-22483	-20551	-23728	-27472	-27713	-28426	-30277
Արտաքին ակտիվներ դրամով	9	36	176	946	861	894	1345	1448	2249	2502
Արտաքին ակտիվներ (ոչ փոխարկելի արտարժ.)	2494	1310	4571	1237	3043	1546	2564	2042	1823	1926
Արտաքին պարտավոր. (ոչ փոխարկելի արտարժ.)	-41	-163	-3496	-229	-160	-269	-912	-182	-525	-923
Ներդրումներ փայլաբաժիններում	158	221	225	224	455	455	505	491	486	487
Միջբանկային պահանջներ	4997	4896	3476	6124	3561	3129	3924	4640	4748	3500
Այլ ակտիվներ	30380	29789	28314	29767	30178	30110	31570	28487	29444	29869
Միջբանկային պարտավորություններ	-4671	-4569	-3178	-5747	-3353	-2941	-3580	-4324	-4327	-3140
Դրամական շուկայի գործիքներ	0	-	-277	-479	-741	-770	-777	-770	-689	-679
Կապիտալ հաշիվներ	-42342	-43115	-42217	-45258	-45427	-45434	-46478	-50672	-51560	-51959
Այլ պարտավորություններ	-11166	-8714	-7258	-9068	-8968	-10448	-15634	-8872	-10075	-11860
ԱՎԱՆՈՒՄ	114227	109847	109500	108094	115811	118442	117938	119432	122767	130234
Դրամով ավանդներ	35190	32276	31931	31321	34269	38517	37150	35881	35991	40831
Ցպահանջ ավանդներ	25682	21580	21953	20163	23030	24693	23309	23417	22982	27537
Ժամկետային ավանդներ	9508	10696	9978	11158	11239	13824	13841	12464	13009	13294
Ավանդներ արտարժույթով	79037	77571	77569	76773	81542	79924	80789	83551	86776	89403
Ցպահանջ ավանդներ	36853	34178	34580	33126	37444	35902	37517	39680	40211	42531
Ժամկետային ավանդներ	41836	43014	42594	43231	43670	43579	42841	43433	46144	46441
Արտարժույթով ավանդների կուտակված տոկոսներ	375	378	394	415	429	443	431	438	421	431

¹ Ներառված են այն բանկերի ցուցանիշները, որոնց պարտավորությունների բնույթը համապատասխանում է փողի սահմանման սկզբունքներին, այսինքն՝ ավանդատուների կողմից իրենց միջոցների տնօրինման սահմանափակումներ չկան:

² Բանկերի նոր հաշվային պլանում փոփոխությունների հետևանքով տնտեսության պահանջները դասակարգված են ըստ ներքին տնտեսության հատվածավորման սկզբունքների:

³ Նախկին աղյուսակների «Տնտեսության այլ ծյուղեր»-ում ընդգրկված հաշիվների մի մասը վերադասակարգված է որպես պահանջ ձեռնարկություններին, և այլ ֆինանսական կազմակերպությունների պահանջները համված են ձեռնարկությունների պահանջներից, որի արդյունքում սույն տողի ցուցանիշները տարբերվում են նախկինում հրապարակված ցուցանիշներից:

⁴ Նախորդ հաշվային պլանով նման պահանջներ չեն նախատեսվել: Այլ ֆինանսական կազմակերպությունների պահանջները ներառվել են «Ձեռնարկություններ և կազմ.» տողում:

⁵ Հրապարակված պահանջներ: «Փողի զանգվածի կառուցվածքը» աղյուսակում սույն պահանջներն ընդգրկված են «Ձեռնարկություններ և կազմակերպություններ» տողում:

ՓՈՂԻ ԶԱՆԳՎԱԾԻ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ ¹

(մլն դրամ)

ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐ	Դ - 02	Հ - 03	Փ - 03	Մ - 03	Ա - 03	Մ - 03	Հ - 03	Հ - 03	Օ - 03	Ս - 03
(մնացորդը ժամանակահատվածի վերջի դրությամբ)										
ԶՈՒՏ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ ^{2,3}	148902	139755	143943	141005	153991	158177	160010	166781	173696	179508
ԶՈՒՏ ՆԵՐՔԻՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ	54236	45447	41491	42337	36181	37567	34833	36207	34414	32545
Կառավարություն	963	-2305	-1222	-2317	-12172	-10311	-14641	-10165	-12044	-13083
Տնտեսություն ^{4,5}	94016	89584	86596	87739	88974	92350	92603	91233	92004	92508
Ձեռնարկ. և կազմակերպ.	67710	61063	57655	56618	55926	57193	56979	55438	56742	55645
որից՝ կուտակված տոկոսներ	1041	933	925	961	930	959	1009	528	569	477
Տնային տնտեսություններ	26242	23543	24395	26103	27916	29679	30643	30102	30503	30968
որից՝ կուտակված տոկոսներ	500	499	512	525	489	523	540	549	555	628
Հասարակական կազմակերպություններ	64	71	77	75	89	85	20	16	17	39
որից՝ կուտակված տոկոսներ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Այլ ֆինանսական կազմակերպություններ ⁶	0	4907	4469	4943	5043	5393	4961	5677	4742	5856
որից՝ կուտակված տոկոսներ	0	44	57	62	84	64	70	33	38	48
Զուտ այլ ակտիվներ	-40743	-41832	-43883	-43085	-40621	-44472	-43130	-44861	-45546	-46880
ԴՐԱՄԱՅԻՆ ԶԱՆԳՎԱԾ ⁷	123897	107407	107600	106323	108378	115539	113808	119148	120996	122064
ՓՈՂԻ ԶԱՆԳՎԱԾ (առանց կուտ. տոկոս.)	202588	184602	184788	182683	189493	195021	194166	202289	207400	211324
ՓՈՂԻ ԶԱՆԳՎԱԾ ⁸	203138	185202	185434	183342	190172	195744	194843	202988	208110	212053
Շրջանառությունում կանխիկ դրամ	88556	74980	75523	74801	73890	76892	76479	83187	84965	81184
Ցպահանջ ավանդներ ⁹	26036	21954	22351	20608	23499	25103	23734	23758	23311	27884
կուտակված տոկոսներ	144	21	28	26	31	46	34	39	48	49
Ժամկետային խնայ. և արտարժ. ավանդ.	88546	88267	87560	87932	92782	93748	94629	96042	99834	102985
կուտակված տոկոսներ	406	579	618	633	648	677	643	660	662	680
Այդ թվում՝ արտարժույթով ավանդներ	79038	77572	77582	76774	81543	79924	80789	83578	86825	89691
Ցպահանջ	36854	34178	34593	33126	37445	35902	37517	39707	40260	42819
Ժամկետային	41836	43014	42594	43231	43670	43579	42841	43433	46144	46441
Արտարժ. ավանդների կուտ. տոկոսներ	347	378	394	415	429	443	431	438	421	431
(փոփոխություններ նախորդ ժամանակահատվածի նկատմամբ)										
ԶՈՒՏ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ		-9147	4188	-2938	12986	4186	1833	6771	6915	5812
ԶՈՒՏ ՆԵՐՔԻՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ		-8789	-3956	846	-6156	1386	-2734	1375	-1793	-1869
Կառավարություն		-3268	1083	-1095	-9855	1861	-4330	4476	-1879	-1039
Տնտեսություն		-4432	-2988	1143	1235	3376	253	-1370	771	504
Ձեռնարկ. և կազմակերպ.		-6647	-3408	-1037	-692	1267	-214	-1541	1304	-1097
որից՝ կուտակված տոկոսներ		-108	-8	36	-31	29	50	-481	41	-92
Տնային տնտեսություններ		-2699	852	1708	1813	1763	964	-541	401	465
որից՝ կուտակված տոկոսներ		-1	13	13	-36	34	17	9	6	73
Հասարակական կազմակերպություններ		0	6	-2	14	-4	-65	-4	1	22
որից՝ կուտակված տոկոսներ		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Այլ ֆինանսական կազմակերպություններ		4907	-438	474	100	350	-432	716	-935	1114
որից՝ կուտակված տոկոսներ		44	13	5	22	-20	6	-37	5	10
Զուտ այլ ակտիվներ		-1089	-2051	798	2464	-3851	1343	-1732	-685	-1334
ԴՐԱՄԱՅԻՆ ԶԱՆԳՎԱԾ		-16490	193	-1277	2055	7161	-1732	5341	1848	1068
ՓՈՂԻ ԶԱՆԳՎԱԾ (առանց կուտ. տոկոս.)		-17986	186	-2105	6810	5528	-855	8123	5111	3924
ՓՈՂԻ ԶԱՆԳՎԱԾ		-17936	232	-2092	6830	5572	-901	8145	5122	3943
Շրջանառությունում կանխիկ դրամ		-13576	543	-722	-911	3002	-413	6708	1778	-3781
Ցպահանջ ավանդներ		-4082	397	-1743	2891	1604	-1369	24	-447	4573
կուտակված տոկոսներ		-123	7	-2	5	15	-12	5	9	1
Ժամկետ. խնայ. և արտարժ. ավանդ.		-279	-707	372	4850	966	881	1413	3792	3151
կուտակված տոկոսներ		173	39	15	15	29	-34	17	2	18
Այդ թվում՝ արտարժույթով ավանդներ		-1466	10	-808	4769	-1619	865	2789	3247	2866
Ցպահանջ		-2676	415	-1467	4319	-1543	1615	2190	553	2559
Ժամկետային		1178	-420	637	439	-91	-738	592	2711	297
Արտարժույթով ավանդների կուտակ. տոկոսներ		31	16	21	14	14	-12	7	-17	10

(տոկոսային փոփոխություններ նախորդ ժամանակահատվածի նկատմամբ)										
ՁՈՒՏ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ		-6.1	3.0	-2.0	9.2	2.7	1.2	4.2	4.1	3.3
ՁՈՒՏ ՆԵՐՔԻՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐ		-16.2	-8.7	2.0	-14.5	3.8	-7.3	3.9	-5.0	-5.4
Կառավարություն		-339.4	-47.0	89.6	425.3	-15.3	42.0	-30.6	18.5	8.6
Տնտեսություն		-4.7	-3.3	1.3	1.4	3.8	0.3	-1.5	0.8	0.5
Ձեռնարկ. և կազմակերպ.		-9.8	-5.6	-1.8	-1.2	2.3	-0.4	-2.7	2.4	-1.9
Տնային տնտեսություններ		-10.3	3.6	7.0	6.9	6.3	3.2	-1.8	1.3	1.5
Հասարակական կազմակերպություններ		10.9	8.5	-2.6	18.7	-4.5	-76.5	-20.0	6.3	129.4
Այլ ֆինանսական կազմակերպություններ		100.0	-8.9	10.6	2.0	6.9	-8.0	14.4	-16.5	23.5
Զուտ այլ ակտիվներ		2.7	4.9	-1.8	-5.7	9.5	-3.0	4.0	1.5	2.9
ԴՐՍԱՅԻՆ ՋՆՆԳՎԱԾ⁷		-13.3	0.2	-1.2	1.9	6.6	-1.5	4.7	1.6	0.9
ՓՈՂԻ ՋՆՆԳՎԱԾ (առանց կուտ. տոկոս.)		-8.9	0.1	-1.1	3.7	2.9	-0.4	4.2	2.5	1.9
ՓՈՂԻ ՋՆՆԳՎԱԾ⁸		-8.8	0.1	-1.1	3.7	2.9	-0.5	4.2	2.5	1.9
Շրջանառությունում կանխիկ դրամ		-15.3	0.7	-1.0	-1.2	4.1	-0.5	8.8	2.1	-4.5
Ցպահանջ ավանդներ		-15.7	1.8	-7.8	14.0	6.8	-5.5	0.1	-1.9	19.6
Ժամկետ. խնայ. և արտարժ. ավանդ.		-0.3	-0.8	0.4	5.5	1.0	0.9	1.5	3.9	3.2
Այլ թվում արտարժույթով ավանդներ		-1.9	0.0	-1.0	6.2	-2.0	1.1	3.5	3.9	3.3
Ցպահանջ		-7.3	1.2	-4.2	13.0	-4.1	4.5	5.8	1.4	6.4
Ժամկետային		2.8	-1.0	1.5	1.0	-0.2	-1.7	1.4	6.2	0.6

- ¹ Ներառված են այն բանկերի ցուցանիշները, որոնց պարտավորությունների բնույթը համապատասխանում է փողի սահմանման սկզբունքներին, այսինքն՝ ավանդատուների կողմից իրենց միջոցների տնօրինման սահմանափակումներ չկան:
- ² ՋՆԱ-ն ընդգրկում են միայն փոխարկելի արտարժույթով ակտիվները: Կենտրոնական բանկի ՋՆԱ-ն հաշվարկված են ծրագրային փոխարժեքով, առևտրային բանկերի ՋՆԱ-ն՝ փաստացի փոխարժեքով:
- ³ ԿԲ ՋՆԱ-ն հաշվարկված են ծրագրային փոխարժեքներով՝ 1 ԱՄՆ դոլար=584.89 դրամ, 1 ՀՓԻ=1.3546 ԱՄՆ դոլար, 1 եվրո=1.0376 ԱՄՆ դոլար, 1 ունցիա ոսկին= 349.3 ԱՄՆ դոլար:
- ⁴ Նախկին աղյուսակների «Տնտեսության այլ ծյուղեր»-ում ընդգրկված հաշիվների մի մասը վերադասակարգված է որպես պահանջ ձեռնարկություններին, և այլ ֆինանսական կազմակերպությունների պահանջները համված են ձեռնարկությունների պահանջներից, որի արդյունքում սույն տողի ցուցանիշները տարբերվում են նախկինում հրապարակված ցուցանիշներից:
- ⁵ Բանկերի ծոր հաշվային պլանում փոփոխությունների հետևանքով տնտեսության պահանջները դասակարգված են ըստ ներքին տնտեսության հատվածավորման սկզբունքների:
- ⁶ Նախորդ հաշվային պլանով նման պահանջներ չեն նախատեսվել: Այլ ֆինանսական կազմակերպությունների պահանջները ներառվել են «Ձեռնարկություններ և կազմակերպություններ» տողում:
- ⁷ Ընդգրկում է կանխիկը շրջանառությունում, ռեզիդենտների միայն դրամով ցպահանջ և ժամկետային ավանդները (առանց կուտակված տոկոսների):
- ⁸ Ընդգրկում է կանխիկը շրջանառությունում, ռեզիդենտների՝ դրամով ցպահանջ և ժամկետային ավանդները, արտարժույթային ավանդները (ներառյալ կուտակված տոկոսները):
- ⁹ Ընդգրկում է ռեզիդենտների՝ դրամով հաշիվները և ցպահանջ ավանդները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՅՌՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ¹

(մլն ԱՄՆ դոլար)

Անվանումը	2001 ³	2002 ⁴	2003								
	Դ	Դ	Հ	Փ	Մ	Ա	Մ	Հ	Հ	Օ	Ս
Համախառն միջազգային պահուստներ (առանց սեփականաշն. միջոցների)	329.6	431.3	420.0	417.8	403.6	440.0	453.6	441.2	455.1	457.4	461.1
Համախառն միջազգային պահուստներ	333.2	441.7	430.4	428.2	413.2	448.9	461.1	448.7	462.8	464.9	468.7
Ոսկի	12.4	15.7	16.3	15.9	14.9	14.9	16.2	15.4	16.1	16.7	17.1
ՀՓԻ ԱՄՀ-ում	10.2	30.1	26.2	26.1	26.0	23.6	24.2	20.1	18.0	15.4	13.2
Արտարժույթ ²	310.6	395.9	387.8	386.3	372.2	410.4	420.7	413.2	428.7	432.9	438.5
Համախառն միջազգային պահուստներ (առանց սեփականաշն. միջոցների)⁵	331.2	432.3	421.4	419.3	405.2	441.7	455.3	442.9	456.8	459.1	463.2

- ¹ Հաշվարկված են փաստացի փոխարժեքներով: Աղյուսակում ներկայացված ցուցանիշները հաշվարկված են կանխիկ սկզբունքի մեթոդով, հակառակ դեպքում առանձին նշում է կատարված:
- ² Ընդգրկված են միայն փոխարկելի արտարժույթով ակտիվները:
- ³ Ներառված են ԿԲ եզրափակիչ շրջանառության գործառնությունները: ԱՄՀ-ում ՀՓԻ-ով միջոցները հաշվարկված են՝ հիմք ընդունելով 2001 թ. դեկտեմբերի 31-ին ԱՄՀ կողմից սահմանված 1 ՀՓԻ = 1.2567 ԱՄՆ դոլար փոխարժեքը:
- ⁴ Ներառված են ԿԲ եզրափակիչ շրջանառության գործառնությունները: ԱՄՀ-ում ՀՓԻ-ով միջոցները հաշվարկված են՝ հիմք ընդունելով 2002 թ. դեկտեմբերի 31-ին ԱՄՀ կողմից սահմանված 1 ՀՓԻ = 1.3595 ԱՄՆ դոլար փոխարժեքը, որը տարբերվում է այդ օրվա դրությամբ ԿԲ կողմից սահմանված փոխարժեքից: Այս պատճառներով դեկտեմբերի համախառն միջազգային պահուստները տարբերվում են 2002 թ. դեկտեմբեր, 2003 թ. հունվար և փետրվար ամիսներին «ՀՀ ԿԲ տեղեկագիր» պարբերականում հրապարակված համապատասխան ցուցանիշներից:
- ⁵ Հաշվարկված են կուտակման սկզբունքի մեթոդով:

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱՅԻ ՏՈԿՈՍԱԴՐՈՒՅՔՆԵՐԸ

Ցուցանիշներ	2001 ³	2002 ³	2003									
	Դ	Դ	Հ	Փ	Մ	Ա	Մ	Հ	Հ	Օ	Ս	
Վարկեր¹												
Իրավաբանական անձանց												
ՀՀ դրամով	27.5	23.4	20.0	26.7	20.7	17.5	24.2	20.1	28.8	27.3	25.6	
ԱՄՆ դոլարով	20.3	19.4	18.9	20.2	20.2	22.7	14.6	26.4	18.1	18.6	19.5	
Ֆիզիկական անձանց												
ՀՀ դրամով	30.2	22.5	22.5	25.6	27.2	25.3	17.5	26.8	27.1	27.2	23.6	
ԱՄՆ դոլարով	35.5	33.5	34.6	28.7	35.9	34.6	34.9	34.3	33.5	33.2	31.2	
Ավանդներ¹												
Իրավաբանական անձանցից												
ՀՀ դրամով	15.0	8.3	7.8	8.5	7.9	8.0	7.8	5.5	8.7	9.3	8.9	
ԱՄՆ դոլարով	9.7	2.0	4.3	2.3	5.7	3.0	2.3	5.6	3.2	4.7	0.01	
Ֆիզիկական անձանցից												
ՀՀ դրամով	14.6	9.8	8.9	8.8	7.8	8.2	9.2	6.7	5.7	6.5	5.9	
ԱՄՆ դոլարով	10.8	5.6	4.7	3.5	7.0	6.0	6.4	6.6	6.0	6.6	6.2	
ԿԲ ռեպո գործառնությունների տոկոսադրույքը	15.0	13.5	13.5	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	9.0	9.0	
ԿԲ-ում ՀՀ բանկերի ավանդների տոկոսադրույքը	8.0	6.0	6.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	
ԿԲ լոնջադրային վարկերի տոկոսադրույքը	30.0	28.0	28.0	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	
Պետական պարտատոմսերի եկամտաբերությունը²	16.4	15.6	14.9	12.8	13.5	14.7	13.5	11.8	10.6	10.6	10.5	
Սղաճ	2.9	2.0	4.1	-1.5	-0.5	2.0	1.2	1.4	-5.5	-2.3	2.5	

Աղբյուրը՝ ՀՀ կենտրոնական բանկ:

¹ Ներկայացված են 90-օրյա վարկերի և ավանդների միջին կշռված տոկոսադրույքները:

² Ներկայացված է 9 – 12-ամսյա պարտատոմսերի միջին կշռված եկամտաբերությունը:

³ Ներկայացված են վերջին ամիսների տոկոսադրույքները: Սղաճը ներկայացված է նախորդ տարվա դեկտեմբերի նկատմամբ:

ՀՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԿՈՂՄԻՑ ՆԵՐԳՐԱԿԱԾ ԱՎԱՆԴՆԵՐԻ ԵՎ ՏՐԱՄԱԴՐԱԾ ԼՈՄԲԱՐԴԱՅԻՆ ՎԱՐԿԵՐԻ ԾԱՎԱԼՆԵՐԸ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՈԿՈՍԱԴՐՈՒՅՔՆԵՐԸ

(մլն դրամ)

Ժամկետ	Ավանդի ծավալ*	Տոկոսադրույք	Վարկի ծավալ*	Տոկոսադրույք
2002				
Հունվար	1780	8	-	-
Փետրվար	4524	6.71	-	-
Մարտ	2170	6	250	28
Ապրիլ	45	6	269	28
Հունիս	-	-	4161	28
Հուլիս	-	-	508	28
Օգոստոս	-	-	518	28
Սեպտեմբեր	245	6	-	-
Հոկտեմբեր	100	6	2187	28
Նոյեմբեր	200	6	-	-
Դեկտեմբեր	-	-	-	-
2003				
Հունվար	750	6	-	-
Փետրվար	8110	5.7	-	-
Մարտ	2720	5.0	-	-
Մայիս	-	-	-	-
Հունիս	4950	5.0	-	-
Հուլիս	7635	5.0	-	-
Օգոստոս	6120	5.0	-	-
Սեպտեմբեր	4170	5.0	-	-

* Մարումները հանված չեն:

ԿՆՔՎԱԾ ՌԵՊՈՒԵՐ ԵՎ ՀԱԿԱԴԱՐՉ ՌԵՊՈՒԴԱՆՁԱՅՆԱԳՐԵՐԻ ԾԱՎԱԼՆԵՐԸ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՈԿՈՍԱԴՐՈՒՅՔՆԵՐԸ

(մլն դրամ)

Ժամկետ	Ռեպո համաձայն. ծավալը *	Ռեպո գործառնությունների տոկոսադրույթը	Հակադարձ ռեպո համաձայն. ծավալը*	Հակադարձ ռեպո գործառնությունների տոկոսադրույթը
2002				
Հունվար	-	-	-	-
Օգոստոս	2863	13.5	-	-
Հոկտեմբեր	1118	13.5	-	-
Դեկտեմբեր	-	-	-	-
2003				
Փետրվար	-	-	159.0	10.0
Օգոստոս	-	-	1056.0	9.0
Սեպտեմբեր	-	-	821.7	9.0

* Մարումները հանված չեն:

ՀՀ ԴՐԱՄ / ԱՄՆ ԴՈԼԱՐ ՓՈԽԱՐԺԵՔԸ

Ամսաթիվ	Դ-02	Հ-03	Փ	Մ	Ա	Մ	Հ	Հ	Օ	Ս
1	-	-	-	-	589.02	-	-	584.43	573.76	580.66
2	585.81	-	-	-	588.56	586.70	585.27	584.81	-	580.52
3	585.81	-	585.46	588.85	588.56	-	585.27	584.51	-	580.87
4	586.51	-	584.65	588.99	588.43	-	585.00	584.10	573.76	581.43
5	586.51	-	585.52	-	-	586.51	585.00	-	573.28	581.43
6	586.15	-	584.70	588.99	-	586.51	585.00	-	574.75	-
7	-	585.10	586.00	588.85	588.21	587.18	-	583.81	574.88	-
8	-	586.63	-	-	588.00	587.18	-	584.03	576.91	580.43
9	586.44	579.03	-	-	588.89	-	584.74	583.51	-	580.98
10	586.79	582.48	586.41	589.25	589.03	-	584.59	583.02	-	579.72
11	586.92	-	586.10	589.88	588.88	-	584.94	583.02	576.91	579.72
12	586.92	-	585.89	590.23	-	586.67	585.07	-	577.48	573.58
13	586.35	582.48	586.23	590.93	-	587.13	585.07	-	577.48	-
14	-	582.48	585.81	591.53	588.69	586.60	-	582.52	577.48	-
15	-	582.17	585.81	591.53	588.11	586.73	-	581.96	578.29	573.58
16	585.51	581.00	585.81	591.53	588.31	586.12	585.42	580.49	-	573.86
17	585.15	582.00	585.96	591.76	588.23	-	585.12	579.03	-	567.13
18	584.88	-	585.96	591.76	588.01	-	585.48	577.52	578.46	567.58
19	584.00	-	-	591.76	-	585.96	585.48	-	578.46	569.70
20	582.52	582.00	586.21	591.61	-	585.80	585.48	-	578.86	-
21	582.52	582.00	586.56	591.51	587.54	585.38	-	576.40	579.12	-
22	-	582.00	586.56	-	587.67	585.33	-	575.72	580.56	570.47
23	582.16	582.25	-	-	587.67	585.11	585.97	574.97	-	571.05
24	582.16	584.00	587.36	591.22	-	-	585.74	574.61	-	571.20
25	582.22	584.00	587.70	590.64	587.54	-	585.54	574.48	579.96	570.95
26	582.00	-	587.81	590.55	587.54	585.00	585.10	-	580.59	571.44
27	582.20	584.23	588.12	590.23	-	584.45	585.16	-	581.30	571.44
28	582.20	-	588.46	589.52	587.37	-	585.16	574.48	581.21	-
29	583.65	584.44	-	589.52	587.15	584.69	585.16	574.14	581.21	571.95
30	584.89	584.64	-	589.52	587.01	585.04	584.80	574.00	581.21	570.13
31	-	584.73	-	589.52	-	585.04	-	574.00	581.21	-
Ժամանակահատվածի վերջ	584.89	584.73	588.46	589.52	587.01	585.04	584.80	574.00	581.21	570.13
Ժամանակահատվածի միջին	584.59	583.03	586.32	590.40	588.11	585.96	585.20	579.55	578.14	574.77

ՀՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ
(2003 թ. սեպտեմբերի 30-ի դրությամբ)

(հազար ՀՀ դրամ)

	30.09.03	30.06.03	31.12.02
Ակտիվներ			
Ակտիվներ ոսկով և արտարժույթով			
Ոսկի	9,723,706	9,019,442	9,175,734
ԱՄՆ-ին առնչվող ակտիվներ	82,522,937	87,135,066	90,829,824
Արտարժույթային ակտիվներ	251,247,952	247,688,596	234,144,032
Ակտիվներ ՀՀ դրամով			
Պետական արժեթղթեր	298,818	1,254,658	3,498,572
Վարկեր և ավանդներ	8,579,679	8,250,216	5,693,896
Այլ ակտիվներ	2,540,421	1,162,002	1,147,843
Հիմնական միջոցներ	4,633,333	4,688,384	4,925,602
Ընդամենը ակտիվներ	359,546,846	359,198,364	349,415,503
Պարտավորություններ			
Պարտավորություններ արտարժույթով			
Բանկեր	8,046,410	8,253,416	8,151,003
ԱՄՆ	106,778,332	110,215,264	102,808,962
Հայաստանի կառավարություն	4,461,276	4,542,041	6,233,249
Այլ	401,365	50,150	71,706
Պարտավորություններ ՀՀ դրամով			
Թղթադրամներ և մետաղադրամներ	85,537,419	79,967,370	92,088,496
Հայաստանի կառավարության ավանդներ և հաշիվներ	32,573,521	29,666,167	12,997,502
Բանկերի ավանդներ և հաշիվներ	18,636,083	16,600,209	18,833,173
Այլ ավանդներ և հաշիվներ	347,487	425,088	353,801
Պարտավորություններ ԱՄՆ-ի հանդեպ	83,023,440	84,588,552	84,341,665
Այլ պարտավորություններ	541,143	473,025	1,497,651
Ընդամենը պարտավորություններ	340,346,476	334,781,282	327,377,208
Կապիտալ և պահուստներ			
Կանոնադրական կապիտալ	100,000	100,000	100,000
Գլխավոր պահուստ	9,335,186	9,335,186	9,335,186
Արտարժույթի և բանկարժեք մետաղների վերագնահատման պահուստներ	9,453,056	14,208,902	12,603,109
Շահույթ	312,128	772,994	0
Ընդամենը կապիտալ և պահուստներ	19,200,370	24,417,082	22,038,295
Ընդամենը պարտավորություններ և կապիտալ	359,546,846	359,198,364	349,415,503

Հաշվեկշիռը հաստատվել է ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի կողմից 2003 թվականի նոյեմբերի 14-ին և ստորագրվել:

ՏԻՐԱՆ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
Նախագահ

ԱՌԴԱ ՀԱԿՈԲՅԱՆ
Գլխավոր հաշվապահ